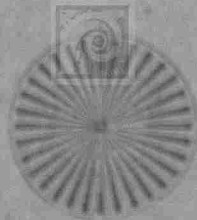

ΠΑΡΑΛΟΓΟΙ ΑΞΙΩΣΕΙΣ
ΤΗΣ
ΒΟΥΛΓΑΡΙΚΗΣ ΕΞΑΡΧΙΑΣ

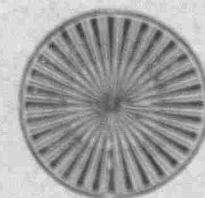
(Ἐκ τῆς «Ἐκκλησιαστικῆς Ἀληθείας»)

ΕΝ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΙ
ΕΚ ΤΟΥ ΠΑΤΡΙΑΡΧΙΚΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ
1909

5627

ΠΑΡΑΛΟΓΟΙ ΑΞΙΩΣΕΙΣ
ΤΗΣ
ΒΟΛΓΑΡΙΚΗΣ ΕΞΑΡΧΙΑΣ

ΕΝ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΙ
ΕΚ ΤΟΥ ΠΑΤΡΙΑΡΧΙΚΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ
—
1909

Περὶ τὰ τέλη τοῦ 1906, ἐδημοσιεύθη ἐν τῇ «Ἐκκλησιαστικῇ Ἀληθείᾳ» σειρὰ ἄρθρων ἀποδεικνύουσα τὸ ἱστορικῶς, κανονικῶς καὶ λογικῶς ἔτι πικράλογον τῶν ἀξιώσεων τοῦ λεγομένου Ἐξάρχου τῶν Βουλγάρων, ὅστις, ἐγκατασταθεὶς μονίμως ἐν Κωνσταντινουπόλει, ἐπὶ καταπατήσῃ τῶν θεμελιωδῶν κανόνων τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας—τῆς ὁποίας ἐν τούτοις ἐξακολουθεῖ νὰ διατείνεται ὅτι ἀποτελεῖ μέρος—εἶχεν ἐκζητήσῃ διὰ τακρίριου παρὰ τῆς Ὁθωμανικῆς Κυβερνήσεως, τὴν ἄδειαν νὰ συγκροτήσῃ περὶ ἑαυτὸν Σύνοδον εἰς Συμβούλιον.

Ἐπειδὴ δὲ κατὰ τὰς τελευταίας ταύτας ἡμέρας αἱ ἀξιώσεις αὗται τοῦ λεγομένου Ἐξάρχου τῶν Βουλγάρων ἐπανελήφθησαν, ἐκρίθη οὐχὶ ἄσκοπος ἡ ἐκ τῆς «Ἐκκλησιαστικῆς Ἀληθείας» ἀναδημοσίευσις τῶν ἄρθρων ἐκείνων.

Ἀρχ. ΚΑΛΛ. ΔΕΛΙΚΑΝΗΣ

ΠΑΡΑΛΟΓΟΙ ΑΞΙΩΣΕΙΣ ΤΗΣ ΒΟΥΛΓΑΡΙΚΗΣ ΕΞΑΡΧΙΑΣ

Α'.

Ἡ βουλγαρικὴ ἐφημερὶς «Δνέβικ», ἐν τῷ φύλλῳ αὐτῆς τῆς 8 Αὐγούστου, κατεχώρισε Τακρίριον τοῦ ἐνταῦθα παραμένοντος Ἐξάρχου τῶν Βουλγάρων πρὸς τὴν Α. Τ. τὸν ὑπουργὸν τῆς Δικαιοσύνης καὶ τῶν Ὡρησκευμάτων ὑπὸ ἡμερ. 10 Μαρτίου 1906, διὰ τοῦ ὁποίου ἐπιζη-εῖται ὅπως ἐπιτραπῇ ὑπὸ τῆς Αὐτοκρατορικῆς Κυβερνήσεως ἡ ἐν τῇ βασιλευούσῃ συγκρότησις μονίμου βουλγαρικῆς Συνόδου καὶ Μικτοῦ Συμβουλίου, πρὸς λυσιτελεστέ-

ραν ρύθμισιν τῶν τῆς Ἐξαρχίας πραγμάτων· παρατίθενται δὲ διεξοδικῶς οἱ λόγοι οἱ συνηγοροῦντες ὑπὲρ ἀποδοχῆς τῆς τοιαύτης αἰτήσεως.

Ἡ ἀνάγνωσις τοῦ Τακριρίου τούτου ἐξέπληξεν ἡμᾶς μεγάλως. Διότι, τηλικαύτην βαθεῖαν ἄγνοιαν καταπροδίδει τόσον τῶν ἱερῶν Κανόνων καὶ θεσμίων τῶν διεπόντων τὸ πολίτευμα τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας, ὅσον καὶ αὐτῆς τῆς ἐκκλησιαστικῆς Ἱστορίας, — ἅπερ ἐν τούτοις ἀμφότερα ὁ γράφων μετ' ἀπιστεύτου τόλμης ἐπικαλεῖται πρὸς στήριξιν τῶν θεωριῶν καὶ τῶν ἀξιώσεων του —, πρὸς δὲ καὶ εἰς τοιαύτας ἀνακριβείας ὑποπίπτει, ὥστε ἀναποδράστως ἐξωθεῖ τὸν εἰδήμονα ἀναγνώστην εἰς τὸ συμπερασματικὸν δῖλημμα ὅτι, ἢ τὸ δημοσιευθὲν ὑπὸ τῆς βουλγαρικῆς ἡμερίδος κείμενον τοῦ Τακριρίου εἶναι νόθον, παραλλάσσον οὐσιωδῶς τοῦ γνησίου τοιούτου, ἢ, ἐν περιπτώσει ἀποκρούσεως τῆς πρώτης ταύτης ὑποθέσεως, ὅτι ἢ ὑπὸ τὸ ἔγγραφον ὑπογραφή τοῦ Βουλγάρου Ἐξάρχου ἐτέθη ἀπλῶς διὰ τὸν τύπον, ἐν ἀγνοίᾳ τοῦ περιεχομένου, προελθόντος ἐξάπαντος ἐκ τοῦ καλᾶμου λαϊκοῦ προσώπου, προσπαθήσαντος μὲν νὰ περιβάλῃ **ὅπως, ὅπως**, τὸν ὑστερόβουλον καὶ καθαρῶς πολιτικὸν σκοπὸν εἰς ὃν κατατείνουσιν αἱ βουλγαρικαὶ ἀξιώσεις, δι' ἑστῶ καὶ ἐλαφροῦ ψιμυθίου κανονικῆς καὶ ἐκκλησιαστικῆς νομιμότητος, ἀλλ' ἀποτυγχόντος ὁλοσχερῶς ἐν ταῖς προσπαθείαις του ταύταις πρὸς σύγκλωσιν τῶν ἀσυγκλώστων, διὰ τε τὴν φύσιν τοῦ θέματος καὶ τὴν παντελῆ αὐτοῦ ἀδαημοσύνην.

Ἐπειδὴ ὁμως ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τοῦ περὶ οὗ ὁ λόγος Τακριρίου δέκα ὁλόκληροι ἐβδομάδες διέρρευσαν ἤδη, χωρὶς νὰ διαφιλονεικηθῇ — καθόσον ἡμεῖς τοῦλάχιστον γινώσκομεν — παρὰ τῶν ἐνδιαφερομένων ἢ γνησιότης τοῦ ὑπὸ τῆς «Δνέβνικ» δημοσιευθέντος κειμένου, δικαιούμεθα, φρονούμεν, νὰ ἐκλάβωμεν ὡς αὐθεντικὸν τὸ Τακρίριον τοῦτο, (ὑποστηρικθὲν ἐπ' ἐσχάτων, κατὰ τὰς πληροφορίας μας, καὶ διὰ δευτέρου τοιούτου ταυτοσήμου) καὶ νὰ ἀποδεχθῶμεν ὡς μόνην ὀρθὴν τὴν μικρὸν ἀνωτέρω δια-

τυπωθεῖσαν περὶ τοῦ συντάκτου τοῦ Τακριρίου δευτέραν ὑπόθεσιν.

Ἄλλως τε, ἢ ὑπόθεσις αὕτη, ὅτι, δηλονότι, προῖον καλᾶμου λαϊκοῦ, πάντῃ ἀδαοῦς τοῦ κανονικοῦ δικαίου καὶ τοῦ διὰ μέσου τῶν αἰώνων βίου τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας, εἶνε τὸ ἀπασχολοῦν ἡμᾶς ἔγγραφον, ὑπὸ τὸ ὁποῖον, διὰ τὸν τύπον καὶ τὰς περιστάσεις, ἐτέθη ἐκκλησιαστικὴ ὑπογραφή, οὐδὲν ἐνέχει τὸ ἀσύνηθες ἢ παράδοξον. Ὁλόκληρος ἡ ἱστορία τοῦ βουλγαρικοῦ ζητήματος, πρόκειται εἰς ἐπίρρωσιν τῆς ὑποθέσεως ταύτης. Καὶ κατὰ τὸ 1848, ἀφ' ἧς ἐποχῆς δηλ. τοῦτο ἤρξατο, ὑπὸ συγκεκριμένον τύπον, ἀνακινούμενον, διὰ τῆς ὑποβολῆς πρὸς τὴν Μεγάλην Ἐκκλησίαν ἐκ Βιδύνης ἀναφορῶν ἐν αἷς κατηγορεῖτο ὁ αὐτόθι Μητροπολίτης Παῖσιος ὡς καταχραστής **καὶ διώκτης τῶν Βουλγάρων** (τὸν ὁποῖον, εἰρήσθω ἐν παρόδῳ, ἡ Ἐκκλησία, εἰ καὶ μὴ ἀποδειχθέντα ἔνοχον, δὲν ἐδίστασε, χάριν τῆς εἰρήνης, νὰ ἀντικαταστήσῃ)· καὶ κατὰ τὸ 1860, ὅτε, ὁ παρὰ τῇ Ἐθνοσυνελεύσει — τῇ συγκληθείσῃ καὶ συνεδριαζούσῃ ἐν τοῖς Πατριαρχείοις ἀπὸ τοῦ Ὀκτωβρίου τοῦ 1858 πρὸς «διευθέτησιν τῶν ἐκκλησιαστικῶν καὶ ἐθνικῶν πραγμάτων τῶν ὑπὸ τὸν Οἰκουμενικὸν θρόνον διατελούντων Ὁρθοδόξων χριστιανῶν», ἐξ ἧς ἀπέρρευσαν οἱ ἐν ἰσχυρῇ Γενικοὶ Κανονισμοὶ — ἀντιπρόσωπος Τυρνόβου Χ. Νικόλαος ὑπέβαλεν ἀναφορὰν 80 περίπου ἐπαρχιωτῶν του διατυποῦσαν τὰς βουλγαρικὰς ἀξιώσεις, ὧν πρωτίστη ἢ ἀνίδρυσις τῶν βουλγαρικῶν αὐτοκεφάλων θρόνων Τυρνόβου καὶ Ἀχριδῶν «οὓς ἐπ' ὠφελείᾳ τῶν Γραικῶν κατήργησεν ἡ σφετερισμένη τοὺς θρόνους τούτους Μ. Ἐκκλησία» πρὸς δὲ τούτοις, ἢ παρὰ τῶν Βουλγάρων ἐκλογὴ τῶν ἰδίων ἀρχιερέων· καὶ πᾶσα, τέλος, ἢ μετὰ ταῦτα ἐπακολουθήσασα ἀνιὰρὰ ἐξέλιξις τοῦ ζητήματος, μαρτυρεῖ περιφανῶς ὅτι τὸ ὅλον ζήτημα ἐμαιεύθη καὶ διεξήχθη, καθ' ἀπάσας αὐτοῦ τὰς φάσεις καὶ τὰς ἐπιπλοκάς, ἀποκλειστικῶς παρὰ λαϊκῶν, εἰς ἐπίτευξιν καθαρῶς πολιτικῶν σκοπῶν ἀποβλεπόντων. Οἱ δὲ Βούλγαροι κληρικοὶ ἀνέκαθεν διεδραμάτισαν τὸ πρόσωπον ἑτεροφώτων καὶ ἑτεροκι-

νήτων ὀργάνων, πάσης ἐπιγνώσεως καὶ αὐτοβούλου δράσεως ἐστερημένων, χρησιμευόντων δ' ἀπλῶς ὅπως συγκαλύπτωσι τὸν ἀληθῆ σκοπὸν ὑπὸ τὸ πρόσχημα καὶ τὸ ὄιομα τῆς θρησκείας, πρὸς φενακισμόν καὶ παραπλάνησιν τῶν ἀπλουστέρων καὶ τῆς δημοσίας γνώμης.

Ὅπως ποτ' ἂν ἡ ὁμως, εἴτε κληρικὸς, εἴτε λαϊκὸς τυγχάνει ὁ συντάκτης τοῦ Τακριρίου, τὸ πρᾶγμα δὲν ἔχει **κατ' οὐσίαν** τὴν παραμικρὰν δι' ἡμᾶς σημασίαν, ἀφοῦ τὰ ἐν αὐτῷ διατυπούμενα παρουσιάζονται ἐπισήμως ὡς ἀποτελοῦντα τὰς ιδέας καὶ ἀξιώσεις τῆς βουλγαρικῆς Ἐξαρχίας, τῶν ὁποίων τὸ παντελῶς ἀβάσιμον καὶ ἀσύστατον θὰ ἀποδείξωμεν ἐν τοῖς ἀκολουθοῦσι.

Ἡ κυριαρχοῦσα ἰδέα ἢ διήκουσα δι' ὅλου τοῦ ἐξαρχικοῦ Τακριρίου, τοῦ ὁποίου τὴν ἀντίκρουσιν, πετῶντι καλὰ μῶ καὶ ἐφ' ὅσον ἐπιτρέπουσι τὰ στενὰ ὅρια τῆς «Ἐκκλησιαστικῆς Ἀληθείας», ἐπιχειροῦμεν, εἶναι ὅτι τὸ Φανάριον, (τοὔτέστι τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον) εἶναι τὸ ἀφαιρέσαν ἀπὸ τῆς βουλγαρικῆς Ἐκκλησίας τὰ «ἱστορικὰ αὐτῆς δίκαια πρὸς ἰδιαιτέραν καὶ ἀνέξαρτητον ὑπαρξιν»· τὸ γυμνῶσαν τὸ βουλγαρικὸν ἔθνος ἀπὸ «τὰ ἱερὰ αὐτοῦ δικαιώματα ἅπερ ἀπέκτησε μετὰ ἀγῶνα ἡμίσεως αἰῶνος»· ἐνῶ «οὐδὲν ὑπάρχει οὐδὲ δύναται νὰ ὑπάρξῃ κώλυμα πρὸς ἐκπλήρωσιν αἰγήματος τοιοῦτον ἐπιτακτικῶς ἐπιβεβλημένου ὑπὸ τε τῶν ἐκκλησιαστικῶν διατάξεων καὶ τοιοῦτον πανηγυρικῶς ἐπιβεβαιωθέντος ὑπὸ τοῦ Ὑψηλοῦ Φερμανίου», τὸ ὁποῖον, «ὡς βάσιν τῆς βουλγαρικῆς Ἐκκλησίας ἔθετο ὅτι αὕτη δέον νὰ ἦ πάντοτε σύμφωνος πρὸς τοὺς κεκυρωμένους κανόνας καὶ τὰς θρησκευτικὰς διατυπώσεις τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας· καὶ δὲν εἶναι δυνατόν νὰ γίνῃ ἄλλως «διότι ἡ βουλγαρικὴ Ἐκκλησία εἶναι «ὀρθόδοξος».

Αἱ δηλώσεις αὗται, αἱ προκαλοῦσαι αὐτομάτως τὸν ἐνδοιασμόν ἂν πρέπη νὰ ἐκκληφθῶσιν ὑπὸ σοβαρὰν ἐποψιν, ἥ, ὡς εἰρωνικῶς τεθεῖσαι, ἐπικυροῦσι πανηγυρικῶς τὴν περὶ τοῦ πραγματι-

κοῦ συντάκτου τοῦ Τακριρίου ὑπόθεσιν ἡμῶν. Καθόσον, εἶναί ποτε δυνατόν νὰ φαντασθῶμεν, ὅτι ἀνὴρ, καὶ ἄκροις μόνον δακτύλοις γευσάμενος στοιχειώδους θεολογικῆς παιδεύσεως, ἡ ἅπαξ ἀναφυλλίσας, ἐπιτροχάδην, τὸ κανονικὸν δίκαιον ἢ καὶ ἐπιτομήν τινα ἐκκλησιαστικῆς Ἱστορίας, θὰ ἐτόλμα νὰ ἰσχυρισθῇ, μετ' ἐλπίδων νὰ πείσῃ τὸν ἀναγινώσκοντα, ὅτι ἡ βουλγαρικὴ Ἐξαρχία, ὡς ἔστι νῦν, εἶναι κατηρτισμένη καὶ λειτουργεῖ «σύμφωνα πρὸς τοὺς κεκυρωμένους κανόνας καὶ τὰς θρησκευτικὰς διατυπώσεις τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας» καὶ ὡς ἐκ τούτου «εἶναι ὀρθόδοξος» ἀποτελοῦσα, πράγματι, τμῆμα τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας, καθὰ διατείνεται; Καθόσον, ἐνταῦθα κεῖται ὁ κόμβος τοῦ ζητήματος.

Πράγματι, ἂν ἡ βουλγαρικὴ Ἐξαρχία, ἡ κατὰ τὸν βίαιον καὶ ἀνταρτικὸν τρόπον, τὸν τοῖς πᾶσι γνωστὸν, ἀποσχισθεῖσα τῆς Μητρὸς αὐτῆς Ἐκκλησίας τῆς Κωνσταντινουπόλεως, δὲν ἐπέμενε, παρὰ τὴν καταδίκην καὶ τὴν ἐπίσημον ἀνακήρυξιν αὐτῆς ὡς σχισματικῆς ὑπὸ τῆς μεγάλης τοπικῆς Συνόδου τῆς συνελθούσης ἐν Κωνσταντινουπόλει τῷ 1872—ἣν καταδίκην ἀνεγνώρισαν καὶ ἐσεβάσθησαν ἅπασαι αἱ Ὁρθόδοξοι Ἐκκλησίαι—δὲν ἐπέμενε, λέγομεν, νὰ θεωρῇ, αὐτογνωμόνως, ἑαυτὴν, ὡς ἐξακολουθοῦσαν νὰ ἀποτελῇ μέρος τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας καὶ νὰ κοσμῇ ἑαυτὴν διὰ τῆς προσωνυμίας ταύτης, οὐδὲν ζήτημα καὶ οὐδεμία ἀφορμὴ προστριβῆς ἢ διενέξεως μεταξὺ αὐτῆς καὶ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου θὰ ὑφίστατο. Ἡ αὐθυπόστατος καὶ αὐτοτελὴς «Ἐθνικὴ Βουλγαρικὴ Ἐκκλησία», καθὰ ἀπεκάλεσαν αὐτὴν οἱ πρῶτοι ἰδρυταί της, θὰ ἔχαιρε πλήρες καὶ ἀπόλυτον τὸ δικαίωμα νὰ διαρρυθμίσῃ τὴν ἑαυτῆς διοίκησιν καθ' οἷονδήποτε τρόπον θὰ ἔκρινε προσφορώτερον, νὰ καταρτίζῃ ὅπουδήποτε ὅσας Συνόδους καὶ Μικτὰ Συμβούλια ἐβούλετο, νὰ ἐγκαθιστᾷ ἐπισκόπους καὶ κληρικούς κατ' ἀρέσκειαν, χωρὶς τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον νὰ ἔχῃ τὸ δικαίωμα ἢ τὴν διάθεσιν νὰ προβῇ εἰς οἵανδήποτε παρατήρησιν περὶ τῆς δράσεως καὶ λειτουργίας αὐτῆς· ὃν τρόπον εἰς οὐδεμίαν τοιαύτην προέβη ποτὲ διὰ τὰς Ἐκκλησίας τῶν Βουλγάρων Οὐνι-

τῶν, τῶν Ἀρμενίων, τῶν Ἀρμενοκαθολικῶν, τῶν Σύρων, τῶν Μελχιτών, τῶν Χαλδαίων, τῶν Δυτικῶν, τῶν Διαμαρτυρομένων καὶ πάσης ἄλλης χριστιανικῆς Ἐκκλησίας μὴ διατελούσης ἐν πνευματικῇ μετ' αὐτοῦ ἐπικοινωνίᾳ. Τοῦτο ἐδηλώθη μυριάκις ὑπὸ τῶν Πατριαρχείων· ὁ δὲ βουλόμενος δὲν ἔχει εἰμὴ νὰ διεξέλθῃ τὸ πατριαρχικὸν Τακρίριον τῆς 19 Σεπτεμβρίου ἐνεστῶτος ἔτους, τὸ δημοσιευθὲν ἐν τῷ προηγουμένῳ φύλλῳ τῆς «Ἐκκλησιαστικῆς Ἀληθείας».

Τὸ μόνον ὅπερ τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει, ἐδικαιοῦτο νὰ ἀπαιτήσῃ, θὰ ἦτο ὅπως καὶ ἐπὶ τῶν κληρικῶν τῆς βουλγαρικῆς Ἐκκλησίας ἐφαρμοσθῇ τὸ μέτρον τὸ ἰσχύον διὰ τοὺς Ἀρμενοκαθολικοὺς, τοὺς Μελχίτας κτλ. ἢ διὰ διακριτικοῦ τινος, δηλονότι, σημείου, ἐν τῷ σχήματι αὐτῶν, φανέρωσις ὅτι δὲν ἀποτελοῦσι πλέον μέλη τοῦ ὀρθοδόξου κλήρου τοῦ ὑποκειμένου τῇ Ἐκκλησίᾳ Κωνσταντινουπόλεως. Τὸ μέτρον δὲ τοῦτο, τὸ ἐδραζόμενον ἐπὶ τῆς λογικῆς καὶ νομίμου ἀρχῆς ὅτι οὐδὲν πρόσωπον, κατ' ἀσυγκρίτως δὲ μείζονα λόγον πρόσωπον κληρικὸν, παῦσαν νὰ ἀποτελῇ μέλος Σώματός τινος, δικαιоῦται νὰ ἐξακολουθήσῃ φέρων τὴν ἐξιδιασμένην ἐκείνην περιβολὴν τὴν ἐπισήμως ἀνεγνωρισμένην ὡς ἀνήκουσαν ἀποκλειστικῶς εἰς τὸ Σῶμα ἐκεῖνο καὶ χρησιμεύουσιν ὡς διακριτικὸν γνώρισμα τῶν μελῶν αὐτοῦ, οὐδὲν ἐνέχει τὸ προσβλητικὸν ἢ παράλογον· θὰ διετύπου ταύτην ἀπαραλλάκτως, φρονούμεν, καὶ αὐτὸς ὁ ἐπίσκοπος τῆς Παλαιᾶς Ρώμης ἢ ὁ ἀρχιεπίσκοπος Καντουαρίας, ἂν, ἐπίσκοποι καὶ κληρικοὶ, ἀποσχισθέντες ἀνταρτικῶς τῶν Ἐκκλησιῶν των καὶ ἐτέραν Ἐκκλησίαν, ἀντιμέτωπον αὐτοῖς, παρὰ τὸ πλευρόν των ἰδρύσαντες, θὰ ἐπέμενον διατυποῦντες τὴν ὑστερόβουλον ἀξίωσιν ὅπως ἐξακολουθήσωσι φέροντες τὴν ἐπίσημον περιβολὴν, τὴν προσιδιάζουσιν εἰς τὸν κλῆρον τῆς Παλαιᾶς Ρώμης ἢ τῆς Ἀγγλικανικῆς Ἐκκλησίας*.

* Τὴν διετύπωσιν θορυβωδέστατα οἱ Γάλλοι Καθολικοὶ τῶν Παρισίων ὅτε κατὰ τὸ 1907.

Β'.

Ἀπὸ ἡμίσεως ἤδη αἰῶνος καὶ ἐπέκεινα, οἱ Βούλγαροι δὲν ἔπαυσαν διασαλπίζοντες, μεγάλη τῇ φωνῇ καὶ διὰ παντὸς τρόπου, ὅτι ὁ πρῶτιστος καὶ κύριος μοχλὸς τῆς ἐθνικῆς αὐτῶν κακοδαιμονίας ἔδει νὰ θεωρηθῇ τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον, τὸ ὁποῖον, ἐν τῇ πρὸς τὸν βουλγαρικὸν λαὸν, τὸν ὑποκείμενον αὐτῷ, πολιτείᾳ του, ἐνεπνέετο διαρκῶς ὑπὸ τῆς ὑστεροβούλου σκέψεως, ὅπως, διὰ παντὸς μέσου, συγκρατῇ αὐτὸν ὑπὸ τὴν ἰδίαν ἐξάρτησιν καὶ καταδυνάστευσιν· διὸ, ἀπέρριψεν, ἀείποτε καὶ συστηματικῶς, πᾶσαν αἴτησιν συντελεστικὴν εἰς τὴν ἐθνικὴν αὐτοῦ ἀνάπτυξιν καὶ προαγωγὴν, τὴν ὀφείλουσαν νὰ χρησιμεύσῃ ὡς βάσις τῆς μελλούσης χειραφετήσεώς του. Ἐντεῦθεν δὲ ἐβλάστησε τὸ ἄσπονδον μῖσος κατὰ τῶν Πατριαρχείων τὸ κοχλάζον εἰς τὰ στήθη παντὸς Βουλγάρου.

Τὸ ἐπιχείρημα τοῦτο τῶν Βουλγάρων, ἀπειράκις κατὰ κόρον, μετὰ περισσείας πικροτάτων ἐκφράσεων, ἀναμασσηθὲν, κατήνησεν ἤδη τετριμμένος κοινὸς τόπος· καὶ ὅμως, οὐδὲν ἀναληθέστερον τῆς τοιαύτης αἰτιάσεως. Τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον οὐδέποτε ἐπέδειξε πρὸς τὸν βουλγαρικὸν λαὸν, ἀντὶ μητρικῆς μερίμνης, σπλάγχνα ἀστόργου μητρειᾶς, οὐδ' ἡρνήθη πώποτε νὰ χορηγήσῃ αὐτῷ τὰ μέσα τὰ ἀπαιτούμενα πρὸς τὴν ἀπὸ πάσης ἀπόψεως ἀνάπτυξιν αὐτοῦ καὶ προαγωγὴν. Καὶ ἵνα μὴ ἐκκληφθῶμεν ὡς ἐξαντλούμενοι πρὸς ματαίους ἀναποδείκτους λόγους, παρὰ τοῦτον ὧδε ἐγγραφὸν ἀδιαφιλονεικῆτου ἐπισημότητος καὶ κύρους, καταδεικνύον, ἡλίου φαεινότερον, ὅτι τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον, ἀπὸ τοῦ 1861, πρὶν ἢ, δηλονότι, τὰ πράγματα ἐκτραχυνθέντα προσλάβωσι τὴν κατόπιν βιαίαν τροπὴν, εἶχε σπεύσει

μετὰ τὸν χωρισμὸν Ἐκκλησίας καὶ Πολιτείας ἐν Γαλλίᾳ, ἐπίσκοπος δυτικὸς, ἀποκηρυχθεὶς ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας τῆς παλαιᾶς Ρώμης, ὁ Villate, ἀπεπειράθη νὰ φέρῃ τὴν ἐπίσημον στολὴν τῶν Λατίνων ἐπισκόπων καὶ νὰ ἱερουργῇ ἐν Παρισίοις ὡς ἐκεῖνοι· ἢ δὲ ἀστυνομία, πρὸς ἀποκατάστασιν τῆς τάξεως, ἠναγκάσθη νὰ κλείσῃ τὸν ναὸν ἐκεῖνον.

νὰ ἱκανοποιήσῃ, ἐν εὐρυτάτῳ μέτρῳ, τοὺς ἐκδηλωθέντας πόθους καὶ τὰς εὐχὰς τοῦ βουλγαρικοῦ λαοῦ.

Αὐτοκρατορικὸν Φιρμάνιον ἐκδοθὲν αἰτῇ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου τῷ 1861.

«Εἶνε γνωστὸν τοῖς πᾶσιν, ὅτι ἡ μεγαλειτέρα ἀνακτορικὴ Μου ἐπιθυμία εἶναι ἡ κατὰ πάντα ἀνεδίς καὶ ἀσφάλεια ἐκάστης τάξεως τῶν αὐτοκρατορικῶν πιστῶν ὑπηκόων Μου. Ἐπειδὴ δὲ ὅσα τὸ ὑπὸ τὴν πνευματικὴν δικαιοδοσίαν τῆς Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας διατελοῦν βουλγαρικὸν σῶμα ἀνέφερον, ἐγγράφως τε καὶ προφορικῶς, πρὸς τὴν Ὑψηλὴν Μου Κυβέρνησιν περὶ τῶν πνευματικῶν αὐτοῦ πατέρων καὶ κυβερνητῶν Ἐπισκόπων τε καὶ Μητροπολιτῶν αὐτοῦ, ἐξαιτούμενον ἵνα ὧσιν οὗτοι ἐξ ἐκείνων εἰς οὓς ἔχει τὴν ἐμπιστοσύνην καὶ ἵνα γνωρίζωσι προσέτι καὶ τὴν γλώσσαν καὶ τὰς τάξεις αὐτοῦ, ἐπεδοκίμασεν αὐτὰ ἡ Βασιλεία Μου, ὅτε δὴ βασιζόμενον εἰς τὸ ὅτι ταῦτα θέλουσιν ἐπιφέρει τὴν τελείαν εὐδαιμονίαν τοῦ σώματος τούτου, ὡς καὶ τὴν ἀνεδίαν αὐτοῦ καὶ ἡσυχίαν πρὸς τὰ θρησκευτικὰ αὐτοῦ πράγματα, καὶ ἐπειδὴ ἡ ἐπίτευξις τῶν εὐλόγων αἰτήσεων τοῦ εἰρημένου σώματος θεωρεῖται περὶ πολλοῦ παρὰ τῇ βασιλείᾳ Μου, διὰ τοῦτο εἶχεν ἀνατεθῆ εἰς τὸν γενικὸν ἀρχηγὸν τῆς Ἀνατολικῆς θρησκείας, τὸν Πατριάρχην τῶν Ρωμαίων, ἵνα σκεθῇ περὶ τῶν παραχωρήσεων, τὰς ὁποίας οἱ θρησκευτικοὶ κανόνες ἤθελον ἐπιτρέψει, καὶ ἀναφέρῃ αὐτάς· ὁ δὲ διαληφθεὶς Πατριάρχης, συγκαλέσας γενικὴν Σύνοδον, συγκεκλιμένην ἀπὸ τοὺς ἐν τῇ βασιλευσούσῃ Μου διατελοῦντας πρόφην καὶ προπρόφην Κων/πύλεως Πατριάρχας, τοὺς ἡδὴ Ἀλεξανδρείας, Ἀντιοχείας καὶ Ἱεροσολύμων, τὰ μέλη τῆς ἐνδημούσης Συνόδου τῶν Μητροπολιτῶν καὶ ἀπὸ ἐπισκόπους, συνεζήτησε τὸ ἀντικείμενον τοῦτο μετ' αὐτῶν, καὶ τὸ ἀποτέλεσμα τῶν συζητήσεων τούτων καθυπέβαλε διὰ Μαζμπατᾶ, ἐσθραγισμένου παρὰ πάντων τῶν ἐν τῇ Συνόδῳ ταύτῃ παρευρεθέντων, ἐν ᾧ (μαζμπατᾶ) διαλαμβάνονται τὰ ἀκόλουθα ἄρθρα.

«Α' Εἰς τὰς καθαρῶς βουλγαρικὰς ἐπαρχίας μέλλουσι προτιμᾶσθαι ἀπὸ τοῦ νῦν Μητροπολίται καὶ Ἐπίσκοποι κληρικοὶ ἐκ βουλγαρικῆς καταγωγῆς, ἄνδρες ἀμεμπτοὶ καὶ εὐθεῖς, φέροντες τὰ κατὰ τοὺς ἐκκλησιαστικοὺς κανόνας ἀπαιτούμενα προσόντα, ὡς καὶ οἱ εἰδότες ἀκριδῶς τὴν βουλγαρικὴν γλῶσσαν.

«Β' Ἐὰν εἰς τινὰς τῶν καθαρῶς βουλγαρικῶν πόλεων ἤθελε χηρεύσῃ Μητρόπολις τις ἢ Ἐπισκοπὴ, καὶ οἱ χριστιανοὶ προτείνωσιν ὁμοφώνως διὰ

τὴν χηρεύουσαν θέσιν κληρικόν τινα φέροντα τὰ κατὰ τοὺς ἐκκλησιαστικούς κανόνας ἀπαιτούμενα προσόντα, ἄνδρα δόκιμον καὶ ἐγνωσμένον τοῖς Πατριαρχείοις ἐπὶ φρονήσει καὶ ἱκανότητι, τὴν υἱικὴν ταύτην τῶν χριστιανῶν ἐκείνων αἰτησὶν εὐχαρίστως ἀποδέξεται τὸ Πατριαρχεῖον.

«Γ' Θέλει συστηθῇ Θεολογικὴ Σχολὴ ἐν καταλλήλῳ μέρει, πρὸς ἐκπαίδευσιν τῶν βουλομένων ἱερατεῦσαι Βουλγάρων. Ἡ δ' ἐτησία αὐτῆς δαπάνη καταβληθήσεται ὑπὸ τε τῶν ἐν ταῖς καθαρῶς βουλγαρικαῖς ἐπαρχίαις καὶ ἀλλαχοῦ τῆς αὐτοκρατορικῆς Ἐπικρατείας εὐρισκομένων χριστιανῶν. Τὰ δ' ἐν αὐτῇ διδασκόμενα μαθήματα, ἵνα μὴ ἀντιβαίνωσιν εἰς τὴν Ἀνατολικὴν θρησκείαν, θέλουσι προσδιορίζεσθαι διὰ προγράμματος τῶν Πατριαρχείων.

«Δ' Ἡ ἐποπτεία τῆς Σχολῆς ταύτης ἀνατεθήσεται τῷ Μητροπολίτῃ τῆς ἐπαρχίας εἰς ἣν εὐρίσκεται, καὶ ἐφόροις, ἐκλεγόμενοις ἐκ τῶν δοκίμων κληρικῶν.

«Ε' Ἐν πᾶσι τοῖς βουλγαρικοῖς σχολείοις, προτιμηθήσεται πάσης ἄλλης ἢ σπουδῆς τῆς βουλγαρικῆς γλώσσης καὶ τῆς φιλολογίας αὐτῆς, ἀπαγορευομένου παντός τῇ τε ὀρθοδόξῳ θρησκείᾳ καὶ τῇ αὐτοκρατορικῇ Κυβερνήσει Μου ἐναντίου συγγράμματος.

«Στ' Πᾶσα παράδοσις τῶν ἐν τοῖς ἀνωτέρω ἄρθροις περὶ σχολείων διαγραφέντων ὄρων καὶ τάξεων καὶ πᾶσα ἑλλειψίς ὡς πρὸς τὴν ἐκλογὴν τῶν διδασκάλων, εἴτι δὲ καὶ πᾶσα ὀλιγωρία τούτων ὡς πρὸς τὴν ἐκτέλεσιν τῶν διδασκαλικῶν αὐτῶν καθηκόντων, καὶ ἐν συνόψει πᾶσα ἀδιαφορία ἢ παράβλεψις ὡς πρὸς τὴν ἐποπτείαν καὶ διεξαγωγὴν τῆς σχολῆς, καθίστησιν ὑπευθύνους τὸν τε Μητροπολίτην καὶ τοὺς Ἐφόρους.

«Ζ' Εἰς ἡ δὴ τῶν Μητροπολιτῶν τῆς Βουλγαρίας θέλουσι παρεδρεύει, ὡς καὶ πρότερον, ἐν τῇ Συνόδῳ τῶν Μητροπολιτῶν, ἀνταλλαττόμενοι ἐγκαίρως ἢ ἐναλλάξ κατὰ διετίαν, διὰ κανονικῆς ψήφου τοῦ Πατριάρχου.

«Η' Ἐν τῇ κατὰ Χάλκην Θεολογικῇ Σχολῇ θέλουσι λαμβάνεσθαι καὶ ἐκ τῶν Βουλγάρων μαθηταί, ὡς καὶ πρότερον.

«Θ' Αἱ πρόσοδοι τῶν ἐν Βουλγαρίᾳ Μητροπολιτῶν καὶ Ἐπισκόπων, ὁρισθήσονται δι' εἰδικοῦ ἐπισήμου Κανονισμοῦ.

«Ι'. Ἐν ταῖς ἐκκλησίαις τῶν καθαρῶς βουλγαρικῶν Μητροπόλεων καὶ Ἐπισκοπῶν, αἱ θρησκευτικαὶ τελεταὶ θέλουσι τελεῖσθαι βουλγαριστί.

«ΙΑ'. Ἐκ τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει διατριβόντων προκρίτων ὀρθόδοξων Βουλγάρων, θέλουσιν ἐκλέγεσθαι καὶ διορίζεσθαι τινες εἰς τὰς ἐπιτροπὰς τοῦ Πατριαρχείου καὶ τῶν λοιπῶν Ἐθνικῶν καταστημάτων.

»IB'. Πρὸς ἐκπαίδευσιν τῶν τέκνων τῶν ἐν τῇ βασιλευούσῃ Μου εὐρισκομένων ὀρθοδόξων Βουλγάρων καὶ ἐκμάθησιν τῆς ἰδίας αὐτῶν γλώσσης, συστηθήσεται προκαταρκτικὸν σχολεῖον ἐντὸς τοῦ περιόλου τῆς βουλγαρικῆς ἐκκλησίας, ὑπὸ τὴν ἐποπτείαν τοῦ Πατριαρχείου.

»IF'. Τὰ πρὸς τοὺς ἐν ταῖς καθαρῶς βουλγαρικαῖς ἐπαρχίαις εὐρισκόμενους Μητροπολίτας καὶ Ἐπισκόπους καὶ χριστιανούς ἀποστελλόμενα ἐπίσημα ἐκκλησιαστικά ἔγγραφα, θέλουσι γράφεσθαι ἑλληνιστὶ καὶ βουλγαριστὶ.

»ID'. Τὸ Πατριαρχεῖον θέλει καταβάλλει πᾶσαν ἐνδεχομένην σπουδὴν πρὸς διευκόλυνσιν καὶ διαίτησιν τῶν ὑπαγομένων αὐτῷ εὐλόγων αἰτήσεων καὶ ὑποθέσεων τῶν Βουλγάρων.

»IE'. Χρεῖας τυχοῦσης, μέλλουσιν ἀποστελλέσθαι ὑπὸ τοῦ Πατριαρχείου ἀρμόδιοι κληρικοὶ πρὸς ἐξέτασιν τῆς διαγωγῆς τῶν ἐν Βουλγαρίᾳ Μητροπολιτῶν καὶ Ἐπισκόπων, ὡς καὶ παντὸς ἐν γένει κληρικοῦ ἢ διδασκάλου, εἴτι δὲ καὶ πρὸς ἐπανόρθωσιν τῶν ἀγγελλομένων παρεκτροπῶν καὶ ἐλλείψεων αὐτῶν».

Ἐπειδὴ τὰ ἀνωτέρω ἐκτεθειμένα δέκα πέντε ἄρθρα καθυπεδλήθησαν εἰς τὴν Ὑψ. Πύλιν Μου διὰ Μαζιματᾶ, ὡς εἴρηται, ἀναγνωσθέντα δὲ καὶ μελετηθέντα ἐν πρὸς ἐν ἐν τῷ Ὑπουργικῷ Συμβουλίῳ τῆς Κραταιᾶς Βασιλείας Μου, ἀνηγγέλθησαν καὶ τῇ Αὐτοκρατορίᾳ Μου, καὶ ἐδεδαιώθη αὕτη, ὅτι αὐτὰ εἰσὶν ἱκανὰ ὡς πρὸς τὰς βελτιώσεις, τὰς ὁποίας οἱ ἐν Βουλγαρίᾳ χριστιανοὶ κάτοικοι δικαίως ζητοῦσι, κατὰ τὰς ἐνεστώσας ἀληθείας αὐτῶν ἀνάγκας, καὶ ὅτι ἡ ἐντελής αὐτῶν ἐφαρμογὴ δύναται νὰ ἐπιφέρῃ καὶ ὡς πρὸς τὰ ἐκκλησιαστικά αὐτῶν πράγματα τὴν ἡσυχίαν καὶ ἀνεσὶν τῶν ἐπ' εὐθύτητι καὶ εὐαρέστῃ διαγωγῇ πεφημισμένων αὐτοκρατορικῶν ὑπηκόων Μου Βουλγάρων, διὰ τοῦτο ἐξέδωκα Ὑψηλὸν Βασιλικὸν Ἰραδὲν Μου, ὅπως διακοινωθῶσιν ἀμέσως τὰ ἄρθρα ταῦτα, καὶ, ἐνταυτῷ σπεύσῃ ἕκαστος καὶ ἐνεργήσῃ τὸ πρόπον εἰλικρινῶς καὶ εὐθέως, ἀπέχων παντὸς ἐναντίου πρὸς αὐτόν. Ἐφ' ᾧ καὶ ἐξεδόθη τὸ παρὸν Ὑψηλὸν Αὐτοκρατορικὸν Μου Φερμάνιον ἐπικεκοσμημένον καὶ μὲ Ὑψηλὸν Βασιλικὸν Μου αὐτόγραφον.

«Ἐγγράφη κατὰ τὸ 1277 ἔτος τῆς Ἑγείρας περὶ τὰ τέλη τοῦ μηνὸς Ραμαζάν» (1261).

Τὸ περιεχόμενον τοῦ ἐγγράφου τούτου ἀποτελεῖ τὴν εὐγλωττοτέραν τῶν ἀπαντήσεων εἰς τὰς βουλγαρικὰς κατηγορίας. Διὰ

τοῦ ἐγγράφου τούτου, τοῦ ἀποτελοῦντος, οἰονεὶ, βουλγαρικὸν ὀργανικὸν νόμον, περιβληθέντα δὲ διὰ τῆς Αὐτοκρατορικῆς ἐπικυρώσεώς του τὸ κῦρος ἐπισήμου καὶ ἀναλλοιώτου νόμου τοῦ Κράτους, τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον ἐχορήγει τοῖς Βουλγάροις τὰ ἀκόλουθα: α') τὸν διορισμὸν ὁμοφύλων αὐτοῖς Μητροπολιτῶν καὶ Ἐπισκόπων ἐν ἀπάσαις ταῖς βουλγαρικαῖς ἐπαρχίαις, καὶ δὴ, αὐτοὺς τούτους, οὓς, φέροντας τὰ κανονικὰ προσόντα, ἤθελεν ὑποδείξει ἡ ἐπαρχία· β') τὴν χρῆσιν τῆς βουλγαρικῆς (σλαυϊκῆς) γλώσσης ἐν ταῖς ἱεροτελεστίαις, ἐν ᾗ πασι τοῖς ναοῖς τῶν παρὰ Βουλγάρων οἰκουμένων ἐνοριῶν· γ') ἡ διδασκαλία τῆς βουλγαρικῆς γλώσσης καὶ **φιλολογίας**, θὰ ἀπετέλει τὴν βάσιν τῆς ἐκπαιδεύσεως ἐν ᾗ πασι τοῖς σχολείοις τῶν βουλγαρικῶν πόλεων καὶ χωρίων· δ') ἰδιαίτερα θεολογικὴ σχολὴ θὰ ἰδρύετο χάριν τῶν Βουλγάρων κληρικῶν ἀποκλειστικῶς, ἐν βουλγαρικῇ ἐπαρχίᾳ καὶ ὑπὸ ἐποπτείαν τοῦ Βουλγάρου μητροπολίτου· Βούλγαροι δὲ μαθηταὶ θὰ ἐξηκολούθουν φοιτῶντες ἐν τῇ ἀνωτέρᾳ Θεολογικῇ Σχολῇ Χάλκης. ε') Βούλγαροι Μητροπολίται θὰ ἐξηκολούθουν παρεδρεύοντες ἐν τῇ ἱερᾷ Συνόδῳ, Βούλγαροι δὲ πρόκριτοι ἐν ταῖς διαφόροις διοικητικαῖς Ἐπιτροπαῖς τῶν Πατριαρχείων καὶ τῶν λοιπῶν ὀρθοδόξων ἰδρυμάτων Κωνσταντινουπόλεως. ς') τὰ ἐπίσημα ἐκκλησιαστικά ἔγγραφα θὰ συνετάσσοντο, διὰ τὰς βουλγαρικὰς ἐπαρχίας ἑλληνιστὶ καὶ βουλγαριστὶ, ἀναγορευομένης οὕτω καὶ τῆς βουλγαρικῆς ὡς ἐπισήμου γλώσσης τῆς Ἐκκλησίας. ζ') Θὰ καθωρίζοντο ἐπακριβῶς αἱ ὑλικάι ἀποδοχαὶ τῶν Μητροπολιτῶν καὶ Ἐπισκόπων πρὸς πρόληψιν πάσης καταχρήσεως. η') Τέλος, θὰ ἰδρύετο βουλγαρικὴ σχολὴ εἰς ἀπόστασιν ὀλίγων βημάτων ἀπὸ τῆς πατριαρχικῆς τοῦ Γένους Σχολῆς, ἐν τῷ περιβόλῳ τῆς βουλγαρικῆς, παρὰ τὸ Φανάριον, ἐκκλησίας τοῦ ἁγίου Στεφάνου, τῆς ἰδρυθείσης δι' ἐνεργειῶν τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας, ἐπικαλεσαμένης, δι' ἐγκυκλίων γραμμάτων καὶ δι' ἐκτάκτων ἀπεσταλμένων, τὸν ἔρανον τῶν ὀρθοδόξων «πρὸς ἐπίτευξιν τοῦ μεγάλου καὶ ψυχωφελοῦς ἀγαθοῦ τοῦ ἀκούειν τοὺς Βουλ-

γάρους χριστιανούς τὰς ἀκολουθίας ἐν τῇ ἰδίᾳ αὐτῶν γλώσσῃ». (Κωδ. Πατρ. Ἀρχιεποφυλακείου ΚΗ' 230—232).

Κατὰ δὲ τῷ 1868, ὁ Οἰκουμ. Πατριάρχης Γρηγόριος ὁ ΣΤ', ὠθῶν τὴν συγκατάβασιν μέχρι τῶν ἀκροτάτων αὐτῆς ὁρίων, καθώριζε καὶ τὰς ἐπαρχίας ὅπου ὁ βουλγαρικὸς πληθυσμὸς, ὡς πλειοψηφῶν, θὰ εἶχε τὸ δικαίωμα νὰ διοικῆται ὑπὸ ὁμοφύλων αὐτῷ Μητροπολιτῶν καὶ Ἐπισκόπων, καταλέγων ἐν αὐταῖς πλείστας ὅσας ἐπαρχίας τῆς μέσης καὶ βορείου Μακεδονίας καὶ Θράκης, μετὰ, ἐννοεῖται, τῶν τῆς κυρίως Βουλγαρίας, καὶ ὑπάγων ἀπάσας ταύτας τὰς ἐπαρχίας ὑπὸ τὴν ἄμεσον ἐξάρτησιν ἐνὸς Βουλγάρου Μητροπολίτου ἢ Ἐξάρχου, οὗτινος ἔδρα ὀρίζετο τὸ Τυρνοβον τῆς Βουλγαρίας· ἡ τελευταία, δηλονότι, πρωτεύουσα τοῦ βουλγαρικοῦ Κράτους μέχρι τῆς καταλύσεως αὐτοῦ, κατὰ τῷ 1393, ἔνθα εἶχε τὴν ἑδρὰν τοῦ ὁ πνευματικὸς πρωθιεράρχης τούτου, ὁ φέρων τὴν τιμητικὴν προσωνυμίαν «Πατριάρχης», τὴν ἀπονεμηθεῖσαν αὐτῷ ὑπὸ τοῦ Οἰκουμ. Πατριάρχου Γερμανοῦ Β' τῷ 1235.

Τούτων οὕτως ἐχόντων, τί ἀπομένει ἐκ τοῦ διῤσχυρισμοῦ, ὅτι τὸ Φανάριον ἀπεγύμνωσε τὸν βουλγαρικὸν λαὸν τῶν ἱερῶν αὐτοῦ δικαιωμάτων, ἢ ἐκ τῆς μομφῆς ὅτι τὸ Οἰκουμ. Πατριαρχεῖον, ἐκ φυλετικῶν λόγων ὁρμώμενον, δὲν ἐδίστασε καὶ δὲν δισταίνει νὰ καταπατῇ τοὺς νομίμους πόθους καὶ τὰ ἀναμφισβήτητα δίκαια τῶν πνευματικῶς ὑποκειμένων αὐτῷ λαῶν;

Βεβαίως, ἔνθα δὲν πρόκειται περὶ πραγματικῶν δικαίων, ἀλλὰ περὶ τῆς **τεχνιτῆς δημιουργίας νέας ἐθνικότητας**, τῆς μακεδονορωμουνικῆς, παραπλανωμένης, διὰ χρυσῶν ἐπιχειρημάτων, μικρᾶς μειονότητος τοῦ σποραδικῶς ἐγκατεσπαρμένου ἀνὰ τὴν χερσονήσον τοῦ Αἴμου ἑλληνοβλαχικοῦ πληθυσμοῦ, ἐκ μέρους ὁμοφύλων, δῆθεν, οὓς χωρίζουσιν ἀπ' αὐτῶν «οὐρεὰ τε σκιοέντα, ποταμοὶ τε ἠχήμεντοι», καθὼς καὶ περὶ τῆς εἰσαγωγῆς ἐν τοῖς ναοῖς καὶ ταῖς σχολαῖς αὐτῶν **νέας γλώσσης ἀγνώστου καὶ ἀκαταλήπτου αὐτοῖς**, τῆς ρουμανικῆς, ἀντὶ τῆς νῦν ἐν χρήσει, καὶ ταῦτα οὐχὶ πρὸς ἐθνικὴν ἀνάπτυξιν καὶ προαγωγὴν τῶν Ἑλληνο-

βλάχων, ἀλλ' ἵνα χρησιμοποιηθῶσιν οὗτοι ὡς ἀντικείμενον ἀθεμίτου μελλοντικῆς πολιτικῆς συναλλαγῆς, ἔνθα, ἐπαναλαμβάνομεν, πρόκειται περὶ κατὰ φαντασίαν δικαίων, ἡ Ἐκκλησία ἀντέταξε καὶ δὲν θέλει παύσει ἀντιτάσσουσα ἀπόλυτον ἄρνησιν εἰς ὑποβοήθησιν τοιούτων ἀνοσίων σκοπῶν· διότι, ἄλλως πράττουσα, θὰ καταπρόεδιδε τὰ ἀληθῆ συμφέροντα τῶν πνευματικῶν τῆς τέκνων, ἅτινα θὰ κατελίμπανεν, ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει, ἄνευ προασπίσεως, εἰς τὴν διάκρισιν τῶν ἐπιβουλῶν καὶ παγίδων, παίζουσα οὕτω τὸ πρόσωπον ἀσπλάγχνου μητρυνῆς καὶ οὐχὶ φιλοστόργου μητρός.

Ὅπου ὁμως ὑπῆρχον ἀληθῆ καὶ βάσιμα δίκαια, ὡς ἐν τῷ βουλγαρικῷ ζητήματι, τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον οὐδέποτε ἐδυστρόπησεν ἵνα προβῇ εἰς πλήρη ἱκανοποίησιν αὐτῶν, ὠθῆσαν μάλιστα τὴν ἐδμένειαν μέχρι τοῦ σημείου τοῦ νὰ προκαλέσῃ τὰ παράπονα καὶ τὰς διαμαρτυρίας τοῦ ἑλληνικοῦ πληθυσμοῦ (π. χ. ἐπέβαλε τὴν χρῆσιν τῆς σλαβικῆς γλώσσης ἐν δυσὶν ἐκκλησίαις τῆς Φιλιππουπόλεως, παρὰ τὴν ἀντίστασιν τῶν ἐνοριτῶν αὐτῶν, ἀπάντων Ἑλλήνων), καὶ νὰ ἴδῃ ἐαυτὸ κατηγορούμενον, ἐν ἐπισήμοις ἀναφοραῖς καὶ συγγράμμασιν, ἐπὶ βουλγαρισμῷ, ὡς ἐνδίδον εἰς ἀπάσας τὰς αἰτήσεις τῶν Βουλγάρων καὶ ὡς καταπατοῦν τὰ δίκαια τοῦ ἑλληνικοῦ πληθυσμοῦ (*).

Τὴν αὐτὴν πολιτείαν δὲν ἔπαυσε μετερχομένη ἡ Ἐκκλησία Κωνσταντινουπόλεως καὶ πρὸς τοὺς λοιποὺς ὑποκειμένους αὐτῇ σλαβικοὺς πληθυσμούς· ἡ δὲ σύγχρονος ἱκανοποίησις τῶν πόθων τῆς μεγάλης σερβικῆς πλειονοψηφίας τῶν Μητροπόλεων Ρασκοπρεσρένης καὶ Σκοπείων, διὰ τῆς ἐγκαταστάσεως Σλαύων Μητροπολιτῶν, πρόκειται τρανὸν μαρτύριον τῶν διαθέσεων αὐτῆς πρὸς ἱκανοποίησιν τῶν νομίμων καὶ δικαίων πόθων τῶν πνευματικῶν αὐτῆς τέκνων, ἀσχέτως φυλετικῶν διακρίσεων, καθὼς καὶ τοῦ πάντῃ ἀβασίμου τῶν βουλγαρικῶν αἰτιάσεων.

(*) Βλέπε Β. Σκορδέλη, φυλλάδιον «Περὶ τοῦ τρόπου καὶ τῶν μέσων δι' ὧν πρόκειται νὰ μετατραπῇ ἡ Φιλιππούπολις εἰς Πλόβδιφ» 1863.

Γ'.

Κατὰ τοὺς Βουλγάρους καὶ τὸν Ἐξάρχον αὐτῶν, τὸ Φανάριον ἀπογύμνωσε τὸ βουλγαρικὸν ἔθνος καὶ ἀπὸ τῶν ἱστορικῶν αὐτοῦ δικαίων· διὸ, τὸ Φιρμάνιον τὸ ἰδρῦσαν τὴν βουλγαρικὴν Ἐξαρχίαν, «ἀποκαθίστα τὰ ἀφαιρεθέντα ποτὲ ὑπὸ τοῦ Φαναρίου ἱστορικὰ δίκαια αὐτῆς πρὸς ἰδιαιτέραν καὶ ἀνεξάρτητον ὑπορξιν».

Ὡς φαίνεται, οἱ ἐν τῇ βουλγαρικῇ Ἐξαρχίᾳ, ὡς μόνας γνησίας ἱστορικὰς πηγὰς ἀναγνωρίζουσι καὶ ἀκολουθοῦσι τὰς οὐτοπίας τοῦ Ρώσσου ἱστορικοῦ, δῆθεν, Βενελίνου καὶ τοῦ Βουλγάρου Σάββα Ρακόβσκη. Κατὰ τὰ παραμύθια ταῦτα, οἱ Βούλγαροι εἰσὶν ὁ ἀρχαιότατος τῶν λαῶν τῆς χερσονήσου τοῦ Αἴμου, μετοικήσας εἰς αὐτὴν, κατὰ τοὺς παναρχαίους χρόνους, ἐκ τῆς Ἰνδικῆς, ὑπὸ τὸ ὄνομα Πελασγοί. Οἱ Πελασγοὶ οὗτοι σὺν τῷ χρόνῳ ἐγένοντο Ἐτρουροὶ, οἱ Ἐτρουροὶ Ἰλλυριοὶ, οὗτοι Μακεδόνες καὶ οἱ Μακεδόνες, τέλος, Βούλγαροι!! Ὁ Ὀρφεὺς, ὁ Ὅμηρος, ὁ Θουκυδίδης, ὁ Ἀριστοτέλης, ὁ Μέγας Ἀλέξανδρος, ὁ Μέγας Κωνσταντῖνος, Βασίλειος ὁ Μακεδὼν κτλ. ἦσαν ἀμιγεῖς Βούλγαροι (*). Ἡ βυζαντινὴ Αὐτοκρατορία ἦτο κράτος βουλγαρικόν. Πρὸς τούτοις, οἱ Βούλγαροι εἰσὶν ὁ πρωτόγονος ἱστορικὸς λαὸς τῆς Εὐρώπης. Οἱ Κέλται, οἱ Κίμβροι, οἱ Τεύτονες, οἱ Φράγκοι, μετὰ τῶν Δρυϊδῶν καὶ τῶν Βάρδων των, ὅλοι ἦσαν καθαροὶ Βούλγαροι. Παρὰ τοῖς Βουλγαροῖς δὲ, τὸ πρῶτον, διέδωκε τὸν Χριστιανισμόν ὁ Ἀπόστολος Παῦλος καὶ εἶτα παρὰ τοῖς Ἑλλησιν, οἵτινες ἦσαν μικρὸς λαὸς, οἰκῶν ἐπὶ τῶν ὀρέων, ἔνεκα δὲ τούτου κληθεὶς ὑπὸ τῶν Βουλγάρων Γραικοὶ ἢ μᾶλλον Γκορτζοί, (ὄρεινοί)· καὶ ὅστις μικρὸς λαὸς, διὰ καταχθονίων μέσων, σφετερισθεὶς τὰ δίκαια τῶν Βουλγάρων καὶ νοθεύσας τὴν ἱστορίαν, ἐχάλκευσε νέαν, καθ' ἣν παριστᾷ ἑαυτὸν ὡς τὸν μᾶλλον πεπολιτισμένον λαὸν τῆς ἀρχαιότητος· ταύτην δὲ τὴν κίβδηλον ἱστορίαν, ἐξαπατηθεῖσα, ἐξέλαβε ὡς γνησίαν σύμπασα ἡ ἀνθρωπότης.

(*) Ὁ Βόσνιος μάλιστα Στ. Μπέκκοβιτς ἐξέδωκεν, ἐν Μόσχᾳ τῷ 1867, τὰ παρχαῖα βουλγαρικὰ ἄσματα τοῦ Ὀρφέως ἐν οἷς ἀναδείκνυνται ὁ Ὀρφεὺς Βούλγαρος pur sang.

Κατὰ τοὺς μύθους αὐτοὺς τῆς Χαλιμᾶς, — οἵτινες, ἐν τούτοις, τεθέντες εἰς κυκλοφορίαν παρὰ τῷ ἀπλοϊκῷ βουλγαρικῷ λαῷ, τὰ μέγιστα συνετέλεσαν εἰς τὴν ἐξαψιν τῶν πνευμάτων καὶ τὴν κατὰ παντὸς ἐλληνικοῦ ἀφηνίασιν—τὸ τακρίριον τοῦ Ἐξάρχου τῶν Βουλγάρων ἔχει μέγα δίκαιον. Δυστυχῶς, τοὺς λήρους τούτους ἐκσυρίττουσιν οἱ ἀληθεῖς ἱστορικοὶ, συμπεριλαμβανομένων καὶ αὐτῶν τῶν Σλαύων· π. χ. ὁ καθηγητὴς τῆς ἱστορίας ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ τῆς Πράγας Α. Ἰρέτζεκ ἐχαρακτήρισε τὰ ὄνειρα ταῦτα ὡς «χιμαιρικὰ ἀποκυήματα». Αὐτὸς ὁ Βούλγαρος Δρίνωφ, καθηγητὴς τῆς σλαυϊκῆς ἱστορίας ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ τοῦ Χαρκόβου, ἀποδεικνύει ἀκαταμαχῆτως ὅτι οἱ Βούλγαροι εἰσὶ Τάταροι Μογγολικῆς καταγωγῆς, ἐκσλαυισθέντες, ἡ δὲ μετοικεσία των ἐπὶ τῆς χερσονήσου τοῦ Αἴμου χρονολογεῖται πολλοὺς μετὰ Χριστὸν αἰῶνας. Ἐξετάσωμεν λοιπὸν, κατὰ ταύτην τὴν πριγματικὴν ἱστορίαν, ποῖα τὰ ἱστορικὰ δίκαια τῶν Βουλγάρων ἅπερ ἐσφετερίσθη τὸ Φανάριον.

Κατὰ τὴν παρὰ σύμπαντος τοῦ κόσμου παραδεδεγμένην ἱστορίαν, οἱ Βούλγαροι οἱ ἐμφανισθέντες μὲν παροδικῶς τὸ πρῶτον ἐπὶ τοῦ ἐδάφους τῆς Ρωμαϊκῆς Αὐτοκρατορίας περὶ τὰς ἀρχὰς τῆς ΣΤ' ἑκατονταετηρίδος (499—502), ἐγκατασταθέντες δὲ, δυνάμει συμβάσεως τοῦ ἡγεμόνος αὐτῶν Ἀσπαρῦχ μετὰ τοῦ Αὐτοκράτορος Κωνσταντίνου τοῦ Πογωνάτου περὶ τὸ 675—680 εἰς τὴν μεταξὺ τοῦ Αἴμου, τοῦ Ἰστρου, τῆς Σερβίας καὶ τοῦ Εὐξείνου χώραν, ἐδέξαντο τὸν χριστιανισμόν ἐκ τῆς Ἐκκλησίας Κωνσταντινουπόλεως, αὐτόθι δὲ ἐβαπτίσθη, τῷ 861—2, καὶ ὁ ἡγεμὼν αὐτῶν Βόρις ὑπὸ τοῦ Πατριάρχου Φωτίου, ἀναδόχου γενομένου τοῦ Αὐτοκράτορος Μιχαὴλ Γ', μετονομάσαντος τὸν βαπτισθέντα διὰ τοῦ ἰδίου ὀνόματος καὶ δωρησαμένου αὐτῷ τὴν περὶ τὸν Αἴμον μεθόριον χώραν Ζαγοράν. Ἀλλὰ τοῦ Βουλγάρου ἡγεμόνος, μετὰ τὴν κάρπωσιν τῶν πλεονεκτημάτων τούτων, ἀποπειραθέντος «μὲ γνησίαν σλαυϊκὴν πανουργίαν» κατὰ τὸν Gelzer, νὰ ἐκμεταλλευθῇ τὸν ἐκχριστιανισμόν του πρὸς πολιτικοὺς σκοποὺς παρὰ τοῖς Αὐτοκράτορσι τῆς Δύσεως καὶ δι' αὐτῶν ζητήσαντος παρὰ τοῦ πάπα

Νικολάου ἵνα ἀποστείλῃ αὐτῷ κληρικούς ὅπως διδάξωσιν εἰς τὸν βουλγαρικὸν λαὸν τὸν γνήσιον χριστιανισμόν, ὁ πάπας ἔσπευσε νὰ πέμψῃ εἰς Βουλγαρίαν Λατίνους κληρικούς· συναισθανόμενος ὅμως τὸ ἀντικανονικὸν τῆς πράξεώς του, ἀπεπειράθη, ἐπωφελούμενος τὴν μεταξὺ τῶν πατριαρχῶν Φωτίου καὶ Ἰγνατίου διένεξιν, νὰ ὑφάρ-
πάσῃ παρὰ τῆς Ἐκκλησίας Κωνσταντινουπόλεως τὴν ἐκχώρησιν τῆς ἐπὶ τῶν Βουλγάρων ἀναμφισβητήτου δικαιοδοσίας της. Τὸ ζήτημα ἐλύθη ἐν τῇ Συνόδῳ (τῇ κατὰ Λατίνοις Οἰκουμενικῇ) τῇ συνελθούσῃ τῷ 869 πρὸς παλινόρθωσιν τοῦ Ἰγνατίου ἐπὶ τοῦ πατριαρχικοῦ θρόνου, ἐν τέλει τῆς ὁποίας, οἱ Ληγάτοι τοῦ πάπα, ὁ Ἰγνάτιος καὶ οἱ ἀντιπρόσωποι τῶν πατριαρχῶν Ἀλεξανδρείας, Ἀντιοχείας καὶ Ἱεροσολύμων, συνελθόντες ἐν κοινῇ συνδιασκέ-
ψει, —κατὰ τὴν ἀρχὴν τὴν θεσπισθεῖσαν ἐν τῇ Συνόδῳ ὅτι οἱ πέντε πατριαρχικοὶ θρόνοι εἰσὶν οἱ δικαιούμενοι νὰ λύωσιν ἀπὸ κοινοῦ πᾶν ζήτημα ἐνδιαφέρον τὴν ὅλην Ἐκκλησίαν—ἀπεφάναντο παμψηφεί ὅτι ἡ Βουλγαρία ὑπήγετο, κατὰ τοὺς ἱεροὺς κανόνας, τῇ Ἐκκλησίᾳ Κωνσταντινουπόλεως. Παρὰ τὰς ἀπεγνωσμένας δὲ προσπάθειας τῶν παπῶν, τὴν αὐτὴν ἐτυμηγορίαν ἐξήνεγκε καὶ ἡ ἀληθὴς ὀγδόη Οἰκουμενικὴ Σύνοδος, ἡ συνελθούσα τῷ 879, συν-
υπογραψάντων καὶ τῶν παπικῶν Ληγάτων· κατὰ δὲ τὴν περὶ τῷ 900 γενομένην ἐπανάληψιν τῶν σχέσεων μεταξὺ τῶν Ἐκκλησιῶν τῆς παλαιᾶς καὶ νέας Ρώμης, (τῶν διακοπεισῶν κατ' οὐσίαν ἕνεκα τῆς ἐπὶ τῶν Βουλγάρων δικαιοδοσίας), οἱ πάπαι οὐδένα πλέον λό-
γον ἔκαμαν περὶ δικαιοδοσίας τῆς Βουλγαρίας, ἢ ἐπὶ τοῦ Ἰλλυρικοῦ.

Περὶ τὰς ἀρχὰς τῆς Ι' ἐκατονταετηρίδος, ὁ ἡγεμὼν τῶν Βουλγάρων Συμεὼν, ἀνεκήρυξεν αὐτοβούλως τὸν μητροπολίτην Πρεσθλάβας αὐτόνομον πατριάρχην· ἐπὶ δὲ τοῦ υἱοῦ του Πέτρου, ἀνεγνωρίσθη ὑπὸ τῶν ἐν Βυζαντίῳ ὁ Πρεσθλάβας ὡς αὐτοκέφαλος Ἀρχιεπίσκοπος σύμπαντος τοῦ βουλγαρικοῦ κράτους. Ἀλλὰ, κα-
ταλυθέντος τοῦ βουλγαρικοῦ κράτους ὑπὸ Ἰωάννου τοῦ Τσιμισκῆ τῷ 971 καὶ συγχωνευθέντος, ἀπλῶς καὶ καθαρῶς, εἰς τὴν Βυζαντι-

νὴν Αὐτοκρατορίαν, κατηργήθη, κιτὰ φυτικὴν συνέπειαν, καὶ τὸ αὐτοκέφαλον τοῦ ἀρχιεπισκόπου Πρεσθλάβας.

Μετ' οὐ πολὺ, ὁ Βούλγαρος ἡγεμὼν Σιμυήλ, ἀνασυγκροτή-
σας τὸ κράτος του καὶ μετενεγκὼν τὴν ἑδραν τοῦτου εἰς Ἀχρίδα, ἐγκατέστησεν ἐν αὐτῇ καὶ ὁμόφυλον πρωθιεράρχην, ὃν ὠνόμα-
σεν, αὐθις, αὐθαιρέτως πατριάρχην. Πλὴν, καταλυθέντος καὶ τού-
του, μετὰ φοβερὸν ἀγῶνα, ὑπὸ Βασιλείου Β' τοῦ Βουλγαροκτόνου τῷ 1018, κατηργήθη καὶ τὸ πατριρχικὸν ἀξίωμα, ὁ δὲ Βασί-
λειος, πρὸς παραμυθίαν τοῦ ὑποταγέντος λαοῦ, ἀνίδρυσεν ἐπὶ τῶν ἐρειπίων τῆς πάλαι ποτὲ ἀρχιεπισκοπῆς Ἀχριδῶν, (διότι, **κατὰ**
τυχαίαν σύμπτωσιν ἡ πόλις αὕτη εὗρέθη νὰ ᾗ πρωτεύουσα τοῦ βουλγαρικοῦ κράτους), τὴν αὐτοκέφαλον Ἀρχιεπισκοπὴν Ἀχρι-
δῶν καὶ πάσης Βουλγαρίας, ἧς ὁ Ἀρχιεπίσκοπος ἐξελέγετο καὶ ἐχειροτονεῖτο ἐν Βυζαντίῳ ὑπὸ τῆς αὐτόθι ἐνδημούσης Συνόδου τοῦ Οἰκουμενικοῦ Θρόνου καὶ ἐκ κληρικῶν, ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ, αὐτοῦ (*).

Περὶ τὸ 1186, οἱ Βούλγαροι, ἀνασυστήσαντες τὸ ἴδιον κρά-
τος καὶ ὀρίσαντες ἑδραν αὐτοῦ τὸ Τύρνοβον, ἐγκαθίδρυσαν ἐν τῇ πόλει ταύτῃ καὶ ἴδιον πρωθιεράρχην, τὸν Βασίλειον, ἀναγορεύ-
σαντες αὐτὸν, αὐθις, αὐθαιρέτως πατριάρχην· τῇ παρακλήσει δὲ τοῦ ἡγεμόνος αὐτῶν Ἰωάννου Ἀσάν Β', ὁ ἐν Νικαίᾳ ἐδρεύων Οἰκου-
μενικὸς Πατριάρχης Γερμανὸς Β' — ὅστις ἤδη εἶχε χειροτονήσῃ τῷ 1219 ἐν Νικαίᾳ, αἰτήσῃ τοῦ Βουλγάρου ἡγεμόνος, τὸν ἀρχιεπί-
σκοπον Τυρνόβου, — ἀπένειμε τῷ 1235 τῷ Βουλγάρῳ πρωθιεράρχῃ Τυρνόβου, τιμητικῶς, τὸν τίτλον «πατριάρχης» διατηρῶν ὅμως τὴν ὑπάτην δικαιοδοσίαν ἐπ' αὐτοῦ, καθὰ διευκρινίζεται ἐν τῷ Συνοδικῷ

(*) Περὶ τοῦ διακεκριμένου καὶ πάντῃ διαφόρου τῆς ὑπὸ τοῦ Αὐτοκράτορος Ἰουστινιανοῦ ἰδρυθείσης αὐτοκεφάλου Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀχριδῶν (ἂν ὑποτεθῶσιν ὡς γνήσιαι αἱ σχετικαὶ Νεαπαλ, τοῦθ' ὅπερ οἱ νεώτεροι ἀμφισβητοῦσι) πρὸς τὴν παρὰ τοῦ Αὐτοκράτορος Βασιλείου Β' ἰδρυθεῖσαν αὐτόνομον ἀρχιεπισκοπὴν Ἀχριδῶν καὶ πάσης Βουλγαρίας, βλέπε «Ἱστορικὴν μελέτην περὶ τῆς ἀρχιεπισκοπῆς Ἀχριδῶν» ἐν παραρτήματι τοῦ «Ἀρχιμ. Κ. Δελικάνη, Πατριαρχικῶν Ἐγγράφων Τόμος Γ', ἐν Κωνσταντινουπόλει 1905».

ἐγγράφῳ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου Καλλίστου Α' τῷ 1355. Καταλυθέντος, τέλος, ὀριστικῶς τοῦ βουλγαρικοῦ κράτους ὑπὸ τοῦ Σουλτάνου Βαγιαζήτ Α', τῷ 1393, ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης Ἀντώνιος Δ' ἀνέθηκε, τῷ 1394, τῷ Μητροπολίτῃ Μαυροβλαχίας τὴν διοίκησιν, ἐξαρχικῶς, τῆς χηρευούσης καὶ ἐν ἀποσυνθέσει, ὡς ἐκ τῆς φορᾶς τῶν πολιτικῶν πραγμάτων, διατελούσης Ἐκκλησίας Τυρνόβου· ἔκτοτε δὲ ἐξηκολούθησεν ἡ ἄμεσος κηδεμονία, παρὰ τῆς Ἐκκλησίας Κωνσταντινουπόλεως, τῶν βουλγαρικῶν Μητροπόλεων.

Ἐκ τῆς ἀψευδοῦς ταύτης σκιαγραφίας συνάγεται ὅτι, οἱ Βούλγαροι, ἅμα ἐκχριστιανισθέντες, ὑπήχθησαν, κατὰ τοὺς ἱεροὺς Κανόνας, τῇ πνευματικῇ αὐτῶν μητρὶ, τῇ Ἐκκλησίᾳ Κωνσταντινουπόλεως, ὡς ὄντες «ἐκγονα τῆς κοιλίας αὐτῆς» κατὰ τὸν ἱερὸν Φώτιον. Ταχέως ὅμως ἀνεπτύχθη παρ' αὐτοῖς ὁ πόθος τοῦ νὰ ἀποκτήσωσιν, ὡς ἀπαραίτητον συμπλήρωμα τῆς πολιτικῆς αὐτῶν αὐτονομίας, καὶ αὐτονομίαν ἐκκλησιαστικὴν, ὑπὸ ἴδιον πνευματικὸν ἀρχηγὸν ἐδρεύοντα ἐν τῷ πολιτικῷ αὐτῶν κέντρῳ, οἷονδῆποτε κἂν ᾦν τοῦτο, καὶ παρακολουθοῦντα αὐτὸ κατὰ τὰς ἐκάστοτε μετατοπίσεις του ἀπὸ Πρεσθλάβας καὶ Δορυστόλου εἰς Ἀχρίδα καὶ ἀπὸ ταύτης εἰς Τύρνοβον. Εἰς τοὺς πνευματικοὺς τούτους ἀρχηγούς των, τοὺς ἀναγορευομένους ἅμα τῇ ἀνασυγκροτήσει τοῦ Κράτους των, π. χ. ἐπὶ τῶν Τσάρων αὐτῶν Συμεὼν, Πέτρου, Σαμουήλ, Ἀσάν, ἀπένεμον τὸν τίτλον «πατριάρχου», στηριζόμενοι ἐπὶ τοῦ Βυζαντινοῦ δικαίου, καθ' ὃ, τὰ ἀναγκαιότατα στοιχεῖα ἐν πάσῃ καλῶς συγκεκροτημένῃ Πολιτείᾳ εἰσὶ δύο, βασιλεὺς καὶ πατριάρχης: quia imperium sine patriarcha non staret, (βασιλεία ἄνευ πατριάρχου ἀδυνατεῖ ὑφίστασθαι) ἔγραφεν ὁ Τσάρος Καλογιάννης πρὸς τὸν πάπαν Ἰννοκέντιον Γ' τῷ 1202, ἐξαιτούμενος τὴν παρ' αὐτοῦ ἀναγνώρισιν τοῦ Βουλγάρου ἀρχιεπισκόπου Τυρνόβου ὡς πατριάρχου.

Ὅποιαν δὲ στάσιν ἐτήρησεν ἡ Ἐκκλησία Κωνσταντινουπόλεως ἀπέναντι τῶν πόθων τούτων τοῦ βουλγαρικοῦ λαοῦ; Πάντοτε

τὴν ἐμπρέπουσαν καὶ κανονικὴν, ἀπαντᾷ ἡ ἱστορία. Κατὰ τὸ 927, ἀποδέχεται τὴν αἴτησιν τοῦ Τσάρου Πέτρου καὶ ἀναγνωρίζει τὸν ἀρχιεπίσκοπον Πρεσθλάβας ὡς αὐτόνομον πρωθιεράρχην τοῦ βουλγαρικοῦ κράτους, ἥτις αὐτονομία παρατείνεται μέχρι τῆς καταλύσεως τοῦ κράτους τούτου.

Τῷ 1019, μετὰ τὴν συγχώνευσιν τοῦ βουλγαρικοῦ κράτους, τοῦ συστηθέντος ὑπὸ τοῦ Σαμουήλ, μετὰ τῆς Βυζαντινῆς Αὐτοκρατορίας διὰ Βασιλείου τοῦ Βουλγαροκτόνου, ἡ Ἐκκλησία Κωνσταντινουπόλεως ἀναγνωρίζει τὴν ἐκκλησιαστικὴν αὐτονομίαν τῆς συσταθείσης ἀρχιεπισκοπῆς Ἀχριδῶν καὶ πάσης Βουλγαρίας.

Τῷ 1219, ὁ Οἰκ. Πατριάρχης Γερμανὸς Β', ἐν Νικαίᾳ ἐδρεύων, χειροτονεῖ αὐτόνομον ἀρχιεπίσκοπον τοῦ νέου βουλγαρικοῦ κράτους τὸν ἐπίσκοπον τῆς πρωτευούσης αὐτοῦ Τυρνόβου, καθὰ ἀνηγύρευσεν τὸ ἐπὶ τὸν ἔτος καὶ αὐτόνομον ἀρχιεπίσκοπον Σερβίας.

Τῷ 1235, ὁ αὐτὸς Πατριάρχης ἀπονέμει εἰς τὸν αὐτὸν ἀρχιεπίσκοπον Τυρνόβου τὴν τιμητικὴν προσωνυμίαν «πατριάρχης», ἥτις αὐτονομία καὶ διετηρήθη μέχρι τοῦ 1393, περιέπεσε δὲ εἰς ἀχρηστίαν καὶ κατηργήθη, **ἐκ λόγων ὁλως ξένων πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν**, ἔνεκα ριζικῆς ἀλλοιώσεως τῆς πολιτικῆς καταστάσεως (ὡς ἐκ τῆς καταλύσεως τοῦ βουλγαρικοῦ κράτους) συνεπαγαγούσης τὴν ἀλλοίωσιν καὶ τῆς ἐκκλησιαστικῆς, συνωδὰ τῷ παναρχαίῳ καὶ διαρκῶς ἐν χρήσει ἐκκλησιαστικῷ κανόνι, καθ' ὃν **«τὰ ἐκκλησιαστικά καὶ μάλιστα τὰ τῶν ἐνοριῶν δίκαια, ταῖς πολιτικαῖς ἐπικρατείαις τε καὶ διοικήσεσι συμμεταβάλλεσθαι εἴωθε»**. Δ' Οἰκουμ. Συνόδου Κανὼν ΙΖ'.

Κατὰ δὲ τοὺς νεωτέρους χρόνους, ἡ Ἐκκλησία Κωνσταντινουπόλεως, μετὰ τῆς ὑψίστης γενναιοφροσύνης καὶ μητρικῆς στοργῆς προσφερομένη πρὸς τὸν βουλγαρικὸν λαὸν, δὲν ὤκνησε νὰ χορηγήσῃ αὐτῷ ἐπὶ Γρηγορίου ΣΤ' τῷ 1868, (καίπερ μὴ ἀποτελοῦντι αὐτόνομον κράτος) τὴν ἀνασύστασιν τῆς κατὰ τὸ 1393 καταργηθείσης, **οὐχὶ ἐξ ὑπαιτιότητος τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου**, ἐκκλησιαστικῆς αὐτοῦ αὐτονομίας, διὰ τῆς παλινρθώσεως

ἐν αὐτῷ τούτῳ τῷ Τυρνόβῳ, τῆς βουλγαρικῆς αὐτονομίας Ἐκκλησίας, ὑπὸ τοὺς αὐτοὺς περίπου ὅρους ὅς οὗς ὑφίσταντο τότε καὶ αἱ ἐκκλησίαι τῶν αὐτονομῶν Ἡγεμονιῶν Σερβίας καὶ Ρουμανίας. Τὰ ὅρια, μάλιστα, τὰ ὁποῖα ὥριζεν ἡ Ἐκκλησία εἰς τὴν βουλγαρικὴν Ἐξάρχίαν Τυρνόβου, περιλαμβάνοντα, καθὰ ἐρρέθη ἐν τῷ προηγουμένῳ ἄρθρῳ, καὶ πλείστας ὅσας ἐπαρχίας τῆς βορείου καὶ μέσης Μακεδονίας καὶ Θράκης, ἦσαν πολλῶ ἐνυτέρω τῶν ὁρίων τῆς ἀρχαίας ἐν Τυρνόβῳ αὐτονομίας ἐκκλησίας τοῦ βουλγαρικοῦ κράτους, ὅπερ, μετὰ τὴν κατασύντριψιν τοῦ βουλγάρου Τσάρου Μιχαήλ ὑπὸ τοῦ Ἡγεμόνος τῶν Σέρβων Στεφάνου Οὐρός τῷ 1330, δὲν ἐπεξετείνεται ἐπὶ τῆς Μακεδονίας.

Ποῦ λοιπὸν, ἐρωτῶμεν πάντα ἀναγνώστην μὴ διατελοῦντα ἐν πλήρει διαζυγίῳ πρὸς τὴν ἀλήθειαν καὶ τὴν λογικὴν, ποῦ, «τὰ ἀφαιρεθέντα ὑπὸ τοῦ Φαναρίου ἱστορικὰ δίκαια τῆς βουλγαρικῆς ἐκκλησίας πρὸς ἰδιαιτέραν ἀνεξάρτητον ὑπαρξιν», περὶ τῆς ἀφαιρέσεως τῶν ὁποίων μετὰ τοσαύτης βεβαιότητος ἀποφαίνεται τὸ ἐξαρχικὸν τακρίριον, ἐποδυρόμενον ἐπὶ τῇ ἀπωλείᾳ των; Πότε δὲ ἡ Ἐκκλησία Κωνσταντινουπόλεως, κατὰ τε τοὺς ἀρχαιοτέρους καὶ τοὺς νεωτέρους χρόνους, ἐδυστρόπησε νὰ ἱκανοποιήσῃ τοὺς πόθους καὶ τὰς εὐχὰς τοῦ βουλγαρικοῦ λαοῦ;

Δ'

«Τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον, παραγκωνίζον ἐκ συστήματος τὸν βουλγαρικὸν κλῆρον, χειροτονεῖ ἀείποτε ἐν ταῖς βουλγαρικαῖς ἐπαρχίαις Γραικοὺς Ἐπισκόπους, ἐργαζομένους πρὸς ἐξελληνισμόν τῶν Βουλγάρων, μετερχομένους πᾶν μέσον πρὸς ἐξοδέλιδιν τῆς ἐθνικῆς αὐτῶν γλώσσης ἐν τε ταῖς ἐκκλησίαις καὶ ἐν ταῖς σχολαῖς, τοῦ Μητροπολίτου μάλιστα Τυρνόβου Ἰλαρίωνος παραδόντος τῷ πυρὶ περὶ τοὺς ἑκατὸν κώδικας περιέχοντας σύμψασαν τὴν βουλγαρικὴν φιλολογίαν. Τὸ αὐτὸ Πατριαρχεῖον, ἐμποδίζει τὴν διάδοσιν τῆς σλαβικῆς γλώσσης καὶ θεωρεῖ τὰς βουλγαρικὰς ἐπαρχίας ὡς τιμάρια, ἐκ τῶν ὁποίων λαμβάνονται, ὅσον ἔνεστι, πλείονα χρήματα πρὸς πληρωσὴν τῶν κωτίων τῶν Γραικῶν Ἐπισκόπων».

Τὰς αἰτιάσεις ταύτας, οἱ ἡγέται τοῦ βουλγαρικοῦ λαοῦ ἐν τῷ κατὰ τῆς μητρὸς αὐτῶν Ἐκκλησίας Κωνσταντινουπόλεως κινήματι του, ἀπὸ τῶν μέσων τῆς παρελθούσης ἑκατονταετηρίδος, δὲν ἔπαυσαν, ἐγγράφως τε καὶ προφορικῶς, δι' ἐφημερίδων τε καὶ ἀναφορῶν καὶ φυλλαδίων, ἐπισήμως τε καὶ ἀνεπισήμως, διασαλπίζοντες ἀνὰ σύμπαντα τὸν κόσμον, ἐπιδιώκοντες ὅπως δι' αὐτῶν ἐλκύσωσιν ὑπὲρ τοῦ ἀγῶνος των τὴν δημοσίαν γνώμην καὶ ἐπιτύχωσι τοῦ σκοποῦ των, σκοποῦ πάντῃ ἀλλοίου τοῦ δημοσίου προβαλλομένου καὶ οὐδεμίαν σχέσιν πρὸς τὰ ἀληθῆ θρησκευτικὰ συμφέροντα τοῦ βουλγαρικοῦ λαοῦ ἔχοντος· τὴν ἀπήχησιν δὲ τῶν αἰτιάσεων τούτων ἀνευρίσκομεν διήκουσαν διὰ μέσου τῶν γραμμῶν ὁλοκλήρου τοῦ τελευταίου τακρίριου τοῦ βουλγάρου Ἐξάρχου. Καὶ, ναὶ μὲν, ἀνηρέθησαν οὐχὶ ἅπαξ ἕκτοτε, πᾶσαι αἱ αἰτιάσεις αὗται· ἀλλ' ἐπειδὴ ὑπάρχουσιν εἰσέτι οἱ ἐκλαμβάνοντες, ἢ, προσποιούμενοι ὅτι ἐκλαμβάνουσιν ὡς βασίμους καὶ ἀποδεδειγμένας τὰς μομφὰς ταύτας, ὡς ἐκ τούτου, δὲν θεωροῦμεν ἄσκοπον τὴν ἀντίκρουσιν αὐτῶν ἐνταῦθα.

Α'. Τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον, οὐδέποτε παρηγκωνίδεν ἐκ συστήματος τὸν βουλγαρικὸν κλῆρον ἐν τῇ ἐκλογῇ τῶν Μητροπολιτῶν καὶ Ἐπισκόπων, καθὰ ἀναλήθως κατηγορεῖται ὑπὸ τῶν Βουλγάρων. Κατὰ τὴν λήξασαν ἑκατονταετηρίδα, (ἵνα περιορισθῶμεν εἰς τὴν σχετικῶς νεωτέραν ἐποχὴν), τρεῖς Οἰκουμενικοὶ Πατριάρχαι, Εὐγένιος ὁ Β', Χρῦσανθος ὁ Α' καὶ Ἀγαθάγγελος ὁ Α' ἦσαν βουλγαρικῆς καταγωγῆς, Ἐκ τῶν τεσσάρων πρώτων ἀποφοίτων τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς Χάλκης, οἱ δύο ἦσαν Βούλγαροι, γενόμενοι, ὁ μὲν τούτων Ἰγνάτιος, Μητροπολίτης Ρόδου καὶ εἶτα Κεστεντηλίου, ὁ δὲ ἕτερος Ἀνθιμος, Μητροπολίτης Πρεσλάβας· ἐνῷ οἱ δύο Ἕλληνες συμμαθηταὶ των ἀπέθανον ἱερεῖς, ὁ μὲν ἐν Αἰγύπτῳ, ὁ δὲ ἐν Ρωσσίᾳ. Ἐν τῇ παρὰ τὸ Φανάριον βουλγαρικῇ Ἐκκλησίᾳ τοῦ ἀγίου Στεφάνου, (τῇ ἰδρυθείσῃ διὰ Πατριαρχικοῦ Σιγιλλίου τῷ 1848 καὶ κατὰ τὰ ἐγκαίνια τῆς ὁποίας παρέστησαν οἱ τέσσαρες Πατριάρχαι καὶ ἅ-

πασα ἡ ἱερὰ Σύνοδος) διωρίσθησαν ὑπὸ τῶν Πατριαρχείων, ὡς προϋστάμενοι, ἀλληλοδιαδόχως τρεῖς Βούλγαροι τιτουλάριοι Ἐπίσκοποι, α' ὁ Λαοδικείας Στέφανος, β' ὁ Πατάρων Πολύκαρπος καὶ γ' ὁ πρῶν Μακαριουπόλεως Ἰλαρίων, ὅστις καὶ, ἀποστατήσας τῷ 1860, ἐγένετο αὐτοβούλως ὁ πρῶτος ἀρχηγὸς τῆς **Ἑθνικῆς βουλγαρικῆς Ἐκκλησίας**. Βούλγαροι δὲ τὴν καταγωγὴν Μητροπολίται καὶ Ἐπίσκοποι, κατὰ τὴν ἀπὸ τοῦ 1857—1872 δεκαπενταετίαν, ὑπῆρχον, πλὴν τῶν μνησθέντων, καὶ οἱ, Φιλιππουπόλεως Παῖσιος, ὁ διάδοχος τούτου (ἀπὸ Ξάνθης) Πανάρετος, ὁ πρῶν Βελισσοῦ Ἰγνάτιος, ὁ Δυρραχίου Αὐξέντιος, ὁ Νυσσάβας Δωρόθεος, ὁ Βράτζης Παῖσιος, ὁ Σοφίας Δωρόθεος, ὁ Πολυανῆς Παρθένιος, ὁ Λοφτζοῦ Ἰλαρίων, ὁ Βιδύνης Ἀνθιμος, ὁ Βελισσοῦ Γεννάδιος, ἐξ ὧν ἑπτὰ καθρέθησαν κιντὰ τὴν ἀνακήρυξιν τοῦ σχίσματος τῷ 1872. Ἐπίσης καὶ ὁ νῦν Βούλγαρος Μητροπολίτης Σηλύμνου Γεννάδιος, ὁ τὸ γε νῦν δεσμοφύλαξ τοῦ τλήμονος Μητροπολίτου Ἀγχιάλου κ. Βασιλείου, τυγχάνει ἀπόφοιτος τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς Χάλκης. Τόσον δ' ὀλίγον ἀπέκλειεν ἡ Ἐκκλησία ἀπὸ τῶν ἀνωτάτων ἐκκλησιαστικῶν ἀξιωματῶν τοὺς Βουλγάρους τὴν καταγωγὴν κληρικούς, ὥστε, κατὰ τὴν κρισιμωτάτην ἐποχὴν τῆς ἀνακηρύξεως τοῦ σχίσματος, τὴν ἄκρως ἐμπιστευτικὴν θέσιν ἀρχιγραμματέως τῆς ἱερᾶς Συνόδου, τοῦ δυναμένου νὰ γινώσκῃ πάντα τὰ ἐν τοῖς Πατριαρχείοις γινόμενα καὶ μελετώμενα, κατεῖχε Βούλγαρος κληρικὸς, ὁ ἀρχιμανδρίτης Δοσίθεος, ἀποσκιρτήσας μετὰ μικρὸν καὶ χειροτονηθεὶς ὑπὸ τῆς Ἐξαρχίας Μητροπολίτης Σαμακοβίου, ἐνθα εὗρηται εἰσέτι. Ἐπίσης δὲ καὶ εἰς τὴν ἄκρως ἐμπιστευτικὴν θέσιν τοῦ διευθυντοῦ τοῦ τουρκικοῦ γραφείου τῶν Πατριαρχείων, ἦν διωρισμένος, οὐχὶ πολὺ πρὸ τῆς ἐποχῆς ταύτης, Βούλγαρος τὴν καταγωγὴν, ὁ γνωστὸς ἀνὰ τὸ Φανάριον ΤουρκοΒασίλης, ὅστις τὴν θέσιν του ἐχρησιμοποίησε πρὸς ὑπεξαίρεσιν, ἐκ τῶν Κωδίκων τῶν Πατριαρχείων, ἐγγράφων ἀναφερομένων εἰς τὰς ἀρχιεπισκοπικὰς Ἀχριδῶν καὶ Πεκίου, ἃ καὶ παρέδωκε, θνήσκων, τοῖς κληρονόμοις του, ὡς τινὰ πολῦτιμον θησαυρὸν, πρὸς

δημοσίευσιν, καθὰ ὁμολογοῦσιν αὐτοὶ οἱ Βούλγαροι. *) Ἄλλως τε ἡ Ἐκκλησία, παραχωρήσασα, τῷ 1861, διὰ τῶν δεκαπέντε ἄρθρων τῶν κυρωθέντων διὰ Φερμανίου (ὅπερ ἐδημοσιεύσαμεν ἀνωτέρω) τὴν παρὰ τοῦ βουλγαρικοῦ λαοῦ ἀνάδειξιν τῶν οἰκείων Μητροπολιτῶν καὶ Ἐπισκόπων, ἐπὶ δὲ Γρηγορίου ΣΤ' τὴν ἴδρυσιν βουλγαρικῆς Ἐξαρχίας ἐχούσης τὴν ἑδραν τῆς ἐν Τυρνόβω, μετ' ἐπαρχιακῆς Συνόδου δικαιουμένης ἐκλέγειν τοὺς Μητροπολίτας καὶ Ἐπισκόπους, δὲν ἀνέτρεπεν ἄρδην τὴν κατηγορίαν περὶ παραγκωνισμοῦ τῶν Βουλγάρων κληρικῶν, καὶ δὲν ἱκανοποιεῖ πάντας τοὺς ἐπὶ τοῦ σημείου τούτου πόθους τοῦ βουλγαρικοῦ ἔθνους;

Β'. Ἀλλὰ, μήπως ἐνυπάρχει καὶ σκιὰ ἀληθείας εἰς τὴν δευτέραν αἰτίαν, ὅτι οἱ Ἕλληνες ἀρχιερεῖς εἰργάζοντο πρὸς ἐξελληνισμόν τῶν Βουλγάρων καὶ ὡς ἐκ τούτου ἐξωβέλίζον λυσσώδως τὴν βουλγαρικὴν γλῶσσαν ἀπὸ τε τῶν ἐκκλησιῶν καὶ τῶν σχολῶν; Καὶ ἐν πρώτοις, λάβωμεν τὰς καθαρῶς βουλγαρικὰς ἐπαρχίας Τυρνόβου, Πρεσλάβας, Βιδύνης, Δρύστρας, Σοφίας, Κεστεντηλίου, Σαμακοβίου, Νύσσης, Νυσσάβας, Τζεερβενού, Βράτζης, Λοφτσοῦ. Εἰς ἀπάσας τὰς ἐπαρχίας ταύτας, **ἅπας ἀνεξαιρέτως** ὁ κλῆρος, ἑγγαμος ὢν, προεχειρίζετο ἐξ αὐτῶν τῶν ἐνοριῶν ἐνθα ἔμελλε νὰ ἐφημερεύῃ, ἐκλεγόμενος παρ' αὐτῶν τῶν ἐνοριτῶν ἐπομένως ἅπαντες, **μέχρις ἐνός**, ἦσαν βουλγαρικῆς καταγωγῆς, μηδεμίαν ἄλλην γλῶσσαν εἰδότες, καὶ τὴν ἱερὰν σλαβωνικὴν γλῶσσαν μόνην, χρησιμοποιοῦντες ἐν τοῖς ναοῖς. Τοῦτο ἀποτελεῖ γεγενὸς ἀνεπίδεκτον ἀμφισβητήσεως. Ἐνώπιον λοιπὸν τῆς τοιαύτης καταστάσεως, ἦτο ποτὲ δυνατόν ὁ Ἕλλην Μητροπολίτης, ὁ μεταβαίνων εἰς τὴν ἐπαρχίαν του ἐν συνοδείᾳ ἐνός ἢ δύο, τὸ πολὺ, κληρικῶν καὶ ἰσαρίθμων ὑπηρετῶν διαβιούντων μετ' αὐτοῦ, νὰ ἀποπειραθῇ τὸν ἐξελληνισμόν τῆς βουλγαρικῆς χώρας; Καὶ ποῦ θὰ εὗρισκε τὸν ἐλληνικὸν ἐνοριακὸν κλῆρον δι' οὗ θὰ ἀντικαθίστα τὸν αὐτόχθονα βουλγαρικόν; Καὶ ἦτο δυνατόν, Ἕλλην κληρικὸς

*) Βλέπετε φυλλάδιον «Τὰ κατὰ τὰς ἀρχιεπισκοπικὰς Ἀχριδῶν καὶ Πεκίου. Ἐν Κωνσταντινὺπόλει».

νὰ διαμείνῃ ἐπὶ εἰκοσιτετράωρον, ἐντὸς τῆς κώμης ἢ τοῦ χωρίου, οὐ ἡγνόει τὴν γλῶσσαν, ἐκδιώκων τὸν ἰθαγενῆ κληρικόν, τὸν ἀριθμοῦντα μέγαν ἀριθμὸν συγγενῶν καὶ φίλων; ἅς μᾶς ὑποδείξωσι δὲ τὰ ἐπὶ 500 ἔτη ἐξελληνισθέντα μέρη τῆς Βουλγαρίας; Ἐκεῖνο ὅπερ ἐγίνετο πρὸς τιμὴν τοῦ Μητροπολίτου, ἦτο ὅπως, ἐν μόνῃ τῇ Μητροπολιτικῇ Ἐκκλησίᾳ τῆς ἑδρας του, αὐτοῦ χοροστατοῦντος ἢ ἱεουργοῦντος, ὁ εἷς τῶν χορῶν ψάλλῃ τὴν ἀκολουθίαν σλαβωνιστὶ καὶ ὁ ἕτερος ἐλληνιστὶ. Ἴδου εἰς τί συνίστατο ὁ ἐξελληνισμὸς τῶν βουλγαρικῶν χωρῶν ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων ἐπισκόπων.

Τὸ αὐτὸ σύστημα ἐφηρμόζετο εἰς τὰς μικτὰς ἐπαρχίας τῆς Θράκης καὶ Μακεδονίας. Εἰς ὅσας κώμας καὶ χωρία ὁ πληθυσμὸς ἦτο ἀμιγῶς Βουλγαρικὸς, γλῶσσα ἀποκλειστικῶς ἐν χρήσει, ἐν τε τοῖς ναοῖς καὶ ταῖς σχολαῖς, ἦτο ἡ βουλγαρικὴ· εἰς δὲ τὰ μικτὰ τοιαῦτα, ἢ ἐμοιράζοντο οἱ ναοὶ, ἢ ὑπῆρχον πλείονες τοῦ ἐνὸς, ἢ, ἔνθα ὑπῆρχεν εἷς καὶ μόνος, ἢ ἀκολουθία ἐψάλλετο ἀπὸ μὲν τοῦ ἐνὸς χοροῦ ἐλληνιστὶ ἀπὸ δὲ τοῦ ἐτέρου σλαβωνιστὶ. Ἄν δὲ ἐν ταῖς πόλεσιν ἐπεκράτει ἡ ἐλληνικὴ γλῶσσα, τοῦτο συνέβαινε διότι ὁ πληθυσμὸς ἦτο, ἐν μεγίστῃ πλειοψηφίᾳ, ἢ καὶ καθ' ὅλο κληρίαν, ἐλληνικὸς· καθόσον οἱ Βούλγαροι, ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τῆς εἰσβολῆς των, ἦσαν καὶ ἀπέμειναν λαὸς ἀγροτικὸς, ἀσχολούμενος εἰς τὴν γεωργίαν καὶ τὴν κτηνοτροφίαν, μακρὰν τῶν πόλεων. Ἀπόδειξις τούτου εἶνε ὅτι, μετὰ εἰκοσιοκταετῇ βουλγαρικῇ κυριαρχίᾳ καὶ διοίκησιν, ὁ πληθυσμὸς τῶν πόλεων Ἀγχιάλου, Βάρνης, Σωζουπόλεως, Μεσημβρίας, Πύργου, Φιλιππουπόλεως, Καβακλῇ, Στενημάχου, παρέμεινεν ἐν μεγίστῃ πλειοψηφίᾳ ἐλληνικὸς· οὕτως ὥστε, κατὰ τὸ ἐνεστὼς ἔτος, οἱ Βούλγαροι προσέφυγον, πρὸς κατασύντριψιν καὶ ἐξόντωσιν αὐτοῦ, εἰς τὰς πασιγνώστους φρικτὰς βιαιοπραγίας τὰς ἐξακολουθούσας εἰσέτι.

Τοῦτ' αὐτὸ ἐγίνετο καὶ ἐπὶ τῶν σχολῶν. Ἐν ἀπάσαις ταῖς βουλγαρικαῖς πόλεσι, κώμας καὶ χωρίοις, ἢ ἐν ταῖς σχολαῖς, ἀποκλειστικῶς, διδασκομένη γλῶσσα ἦτο ἡ βουλγαρικὴ. Τοῦτο ὁμο-

λογεῖται διὰ τοῦ πανηγυρικωτέρου τρόπου παρ' αὐτῶν τῶν Βουλγάρων. «Εἶνε πασίγνωστον, ἔγραφε κατὰ τὸ 1861 ἡ ἐφημερὶς » «Βουλγαρικὴ Φιλολογία», (πρωταγωνιστοῦσα τότε ἐν τῷ κατὰ » τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου πολέμῳ), ὅτι οἱ Βούλγαροι, » ἐπιθυμοῦντες τὴν μόρφωσιν τῆς νεολαίας, συντηροῦσι κατὰ πό- » λεις καὶ χωρία, μικρά τε καὶ μεγάλα, σχολεῖα καὶ ὅτι, πρὸς » συντήρησιν αὐτῶν, ὑπάρχουσιν ὠρισμένοι καὶ σταθεραὶ πρό- » σοδοι». Καὶ πάλιν: «Ἡ κυβέρνησις δὲν ἀναμιγνύεται ποσῶς » εἰς τὰ πράγματα τῆς βουλγαρικῆς κοινότητος. Κατὰ τοῦτο, οἱ » Βούλγαροι ἐξασκοῦσιν ἐν Τουρκίᾳ δικαίωμα ὅπερ εἰς οὐδὲν » ἕτερον κράτος ἐξασκοῦσιν ὑπήκοα ἔθνη. Ἐλευθέρως δυνάμεθα » νὰ κυβερνήσωμεν τὰς ἐκκλησίας, τὰ σχολεῖα καὶ τὰ ἄλλα » κοινωφελῆ καταστήματα, χωρὶς νὰ δώσωμεν λόγον εἰς κανένα.» Καὶ πάλιν: «Ἀπὸ τίνος καιροῦ οἱ ἡμέτεροι Βούλγαροι ἀνέλαβον » νὰ ἀποστέλλωσι τὰ τέκνα αὐτῶν εἰς Εὐρώπην πρὸς ἐκπαίδευσιν. » Τοῦτό ἐστι καλὸν καὶ χαίρομεν, ἀλλὰ κάλλιον ἤθελεν εἶσθαι » ἐὰν, πρὶν, ἀποστείλωσιν αὐτὰ εἰς συγκεκριμένα σχολεῖα, οἷα » ἔχομεν ἐν Βουλγαρίᾳ, ἵνα καταρτίζωνται εἰς τε τὴν βουλγαρικὴν » φιλολογίαν καὶ εἰς τὴν πίστιν τῶν πατέρων των.....» Ἡ δὲ θερμὴ συνήγορος τῶν βουλγαρικῶν ἀξιώσεων ἐφημερὶς «Ρῶσσος Ἄγγελος» προσέθετε: «Οἱ Βούλγαροι, ὄντες μᾶλλον πεπαιδευμένοι » τῶν λοιπῶν κατοίκων τῆς Τουρκίας, καὶ αὐτῶν ἔτι τῶν Γραικῶν, » ἀπεφάσισαν ἐπὶ τέλους νὰ ἀποτινάξωσι τὸν βαρὺν ζυγὸν τῶν » Φαναριωτῶν». Ἀφοῦ λοιπὸν τοιαύτας λαμπρὰς σχολὰς οἱ Βούλγαροι ὡμολόγουν ὅτι εἶχον, ἐλευθέρως λειτουργούσας καὶ διοικου- μένας παρ' αὐτῶν (μετὰ καὶ τῶν ἐκκλησιῶν των), ὑπερακοντίσαν- τες καὶ τοὺς Ἕλληνας κατὰ τὴν παιδείαν, ποῦ μένει ἡ κατηγορία ὅτι οἱ Ἕλληνες Μητροπολῖται κατεδίωκον τὴν ἰδρυσιν βουλγαρικῶν σχολῶν; Διατὶ δὲ δὲν προσάγουν μερικὰ συγκεκριμένα καὶ ἀποδεδειγμένα παραδείγματα τοιαύτης καταδιώξεως; Τὸ μόνον διατυπωθὲν τοιοῦτον συγκεκριμένον παράπονον ἦτο τὸ, κατὰ τῷ 1856, ἐναντίον τοῦ Μητροπολίτου Τυρνόβου Νεοφύτου, κατηγο-

ρηθέντος ὅτι δὲν ἐπέβαλλον ὑποχρεωτικῶς τὴν διδασκαλίαν τῆς βουλγαρικῆς γλώσσης εἰς ἅπαντα τὰ αὐτόθι σχολεῖα. Καὶ ὁμως, ἐπίσημος ἀνακριτικὴ ἐπιτροπὴ, ἐκ Κωνσταντινουπόλεως ἐπὶ τούτῳ μεταβᾶσα ἐπιτοπίως, διεπίστωσε τὸ ὅλως ἀβάσιμον τῆς κατηγορίας.

Γ'. Κατεβόων προσέτι οἱ Βούλγαροι τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου ὡς καταδιώκοντος τὴν σλαυϊκὴν γλῶσσαν, προσάγοντες ὡς παράδειγμα τὸν Μητροπολίτην Τυρνόβου Ἰλαρίωνα (χρηματίσαντα Μητροπολίτην Τυρνόβου τῷ 1830—8), καύσαντα, ἔλεγον, περὶ τοὺς ἑκατὸν κώδικας, περιέχοντας σύμπασαν τὴν βουλγαρικὴν φιλολογίαν.

Καὶ ἂν ἔτι παραδεχθῶμεν ὅτι τὸ προσαγόμενον γεγονὸς ἔχεται ὑποστάσεως, τί συνάγεται ἐκ τούτου; **Ἐν διαστήματι πεντακοσίων ἐτῶν**, εἰς ἄνθρωπος, ἐξ ἀμαθείας καὶ ἀγροικίας, ἔστω δὲ καὶ ἐκ φυλετικοῦ φανατισμοῦ, προέβη εἰς τὸ τόλμημα τοῦτο· ἔπεται ἄρα, ὅτι ἐκ τούτου ἀποδείκνυται ἡ **δυστηματικὴ** ἐκ μέρους τῶν Πατριαρχείων καταδίωξις τῆς σλαυϊκῆς γλώσσης; Μόνον μωρός τις ἢ πεπωρωμένος κακόβουλος θὰ ἠδύνατο νὰ συμπεράνη τοῦτο. Πλὴν ἀλλὰ, ποῖαι ἀποδείξεις ὑπάρχουσι καὶ περὶ αὐτοῦ τούτου τοῦ μονακρίβου γεγονότος; κάποιος Βούλγαρος **μετὰ πάροδον εἰκοσιπενταετίας**, διηγήθη ὅτι ἔμαθε τὸ γεγονὸς ἐξ ἀφήγησης τοῦ ποτε ἱπποκόμου τοῦ πρὸ πολλοῦ θανόντος Μητροπολίτου. Ὅποια ἀκαταμάχητος τετραγωνικὴ ἀπόδειξις!! Οἱ δὲ πολῦτιμοι οὗτοι κώδικες, **οἱ τοῖς πᾶσιν ἄγνωστοι καὶ περὶ ὧν οὐδεὶς ποτε ἐγένετο λόγος ἢ μνεῖα**, βεβαίως θὰ περιείχον τὰ προῖστορικὰ προϊόντα τῆς βουλγαρικῆς φιλολογίας, τὰ σύγχρονα τοῦ Ὁρφέως καὶ τῶν Πελασγῶν Βουλγάρων. Ὅσον δὲ ἀφορᾷ τὸν Τυρνόβου Ἰλαρίωνα, τὸν οἰκτρῶς προπηλακιζόμενον μετὰ θάνατον, οὗτος ὑπῆρξε, κατὰ τὴν ἀληθῆ ἱστορίαν, εἰς τῶν μεγίστων εὐεργετῶν τοῦ βουλγαρικοῦ λαοῦ, οὐ μόνον ὡς ἰδρύσας πολλὰς βουλγαρικὰς σχολὰς ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ του, ἀλλ' ὡς **πρῶτος αὐτὸς διενεργήσας τὴν εἰς τὴν λαλουμένην βουλγαρικὴν γλῶσσαν με-**

τάφρασιν τῆς Καινῆς Διαθήκης, καθὼς καὶ εἰς τὴν σύνταξιν βουλγαρικῆς γραμματικῆς· καθ' ὃν τρόπον ὁ τῷ 1859 ἀποβιώσας Ἕλλην Μητροπολίτης πρόεδρος, (ἀπὸ Ἀλεξανδρείας) Κεσπεντιλίου Ἀρτέμιος, δι' ἐπισήμου διαθήκης, τὸ πλεῖστον τῆς περιουσίας του κατέλιπεν εἰς τὰς βουλγαρικὰς σχολὰς τῶν τεσσάρων τμημάτων τῆς ἐπαρχίας του Ἰστιπ, Κότζανι, Κράτοβον καὶ Ραδομίρ.

Ἄλλ' ὑπάρχει καὶ ἑτέρα ἀδιαφιλονεικῆτος αὐθεντείας ἀποδείξεις περὶ τοῦ πάντῃ ἀνυποστάτου τῆς κατηγορίας ὅτι ἡ Ἐκκλησία κατεδίωξε τὰ σλαυϊκὰ βιβλία. Ἡ κατηγορία αὕτη διευτυπώθη, **τὸ πρῶτον**, ἔνεκα κατασχέσεως σλαυϊκῶν βιβλίων ἐν τῷ τελωνεῖῳ Κωνσταντινουπόλεως κατὰ τὸ φθινόπωρον τοῦ 1856. Ἐπειδὴ δὲ εἰς τὴν κατηγορίαν ταύτην ἐδόθη εὐρυτάτη διάδοσις ἐν Ρωσσίᾳ, διετάχθη ἡ ἐν Κωνσταντινουπόλει ρωσρικὴ Πρεσβεΐα νὰ προβῇ εἰς ἐρεῦνας, ἡ δὲ **ἐπίσημος ἑκθεσις ταύτης πρὸς τὸ ἐν Περουπόλει Ὑπουργεῖον τῶν Ἐξωτερικῶν**, ἡ δημογευθεῖσα μετὰ τινα χρόνον, ἐκφράζεται ὡς ἐξῆς περὶ τῆς διαδόσεως ταύτης:

«Συκοφαντοῦσιν ἐνώπιον τῆς ἀγιωτάτης Συνόδου πασῶν τῶν Ρωσσιῶν καὶ τῆς Κυβερνήσεως τὸ ἀθῶον Γραικικὸν Πατριαρχεῖον, ὅτι αὐτὸ, διὰ τῆς Τουρκικῆς Διοικήσεως, κατέσχε τὰ βιβλία τὰ ἀποσταλέντα ἐκ Ρωσσίας διὰ τὴν Βουλγαρίαν. Ἴδου τί συνέβη. Ὁ Α. Ε. ἀρχηγὸς τῆς Βουλγαρικῆς ἐταιρίας, ἐξέδοτο κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος σλαβωνικὸν Εὐαγγέλιον καὶ Ἀπόστολον διὰ τὴν Βουλγαρίαν... Κινούμενος δὲ ὑπὸ μίσους κατὰ τῶν Πατριαρχείων, ἀντὶ νὰ ὑποβάλῃ τὰ ρηθέντα βιβλία εἰς τὴν ἐπιθεώρησιν τοῦ Πατριάρχου καὶ τῆς Συνόδου αὐτοῦ, ἀπέρχεται πρὸς τὸν Ὑπουργὸν τῶν Ἐξωτερικῶν καὶ ἐπιμένων παρακαλεῖ αὐτὸν ἵνα ἀναγκάσῃ τὸν Πατριάρχην ὅπως χορηγήσῃ τὴν ἄδειαν τῆς ἐκδόσεως. Ὁ Ὑπουργὸς, ἀνεφέρθη ἐγγράφως εἰς τὸν Πατριάρχην πέμψας καὶ τὸ χειρόγραφον. Ἐκαστος ἐννοεῖ πόσον ἡ πράξις αὕτη κατέβλαψε τὴν Παναγιότητά του. Ἄλλ' ἵνα μὴ φανῇ ἀντιπράττων τῷ Ὑπουργῷ καὶ τῷ βουλγαρισμῷ, ἐπέτρεψε τὴν ἐκτύπωσιν αὐτῶν... Συγχρόνως ἤλθον ἐν Κωνσταντινουπόλει βιβλία προωρισμένα διὰ τὴν Βουλγαρίαν. Ὁ Α. Ε. μαθὼν τοῦτο καὶ φοβούμενος μὴ στερηθῇ τοῦ προσδοκωμένου ἐκ τῆς ἐκδόσεως τῶν βιβλίων αὐτοῦ κέρδους, ἀπέρχεται πρὸς τὸν Ὑπουργὸν τῶν Ἐξωτερικῶν καὶ ἀναφέρει

αὐτῷ ὅτι εἰς τὸ ἐν Γαλατῇ τελωνεῖον ἤλθον βιβλία ὁλοδικά, ἐμπιέροντάς ἰδέας κατὰ τοῦ Ὀθωμανικοῦ Κράτους καὶ τὰ ὅποια, ὡς ὁῦλον ἐκ τῆς ἐπιγραφῆς, ἐξετυπώθησαν ἐντολῇ τῆς Ρωσικῆς καὶ Συνόδου. Καὶ ἐν τούτοις, ὅλην αὐτὴν τὴν κατηγορίαν ἀποδίδουσιν εἰς τὸ Πατριαρχεῖον Κωνσταντινουπόλεως καὶ συκοφαντοῦσιν αὐτὸ ἐνώπιον τοῦ ρωσικοῦ λαοῦ. Πεισμένοι, ὅτι οἱ Ρῶσοι δὲν παρασύρονται ὑπὸ τοιούτων ὀγκοφαντιῶν καὶ πλεκτανῶν ἀνθρώπων ἀπονενονιμένων». (Ὅρα ἀπάντ. εἰς Ρῶσ. Ἀγγελ. (ρωσιστὶ) περὶ τῶν βουλγαρικῶν, Πετρούπ. 1858 σελ. 37).

Αἰσχροκέρδεια λοιπὸν ἀπονενονιμένων ἀνθρώπων, μὴ ὀπισθοχωροῦσα πρὸ οὐδενὸς ἀνοσιουργήματος, ἰδοὺ τὸ ποιοῦν τῶν Βουλγάρων κατηγορῶν τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου καὶ τὰ κινῶντα αὐτοὺς ἐλατήρια. Τόσον δὲ κατεδίωκε τὸ Πατριαρχεῖον τὴν σλαβικὴν γλῶσσαν, ὥστε, ἐν τῇ κατὰ Χάλκην Θεολογικῇ σχολῇ, ἀνεγράφη, ἅμα τῇ ἰδρύσει τῆς, ἡ διδασκαλία τῆς σλαβωνικῆς, ὡς ὑποχρεωτικοῦ μαθήματος δι' ἅπαντας ἀνεξαιρέτως τοὺς σπουδαστάς, μετακληθέντος ὡς πρώτου διδασκάλου ταύτης Βουλγάρου ἐκ τῆς ἐν Ἄθω μονῆς τοῦ Ζωγράφου, ἐκτυπωθέντων δὲ ἐν τῷ πατριαρχικῷ Τυπογραφείῳ πρὸς χρῆσιν αὐτῶν σλαβωνικῆς γραμματικῆς καὶ χρηστομαθείας. Ἐν δὲ τοῖς «Γενικοῖς Κανονισμοῖς» τοῖς διέπουσι τὴν Ἐκκλησίαν Κωνσταντινουπόλεως, ὁρίζεται, ὡς προσὸν ἀπαραίτητον πρὸς ἀνάδειξιν Μητροπολίτου, ἐν αἷς ἐπαρχίαις ὑπάρχει καὶ σλαβικὸς πληθυσμὸς, ἡ γνῶσις τῆς βουλγαρικῆς γλώσσης.

Δ'. Ἐτέρα αἰτίασις τῶν Βουλγάρων εἶναι ὅτι οἱ Ἕλληνες ἐπίσκοποι ἐθεώρουν τὰς βουλγαρικὰς ἐπαρχίας ὡς τιμᾶριον πρὸς πλουτισμὸν, διὰ παντὸς θεμιτοῦ καὶ ἀθεμίτου μέσου. Βούλγαρος μάλιστα, δεινὸς οἰκονομολόγος, ὑπελόγισε, κατὰ τὸ 1866, ὅτι τὸ Πατριαρχεῖον εἶχεν ἐκμυζήσει ἐκ τῶν Βουλγάρων 32 δισεκατομμύρια γρόσια (περὶ τὰ 7 δισεκατ. φράγκων). Φρονοῦμεν ὅτι ὁ δεινὸς οὗτος οἰκονομολόγος ἐσφάλῃ ἐν τοῖς ὑπολογισμοῖς του. Κατὰ τοὺς καταλόγους τοὺς καταστρωθέντας, κατὰ τὴν αὐτὴν ἐποχὴν, ὑπὸ τῶν κατὰ τόπους δημογεροντιῶν, περὶ τῶν προσόδων τῶν Ἀρχιερέων, πρὸς κανονισμὸν τοῦ νέου συστήματος τῆς ἐπιχο-

ρηγήσεως, ὁ βουλγαρικὸς πληθυσμὸς τῶν 11 ἐπαρχιῶν τῆς κυρίως Βουλγαρίας καὶ τῶν μικτῶν ἐπαρχιῶν τῆς Θράκης καὶ Μακεδονίας κατέβαλλεν ἐτησίως, διὰ τὸν Πατριάρχην καὶ τοὺς ἐπισκόπους του 1,600,000 γρόσια ἐτησίως, ὑπολογιζομένων δὲ καὶ πάντων τῶν τυχηρῶν, περὶ τὰ 2,200,000 γρόσια (500,000 φρ.). Ἐν διαστηματι λοιπὸν 500 ἐτῶν (ἀπὸ τοῦ 1393 καὶ ἐφεξῆς), τὸ πληρωθὲν ποσὸν ἀνέρχεται εἰς 1,100 ἑκατομ. γρ. (250 ἑκατομ. φρ.) μετὰ δὲ τῶν τόκων εἰς τεράστιον ποσὸν, ἀσυγκρίτως ὑπέρτερον τῶν 32 δισεκατομ. γρ. τῶν ὑπολογισθέντων ὑπὸ τοῦ βουλγάρου οἰκονομολόγου. Αἰδῶς Ἀργεῖοι!!! 20 25 χιλ. φρ. διὰ Μητροπολίτην, ὑποκείμενον, ὡς ἐκ τῆς θέσεώς του, εἰς ἀπείρους δαπάνας, χαρακτηρίζεται ὡς ἀπογύμνωσις τῶν χριστιανῶν του. Καὶ ὅμως καὶ περὶ τῆς εἰσπράξεως αὐτῶν εἶχον ληφθῇ τὰ προσήκοντα μέτρα ἐν τοῖς «Γενικοῖς Κανονισμοῖς» διὰ τῆς θεσπίσεως νέου συστήματος ἐκκριζοῦντος πᾶσαν κατάχρησιν.

Ὁ δὲ θέλων νὰ ἀνεύρῃ τοὺς ἀληθεῖς καταπιεστὰς καὶ καταχραστὰς τοῦ βουλγαρικοῦ λαοῦ, δὲν ἔχει παρὰ νὰ προστρέξῃ εἰς τὴν «Βουλγαρικὴν Φιλολογίαν», ἥτις κατὰ τὸ 1861 ἔγραφε τάδε: «Οἱ ἡμέτεροι Τζορμπατζίδες εἰσὶν ἅπαντες Βούλγαροι· ἀλλὰ πόσας » καταπιέσεις, πόσας ἀδικίας προξενοῦσιν εἰς τὸ ἔθνος! διατί; » διότι στερούμεθα τάξεώς τινος ἐξασφαλίζούσης τὰ δίκαια ἐκά- » στου καὶ περιστελλούσης τὰς καταχρήσεις» (ἀριθ. 4 σελ. 83, ἀριθ. 20 σελ. 337).

Ὁ νουνεχὴς καὶ ἀμερόληπτος ἀναγνώστης θὰ συναγάγῃ, ἀκόπως, τὸ μόνον δίκαιον καὶ ὀρθὸν συμπέρασμα τῶν λεχθέντων, ἔχον, κατὰ τὰ πράγματα, ὡς ἐξῆς. Θὰ ἦτο ὅλως παιδαριῶδες τὸ νὰ ἰσχυρισθῶμεν ὅτι, κατὰ τὴν μακρὰν περίοδον πέντε ὁλῶν ἑκατονταετηρίδων, ἡ διοίκησις τῶν ἐκκλησιαστικῶν πραγμάτων ἐν ταῖς βουλγαρικαῖς ἐπαρχίαις καὶ ἐν πάσαις ταῖς λοιπαῖς, ὑπῆρξεν, ἀπὸ πάσης ἀπόψεως, πανταχοῦ καὶ πάντοτε, ἄψογος καὶ ἀναιμάρτητος. Οὐδόλως ἀρνούμεθα ὅτι, κατὰ τὸ χρονικὸν τοῦτο διάστημα, μεταξὺ τῆς ὀρθοδόξου ἱεραρχίας, κατελέγησαν καὶ ἄν-

θρωποι, διαψεύδοντες, ὡς ἐκ τῆς ἀσθενείας τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως, τὸν ὑψηλὸν αὐτῶν προορισμὸν, μὴ ἐκτιμῶντες προσηκόντως τὰ ἀγαθὰ τῆς παιδείας, μὰ δυνηθέντες ἵνα γένωνται ὑπέρτεροι τῆς ὕλης. Ἀλλὰ ἐκ ποίας ἐποχῆς, ἐκ ποίας ἀνθρωπίνης κοινωνίας (συμπεριλαμβανομένης καὶ τῆς Ἑσπερίας), ἐκ ποίας χριστιανικῆς Ἐκκλησίας ἔλειψάν ποτε, ἢ θέλουσι λείψει ὁλοσχερῶς, αἱ σκιαὶ αὗται; Τὸ νὰ ἀξιῶμεν δὲ, ὡς πράττουσιν οἱ τινες, ὅπως σταθμίσωμεν διὰ τῆς ἡμετέρας στάθμης, ἐφαρμόζοντες τὸ πνεῦμα καὶ τὰς ἀρχὰς τῆς εἰκοστῆς ἐκατονταετηρίδος, ἀνδρας γεννηθέντας, μορφωθέντας καὶ δράσαντας πρὸ μιᾶς, δύο, τριῶν, πέντε ἐκατονταετηρίδων, ὑπὸ ὅλως ἄλλοίᾳς ἀρχᾶς καὶ ἰδέας καὶ βιοτικᾶς συνθήκας καὶ περιστάσεις καὶ περιπετείας καὶ πειρασμοὺς καὶ κινδύνους, ἀποτελεῖ ἀπλούστατα παραλογισμὸν, ἔχοντα τὴν πηγὴν του εἰς ἔλλειψιν πεφωτισμένης καὶ διαυγοῦς κρίσεως, ἢ εἰς τυφλὴν ἐμπάθειαν καὶ προκατάληψιν.

«**Ἀποδίδω δικαιοσύνην εἰς τὴν σεβασμιότητα τῶν πλείων μελῶν τῶν ἀπαρτιζόντων τὸν ἀνώτατον κληρὸν**» ἔγραφεν, ἀντικρούων ἐμμέσως τὰς βουλγαρικὰς καταγγελίας, ἐν τῇ πρὸς τὴν Α. Α. Μ. τὸν Σουλτάνον ἐκθέσει του, ὁ Μ. Βεζύρης Κυπρισλῆ Μεχμέτ πασᾶς, περιελθὼν ἐπισήμως κατὰ τὸ 1860, πρὸς ἐπιθεώρησιν, τὰς Εὐρωπαϊκὰς ἐπαρχίας τῆς Αὐτοκρατορίας, καίπερ μὴ συγκαλύπτων «τὰς καταχρήσεις τινῶν παραγνωρίζοντων» τὴν φύσιν τῆς θρησκευτικῆς αὐτῶν ἀποστολῆς». Ἀπὸ τοῦ σημείου ὅμως τούτου τῶν ἀνθρωπίνων ἐλλείψεων, τὰς ὁποίας ἡ Ἐκκλησία πάντοτε προσεπάθησε νὰ θεραπεύσῃ, ἱκανοποιοῦσα πᾶσαν δικαίαν ἀπαίτησιν τοῦ λογικοῦ ποιμνίου της, ἀνεξαρτήτως φυλετικῆς καταγωγῆς, μέχρι τῶν ἀντικρουσθεισῶν ἐν τοῖς πρόσθεν βουλγαρικῶν κατηγοριῶν, ὑπάρχει ἄβυσσος δυσθεώρητος τερατῶδων συκοφαντιῶν καὶ ψευδολογιῶν, ἀφ' ὧν ἀποστρέφει μετὰ βδελυγμίας τὸ πρόσωπον αὐτοῦ πᾶς ὁ ἐπιζητῶν, ἀνεὺ ὁπισθολογισμῶν καὶ προκαταλήψεων, τὴν ἱστορικὴν ἀλήθειαν.

Ε΄.

Ἐν τῇ σειρᾷ τῶν προηγηθέντων ἄρθρων κατεδείχθη ὅτι ἡ Ἐκκλησία Κωνσταντινουπόλεως, πρὸς ὀριστικὴν ἐξαφάνισιν πασῶν τῶν εὐλογοφανῶν τε καὶ μὴ τοιούτων αἰτιάσεων τῶν Βουλγάρων, οὐδενὸς μέσου ἤμελησε καὶ οὐδεμιᾶς θυσίας ἐφείσθη, προβάσα μέχρι τοῦ νὰ ἐκχωρήσῃ αὐτοῖς, εἰ καὶ μὴ ἀποτελοῦσι τότε κράτος αὐτόνομον, τὴν ἀνίδρυσιν, ἐν τῇ ἀρχαίᾳ ἑδρᾷ τῶν αὐτοκεφάλων Βουλγάρων ἀρχιεπισκόπων Τυρνόβου, βουλγαρικῆς Ἐξαρχίας, ἐπεκτεινομένης ἐπὶ τῆς κυρίως Βουλγαρίας καὶ ἐφ' ἀπασῶν τῶν μικτῶν ἐπαρχιῶν τῆς Θράκης καὶ Μακεδονίας (ἐν αἷς ἐπλειοψήφει τὸ βουλγαρικὸν στοιχεῖον), μετ' ἰδίας Συνόδου διοικούσης αὐτὴν καὶ ἐκλεγοῦσης τοὺς ἐπισκόπους καὶ μητροπολίτας της· πρὸς δὲ, μετὰ τοῦ δικαιώματος τοῦ ἐνδημεῖν τὸν Ἐξαρχον ἐν Κωνσταντινουπόλει, ὁ σάκις λόγοι σοβαροὶ ὑπηγόρευον τοῦτο, ὑφ' οὓς ὅρους καὶ συνθήκας ἐπιτρέπεται τοῦτ' αὐτὸ τοῖς Πατριάρχαις Ἀλεξανδρείας, Ἀντιοχείας καὶ Ἱεροσολύμων.

Ἀλλὰ, τί πλέον ἀπῆτουν οἱ Βούλγαροι πρὸς πλήρωσιν τῶν πόθων των; Ἴδου ταῦτα. Ἀπῆτουν ὅπως τὰ ἡμίση τῶν μελῶν τῆς ἱερᾶς Συνόδου—ἅτινα ὑποχρεωτικῶς θὰ ἦσαν πάντοτε Βούλγαροι, συμμετέχοντα οὕτω τῆς διοικήσεως τοῦ Οἴκουμ. Θρόνου—ἀπαρτίζωσιν ἅμα καὶ ἰδιαιτέραν διαρκῆ Σύνοδον αὐτοτελῆ, ἐδρεύουσαν ἐν Κωνσταντινουπόλει, ὑπὸ τὴν προεδρείαν ἐνὸς **Ἀρχιμτροπολίτου**, τῇ συμμετοχῇ καὶ λαϊκῶν τινῶν Βουλγάρων, ἢ ὁποία Σύνοδος, ἢ Μικτὸν Συμβούλιον, νὰ ἐξασκῇ κανονικὴν καὶ ἀποκλειστικὴν ἀπεριόριστον δικαιοδοσίαν ἐφ' ἀπάντων τῶν Βουλγάρων τοῦ Οἴκουμ. Θρόνου. ὅπουδῆποτε καὶ ἂν εὕρισκοντο, διορίζουσα βουλγάρους ἐπισκόπους ὅπου ἤθελεν ἐγκρίνῃ καὶ κανονίζουσα, ἀπ' εὐθείας, μετὰ τῆς Πολιτείας πᾶν σχετικὸν ζήτημα. Τοῦτ' αὐτὸ ζητεῖ καὶ τὴν σήμερον ὁ βούλγαρος Ἐξαρχος. Προκηρύττων τὴν Ἐξαρχίαν ὡς Ὀρθόδοξον καὶ μέρος ἀδιάσπαστον τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας, ἀξιοῖ, ἐνταύτῳ, ὅπως ἀναγνωρισθῇ αὐτῷ, Ὀρθοδόξῳ Ἐπισκόπῳ τιτλοφορουμένῳ, τὸ δικαίωμα νὰ ἐδρεύῃ μονίμως ἐν

Κωνσταντινουπόλει, ἐν τῇ κανονικῇ, δηλονότι, ἔδρᾳ ἐτέρου Ὁρθοδόξου Ἐπισκόπου, τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Κωνσταντινουπόλεως καὶ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου, καὶ νὰ ἐπιτραπῇ αὐτῷ νὰ σχηματίσῃ περὶ ἑαυτὸν Σύνοδον διαρκή, αὐτοτελῇ καὶ διακεκριμένην ἀπὸ τῆς διαρκοῦς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας Κωνσταντινουπόλεως, ἣτις Σύνοδος τῆς Ἐξαρχίας, (τῆς ἄνευ καθωρισμένων ὁρίων δικαιοδοσίας), νὰ διοικῇ τοῖς ἀπανταχοῦ τῆς Ὁθωμ. Αὐτοκρατορίας Βουλγάρους χριστιανούς, διορίζουσα Ἐπισκόπους ἐν ταῖς ἔδραις καὶ ἐν ταῖς ἐπαρχίαις τῶν ἤδη κανονικῶν τοιούτων Ὁρθοδόξων Ἐπισκόπων. Τὰ δικαιώματα ταῦτα ὁ Ἐξάρχος, ἐν τῷ τακριρίφ του, διεκδικεῖ ἐν ὀνόματι τοῦ κανονικοῦ δικαίου τῆς Ὁρθοδόξου Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας, ἐπικαλούμενος τοὺς ἐκκλησιαστικούς κανόνας καὶ διατάξεις, διότι, γράφει, βάσις τῆς διοικήσεως τῆς Βουλγαρικῆς Ἐκκλησίας ἐτέθη «ὅτι αὕτη δέον νὰ ᾖ πάντοτε σύμφωνος πρὸς τοὺς κεκυρωμένους κανόνας καὶ τὰς θρησκευτικὰς διατυπώσεις τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας. Καὶ δὲν εἶναι δυνατόν νὰ γίνῃ ἄλλως, διότι ἡ βουλγαρικὴ Ἐκκλησία εἶναι Ὁρθόδοξος».

Ὁ Ἐξάρχος τῶν Βουλγάρων, ἐπίσκοπος Ὁρθόδοξος, ἐδρεύων μονίμως ἐν Κωνσταντινουπόλει, παραπλεύρως τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Κωνσταντινουπόλεως νέας Ρώμης, περιστοιχιζόμενος ὑπὸ αὐτοτελοῦς Συνόδου δικοικουσίης τοὺς ἀπανταχοῦ τῆς περιφερείας τῆς Ἐκκλησίας Κωνσταντινουπόλεως ὁμοφύλους της καὶ διοριζούσης Ὁρθοδόξους Ἐπισκόπους παρὰ τὸ πλευρὸν τῶν ἤδη ὑπαρχόντων τοιούτων! ταῦτα δὲ πάντα, συμφώνως πρὸς τοὺς κεκυρωμένους κανόνας καὶ τὰς θρησκευτικὰς διατυπώσεις τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας, «διότι ἡ βουλγαρικὴ Ἐκκλησία εἶναι Ὁρθόδοξος!!!» Ὁ ἀναγινώσκων τοὺς τερατώδεις τούτους παραλογισμούς, τοὺς ὑπερβαίνοντας πᾶσαν ἔννοιαν καὶ ἀκοήν, ἐκὼν ἅκων ἐξαναγκάζεται νὰ διερωτήσῃ ἑαυτὸν ἂν, (ἐπὶ τῇ ὑποθέσει ὅτι αἱ ιδέαι αὗται προέρχονται ἀπὸ σφῶν φρενῶν καὶ νηφαλίου διανοίας) ἂν δὲν εἶναι ματαία ἀπώλεια χρόνου ἢ ἀνασκευὴ τῶν παραλογισμῶν ἀνδρῶν τοιαύτης κακῆς πίστεως, τολμώντων νὰ ἐπικαλῶνται καὶ νὰ

ἀναφέρωσι τοὺς ἱεροὺς κανόνας, ἐνῶ, ἀπὸ ἡμισείας ἤδη ἑκατονταετηρίδος καὶ ἐπέκεινα, ἡ ἀσύστολος καὶ κατάφωρος συστηματικὴ περιφρόνησις καὶ λακπάτησις τῶν ἱερῶν κανόνων καὶ θρησκευτικῶν διατυπώσεων τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας ὑπῆρξε τὸ κυριώτατον μέλημα καὶ ἡ μόνη ἀσχολία των!

Διότι, ποῦ καταλήγουσιν αἱ βουλγαρικαὶ ἀξιώσεις; Ἀπλούστατα καὶ καθαρώτατα, ὅπως δύο ὀρθόδοξοι ἐπίσκοποι, καὶ δὴ πρωθιεράρχαι, (ὁ Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως καὶ ὁ Ἐξάρχος) δύο, λέγομεν, ὀρθόδοξοι ἐπίσκοποι, ἐγκατασταθῶσιν ἐν μιᾷ καὶ τῇ αὐτῇ πόλει, ἔνεκα λόγων φυλετικῆς διακρίσεως· καὶ ὅπως, ὑπὸ τὴν προεδρείαν τῶν δύο τούτων ὀρθοδόξων ἐπισκόπων, λειτουργῶσι, διακεκριμένοι καὶ ἀνεξάρτητοι ἀπ' ἀλλήλων, ἐν τῇ αὐτῇ πόλει, δύο Σύνοδοι, δύο δηλ. κεντρικαὶ ἐκκλησιαστικαὶ ἀρχαὶ ἐντελῶς ὁμόδοξοι καὶ ὁμόθρησκοι, ἐξασκοῦσαι τὴν δικαιοδοσίαν των ἐπὶ τῶν αὐτῶν ἐπαρχιῶν, ψηφίζουσαι καὶ χειροτονοῦσαι, διὰ τὰς αὐτὰς ἐπαρχίας, ἐπισκόπους ὀρθοδόξους, ἐδρεύοντας ἄνευ καθωρισμένων ὁρίων δικαιοδοσίας ἐν ταῖς αὐταῖς πόλεσι, παρὰ τὸ πλευρὸν ἀλλήλων, μεριζομένους τὸ ποίμνιον ἀπὸ φυλετικῆς ἀπόψεως.

Ἄλλ' αἱ θεωρίαι αὗται ἀποτελοῦσιν, ἀπροκαλύπτως, τὴν ἐκ θεμελίων ἀνατροπὴν καὶ ἀναίρεσιν ἀπασῶν τῶν περὶ τῆς διοικήσεως τῆς Ἐκκλησίας διατάξεων τῶν ἱερῶν κανόνων. Διότι, κατὰ τὰς διατάξεις ταύτας, τὰς θεσπισθείσας ἀπ' αὐτῆς τῆς ἰδρύσεως τῆς Ἐκκλησίας, καὶ ἀπὸ τῶν ὁποίων, ὡς θεμελιωδῶν, οὐδεμία ποτὲ παρέκκλησις ἐγένετο, ἐκάστη πόλις, μετὰ τῆς περιφερείας αὐτῆς, ἀποτελεῖ ἐν σύνολον ἐνιαῖον καὶ ἀδιαίρετον, ὑπὸ ἑνῶ ἐπίσκοπον· θεσπιζομένου ρητῶς ὅτι, καὶ ἂν ἐτι αἰρετικὸς τις ἐπίσκοπος μιᾶς πόλεως προσήρχετο εἰς τὴν Ὁρθόδοξον Ἐκκλησίαν, οὗτος θὰ εἶχε τάξιν πρεσβυτέρου «ἵνα μὴ ἐν τῇ πόλει δύο ἐπίσκοποι ᾤσι» διακελεύει ἡ Α' ἐν Νικαίᾳ Οἰκουμενικὴ Σύνοδος· ὅτι τὰ δίκαια ἐκάστης ἐπαρχίας θέλουσι μένει ἀβίαστα· ὅτι εἰς οὐδένα Ἐπίσκοπον ἐπιτρέπεται νὰ ἐπεμβαίῃ ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ ἄλλου ἐπισκόπου πρὸς

χειροτονίαν, ἣ ἐπιτέλεσιν οἷα σδήποτε ἄλλης ἱερατικῆς πράξεως, καὶ τοῦτο ἐπὶ ποινῇ καθαιρέσεως τῶν τολμησάντων νὰ διαπράξωσι παρόμοιον πλημμέλημα· ὅτι οἱ ἐπίσκοποι ἐκάστης μητροπολιτικῆς περιφερείας ἓνα καὶ μόνον ὀφείλουσι νὰ ἀναγνωρίζωσι πρόεδρον, τὸν ἐν τῇ Μητροπόλει προεστῶτα Ἐπίσκοπον· ὅτι τὰ γεωγραφικὰ ὅρια ἐκάστου τῶν πέντε πατριαρχικῶν θρόνων Ρώμης, Κωνσταντινουπόλεως, Ἀλεξανδρείας, Ἀντιοχείας καὶ Ἱεροσολύμων, καθὼς καὶ τοῦ ἀρχιεπισκόπου Κύπρου, εἰσὶν ἀκριβέστατα, καθωρισμένα ὑπὸ τῶν αὐτῶν ἱερῶν Κανόνων, μὴ ἐπιτρεπομένης τῆς ὑπάρξεως οὐδεμιᾶς ἐκκλησιαστικῆς ἐξουσίας ἀνεξαρτήτου τούτων, ἐν τῇ οἰκείᾳ ἐκάστου περιφερείᾳ, ἄνευ τῆς συναινέσεως αὐτῶν καὶ τῆς ἐπιτελέσεως τῶν νομίμων διατυπώσεων.

Τούτων ἀπάντων ἕνεκεν, Ἐκκλησία καὶ ἐκκλησιαστικὴ διοίκησις ἄνευ ὁρίων, οὐδέποτε ὑπῆρξεν ἐν τῇ χριστιανικῇ Ἐκκλησίᾳ· πᾶσα δὲ ἐπὶ μέρους Ἐκκλησία, εἴτε ἐπισκοπικὴ, εἴτε μητροπολιτικὴ, εἴτε πατριαρχικὴ, εἴτε αὐτοκέφαλος, ἔσχε πάντοτε ἀναγκαιῶς τὰ γεωγραφικὰ ὅρια αὐτῆς, ἐξ ὧν καὶ προσελάμβανε τὴν ὀνομασίαν της· οἷον, Ἐκκλησία Κωνσταντινουπόλεως, Ἀλεξανδρείας, Κύπρου, Ρωσσίας, Ἑλλάδος, Σερβίας, Ρουμανίας, Ἐφέσου, Σμύρνης, Πολυανῆς, Μετρῶν κτλ. Οὐδεὶς δέ ποτε Πατριάρχης, ἢ αὐτοκέφαλος Ἀρχιεπίσκοπος, ἢ Μητροπολίτης, ἢ Ἐπίσκοπος, ἐν οὐδεμιᾷ ἐποχῇ καὶ περιστάσει, διετύπωσε ποτε ἀξιώσεις δικαιοδοσίας ἐπὶ τῶν ἔξω τῆς ἰδίας αὐτοῦ περιφερείας κατοικούντων ὁμοδόξων καὶ ὁμοεθνῶν αὐτῷ· π. χ. ὁ Κωνσταντινουπόλεως ἐπὶ τῶν ἐν Ρωσσίᾳ διαμενόντων, ἐκ τῆς περιφερείας του, ὁρθοδόξων, ἢ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος ἐπὶ τῶν ἐν τῇ Ὀθωμανικῇ Αὐτοκρατορίᾳ τοιούτων καὶ οὕτω καθεξῆς. Κατὰ συνέπειαν, καὶ αὐτοκέφαλος βουλγαρικὴ Ἐκκλησία εἰάν ποτὲ ἤθελε κανονικῶς ἀναγορευθῇ, αὕτη θὰ ἔχει τὰ γεωγραφικά της ὅρια, καθὼς ἔχουσιν τὰ ἑαυτῶν ὅρια πᾶσαι αἱ αὐτοκέφαλοι Ἐκκλησίαι, ἀρχαῖαι τε καὶ νεώτεραι καὶ, ἐντὸς τῶν ὁποίων, οὐδεμία ἄλλη ὁρθόδοξος Ἐκκλησιαστικὴ Ἀρχὴ, μὴ ἐξαρτωμένη ἀπ' αὐτῆς, θὰ δύναται νὰ συν-

υπάρξῃ. Αἱ ἀξιώσεις λοιπὸν τῶν Βουλγάρων, ὅπως, ἴδιος πνευματικὸς ἀρχηγὸς αὐτῶν χειροτονηθῇ ἀπολελυμένως, ἀπάντων τουτέστι τῶν ἀπανταχοῦ Βουλγάρων, ἄνευ γνωστῶν γεωγραφικῶν ὁρίων, ἐδρεύων ἐν τῇ ἑδρᾷ ἐτέρου Ὁρθοδόξου πρωθιεράρχου, ἐξασκῶν τὴν δικαιοδοσίαν του ἐντὸς τῶν ὁρίων τῆς περιφερείας τούτου καὶ ἐγκαθιστῶν ἐπισκόπους παρὰ τὸ πλευρὸν ἄλλων ὁρθοδόξων ἐπισκόπων καὶ ἐντὸς τῶν ὁρίων τῆς περιφερείας τούτων, ἀποτελεῖ καταφανῆ ἀναίρεσιν, τόσον τῶν νόμων τῆς λογικότητος, ὅσον τοῦ κανονικοῦ δικαίου τῆς χριστιανικῆς Ἐκκλησίας.

Λέγομεν δὲ τῆς χριστιανικῆς Ἐκκλησίας. Οἱ ἀμφιβάλλοντες, ἂς ἐξετάσωσιν ἂν ἐπιτρέπηται ἡ συνύπαρξις δύο καθολικῶν ἐπισκόπων ἀνεξαρτήτων ἀπ' ἀλλήλων· π. χ. Γερμανοῦ καὶ Σλαύου ἐν Βιέννῃ, ἢ ἐν Πράγᾳ, ἢ Γάλλου καὶ Ἰταλοῦ ἐν Μασσαλίᾳ (ἐνθα ἀριθμοῦνται 50,000 Ἰταλῶν), ἢ Γάλλου καὶ Ἀγγλοῦ ἐν Λονδίνῳ ἢ ἐν Παρισίοις· ἢ δύο Ἀγγλικανῶν ἐπισκόπων (Ἀγγλου. φέρει πειν, ἢ Οὐαλοῦ ἢ Ἰρλανδοῦ) ἐν Λονδίνῳ, ἢ ἐν Ἐδιμβούργῳ. Ἡ, ἂν δὲν θέλωσι ξένα παραδείγματα, ἂς ζητήσωσιν οἱ Βούλγαροι παρὰ τῆς Ρουμανίας τὴν ὑπαρξίν βουλγάρων ἐπισκόπων ἐν Δόβρουτζᾳ ἢ ὅπου ἀλλαχοῦ τῆς Ρουμανίας ὑπάρχουσιν Βούλγαροι· ἢ οἱ Ρουμάνοι τὴν ὑπαρξίν ὁμοφύλων ἐπισκόπων των ἐν Βεσσαραβία καὶ ἀλλαχοῦ τῆς Ρωσσίας, ἢ ἐπὶ τῆς βουλγαρικῆς ὁχθῆς τοῦ Δουνάβεως, ὅπου οὐκ ὀλίγαι ρωμουνικαὶ κῶμαι ἀπαντῶσιν· ἢ ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος τὴν ἐγκαθίδρυσιν Ἑλληνοῦ ἐπισκόπου ἐν Ὁδησσῷ, ἢ ἐν Καυκάσῳ τῆς Ρωσσίας· ἢ οἱ Γεωργιανοὶ τὴν συνύπαρξιν Ρώσσου καὶ Γεωργιανοῦ ἐπισκόπου, Ὁρθοδόξων ἀμφοτέρων, ἐν Τυφλίδι ἢ ἐν ταῖς λοιπαῖς ὁρθοδόξοις ἐπισκοπικαῖς ἑδραῖς τῆς ἀρχαίας Ἐκκλησίας τῆς Ἰβηρίας. Καὶ ὅμως, οἱ συντάκται τοῦ πρὸς τὴν Υ. Πύλην τακριρίου τῆς βουλγαρικῆς Ἐξαρχίας, τολμῶσι νὰ ἐπικαλῶνται τὴν πλήρωσιν τῶν παραλογισμῶν των ἐν ὀνόματι τῶν ἱερῶν κανόνων καὶ θρησκευτικῶν διατυπώσεων τῆς ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας, ΔΙΟΤΙ Η ΒΟΥΛΓΑΡΙΚΗ ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΕΙΝΑΙ ΟΡΘΟΔΟΞΟΣ. Τάλαινα Ὁρθοδοξία!!!!

Ἐπάρχει ὅμως καὶ τι πλέον τούτων, ἀποτελοῦν τὴν κορωνίδα τῶν παραλογισμῶν καὶ ἀντιφάσεων τοῦ βουλγαρικοῦ τακριρίου. Αἱ ἐν τῷ ἐγγράφῳ τούτῳ διατυπούμεναι ἀξιώσεις ἀντίκεινται, οὐ μόνον πρὸς τὸ κανονικὸν δίκαιον τῆς ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας, ἀλλὰ καὶ πρὸς αὐτὸν τοῦτον τὸν θεμελιώδη νόμον τῆς βουλγαρικῆς Ἐξαρχίας, τὸν νομοθετηθέντα παρ' αὐτῶν τούτων τῶν Βουλγάρων. Κρινάτωσαν οἱ ἀναγνώσται ἐκ τῶν παρατιθεμένων αὐθεντικῶν κειμένων τούτου.

«Ὁργανικὸς νόμος τῆς ὀρθοδόξου ἐθνικῆς
βουλγαρικῆς Ἐκκλησίας.

»Ἡ αὐτοκέφαλος ὀρθόδοξος βουλγαρικὴ Ἐκκλησία, ἡ φέρουσα τίτλον Ἐξαρχία, ἀποτελεῖ μέρος ἀναπόσπαστον τῆς Μιᾶς, Ἀγίας, Καθολικῆς καὶ Ἀποστολικῆς Ἐκκλησίας. Ἡ διοίκησις τῆς ἔχει ὡς βάσιν τὸν ἴδιον Ὁργανικὸν Νόμον καὶ τὸν ἐκκλησιαστικὸν κανονισμόν.

»Ἡ Ἐξαρχία διαιρεῖται εἰς ἐπαρχίας, ἐκ τῶν ὁποίων, αἱ εὐρισκόμεναι ἐν τῇ Ὀθωμανικῇ Αὐτοκρατορίᾳ, ἐπεκυρώθησαν εἰδικῶς δι' αὐτοκρατορικοῦ Φερμανίου· αἱ δὲ λοιπαὶ ἀποτελοῦνται ἐκ τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ προσωπικοῦ τῆς Ἡγεμονίας τῆς Βουλγαρίας

(ἔπεται ὁ κατάλογος τῶν ἐπαρχιῶν)

»Ἡ Ἐξαρχία διοικεῖται ὑπὸ τῆς Ἱερᾶς Συνόδου, ἐκάστη δὲ ἐπαρχία ὑπὸ τοῦ οἰκείου Μητροπολίτου.

»Ἵπατος ἀρχηγὸς τῆς βουλγαρικῆς Ἐξαρχίας, εἶναι ὁ Ἐξαρχος μετὰ τῆς Ἱερᾶς Συνόδου. Ὁ Ἐξαρχος προεδρεύει ταύτης, ἀπουσιάζοντα δὲ ἀντικαθιστᾷ ἐν τῶν μελῶν τῆς Ἱερᾶς Συνόδου.

»Οἱ ἐπίσκοποι τῶν ἐπαρχιῶν τῆς Ἐξαρχίας δικαιоῦνται νὰ ᾧσι κανονικά μὲλη τῆς Ἱερᾶς Συνόδου. Τὰ μὲλη ταῦτα, τέσσαρα τὸν ἀριθμὸν, ἐκλέγονται παρὰ τῶν ὁμοιοδόξων τῶν, παρεδρεύουσιν ἐν ὀνόματι τούτων καὶ ἀντιπροσωπεύουσιν αὐτοὺς εἰς πάντα τὰ ἀφορῶντα τὴν διοίκησιν τῆς Ἐξαρχίας.

»Ἐν ἐκάστῃ ἐπαρχίᾳ λειτουργεῖ ἐν ἐκκλησιαστικῶν Συμβούλιον, ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ Μητροπολίτου, ἢ τοῦ ἀντιπροσώπου του . . . Αἱ ἐθέσεις κατὰ

τῶν ἀποφάσεων τοῦ Συμβουλίου τούτου ὑποβάλλονται ἐνώπιον τῆς Ἱερᾶς Συνόδου. . . .

(Ἐποντοὶ τὰ περὶ προσόντων καὶ τοῦ τρόπου τῆς ἐκλογῆς τοῦ Ἐξάρχου, τῶν μητροπολιτῶν, τῶν μελῶν τῶν ἐπαρχιακῶν Συμβουλίων, περὶ κλήρου, μονῶν κτλ.).

»Τὰ μὲλη τῆς Ἱερᾶς Συνόδου ἐκλέγονται ἐκ τῶν Μητροπολιτῶν καὶ παρ' αὐτῶν, διὰ μυστικῆς ψηφοφορίας, ἐπὶ τετραετῇ περιόδῳ.

»Ἡ δικαιοδοσία τῆς Ἱερᾶς Συνόδου, ἐν τῇ ιδιότητι αὐτῆς ὡς ἀνωτάτης πνευματικῆς Ἀρχῆς, ἐπεκτείνεται ἐφ' ἀπάσης τῆς Ἐξαρχίας.

»Ἡ Ἱερὰ Σύνοδος ἐπαγρυπνεῖ ἐπὶ τῆς πιστῆς τηρήσεως τῆς διδασκαλίας τῆς ἁγίας Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας καὶ ἐπὶ τῆς ἀνελλιπούς ἐκτελέσεως τῶν λειτουργικῶν διατάξεων ἐπὶ τῆς πιστῆς τηρήσεως τῶν καθηκόντων αὐτῶν παρὰ τῶν Μητροπολιτῶν καὶ τῶν ὑπ' αὐτοῦς. . .

» . . . Ἐπαγρυπνεῖ ἐπίσης ἐπὶ τῶν μονῶν . . . Ἐπιθεωρεῖ καὶ ἐγκρίνει τὰ πρὸς χορῆσιν τῶν σχολῶν θρησκευτικὰ βιβλία . . .

»Τὰ ἱεροσπουδαστήρια ὑπόκεινται εἰς τὴν ἐπίδλεψιν τῆς Ἱερᾶς Συνόδου. . . .

»Αἱ συνεδριάσεις τῆς Ἱερᾶς Συνόδου εἰσὶ διαρκεῖς, προεδρεύονται δὲ παρὰ τοῦ Ἐξάρχου, ἢ τοῦ ἀντιπροσώπου αὐτοῦ.

»Τὰ ἐκκλησιαστικὰ Συμβούλια θεωροῦσι τὰς ἐκκλησιαστικὰς διαφορὰς . . . τὰς περὶ γάμων . . . μνηστειῶν, διαζυγίων. Τροποποιεῖσιν ἢ ἐγκρίνουσι τοὺς ἐκκλησιαστικοὺς προὑπολογισμοὺς καὶ ἐξασφάλιζουσι τὴν περιφρούρησιν τῶν ὑλικῶν ἐκκλησιαστικῶν θυμφορόντων.

»Ἡ διοίκησις τῶν μονῶν ἐπαγρυπνεῖ ἐπὶ τῆς τηρήσεως ἐν γένει τῆς τάξεως

(Ἐπονται τὸ περὶ ἐκκλησιαστικῶν τελῶν, τὰ περὶ καθηκόντων τοῦ κλήρου καὶ περὶ τελειῶν κατὰ τὰς ὑπὸ τῆς Ἱερᾶς Συνόδου κεκανονισμένους διατυπώσεις).

»Πρὸς συντήρησιν τῆς Ἐξαρχίας καὶ τῆς Ἱερᾶς Συνόδου, ἡ ἡγεμονικὴ Κυβέρνησις (τῆς Βουλγαρίας) καταβάλλει ἐτησίως εἰς τὸ ἐξαρχικὸν ταμεῖον ποσὸν ἴσον πρὸς τὸ ἀντιστοιχοῦν ὑπὸ τοῦ συνόλου τοῦ φόρου 40 ἑκατοστῶν ἐπὶ παντὸς γάμου τελουμένου ἐν τῇ Ἡγεμονίᾳ.

Κατὰ τὰς θεμελιώδεις λοιπὸν ταύτας διατάξεις, τὰς διεπούσας τὰ τῆς βουλγαρικῆς Ἐξαρχίας, αὕτη ἀποτελεῖ ὀργανικὸν σῶμα

ἐνιαῖον καὶ ἀδιαίρετον, ἀπικριζόμενον, τόσον ἐκ τῶν ἐπαρχιῶν τῶν ἐν τῇ Ὀθωμανικῇ Αὐτοκρατορίᾳ, ὅσον καὶ ἐκ τῶν ἐν τῇ Βουλγαρίᾳ καὶ ἐν τῇ Ἀνατολικῇ Ρωμυλίᾳ. Ἀνωτάτη αὐτῆς ἀρχὴ εἶναι ἡ Ἱερὰ Σύνοδος, ἡ **ἐπεκτείνουσα τὴν δικαιοδοσίαν τῆς ἐφ' ἡπάσης τῆς περιφερείας τῆς Ἐξαρχίας** καὶ λειτουργίᾳ, διαρκῶς, ὑπὸ τὴν προεδρείαν, εἴτε τοῦ Ἐξάρχου, εἴτε τοῦ ἀντιπροσώπου του, **ἐν ἀπουσίᾳ τούτου**. Ἡ Ἱερὰ Σύνοδος αὕτη κανονίζει τὰ τῆς ἐκλογῆς τοῦ Ἐξάρχου καὶ τῶν μητροπολιτῶν, τὰ τοῦ κλήρου καὶ τῆς θείας λατρείας, τὰ τῶν ἱεροσπουδαστηρίων, τὰ τῶν μονῶν, τὰ τῆς ὀρθοδόξου διδασκαλίας καὶ τῶν θρησκευτικῶν βιβλίων, κτλ. Αὕτη δὲ ἀποτελεῖ τὸ Ἐφετεῖον τῶν ἐν ἐκάστη μητροπόλει ἐδρευόντων Συμβουλίων, τῶν ρυθμιζόντων, ὑπὸ τὴν προεδρείαν τοῦ οἰκείου μητροπολίτου, τὰ τῆς ἐπαρχίας, **τόσον ἀπὸ πνευματικῆς ὁδὸς καὶ ἀπὸ ὑλικῆς ἀπόψεως**.

Τούτων οὕτως ἐχόντων ΚΑΙ ΤΗΣ ΙΕΡΑΣ ΤΑΤΤΗΣ ΣΥΝΟΔΟΥ ΤΦΙΣΤΑΜΕΝΗΣ ΚΑΙ ΛΕΙΤΟΥΡΓΟΥΣΗΣ ΗΔΗ ΔΙΑΡΚΩΣ ΕΝ ΣΟΦΙΑ, ΤΠΟ ΤΗΝ ΠΡΟΕΔΡΕΙΑΝ ΤΟΥ ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΟΥ ΤΟΥ ΕΞΑΡΧΟΥ, ΑΤΕ ΑΠΟΤΣΙΑΖΟΝΤΟΣ ΑΤΤΟΥ ΕΚΕΙΘΕΝ, πῶς πρέπει νὰ χαρακτηρισθῶσι τὰ ἐν τῷ πρὸς τὴν Τ. Πύλιν τακριρίῳ τοῦ Ἐξάρχου ἀναγινωσκόμενα περὶ τῆς ἀπολύτου ἀνάγκης τῆς ἰδρύσεως, ἐνταῦθα, Συνόδου, πρὸς κοινοβουλευτικὴν, κατὰ τοὺς ἱεροὺς κανόνας, διοίκησιν τῶν τῆς Ἐξαρχίας πραγμάτων; ποῖον ἐπιζητοῦσι ἡ φενακίσωσι διὰ τῶν ἀναληθειῶν τούτων; Ἡ Ἱερὰ Σύνοδος τὴν ὁπίαν ζητοῦσιν, **ὑπάρχει καὶ λειτουργεῖ κανονικῶς, ἐπεκτείνουσα τὴν δικαιοδοσίαν τῆς ἐπὶ οὐμπάσης τῆς περιφερείας τῆς Ἐξαρχίας, κατὰ τὰς παρατεθείδαις διατάξεις τοῦ ὀργανικοῦ νόμου αὐτῆς τῆς Ἐξαρχίας**.

Ποῦ λοιπὸν καὶ ἐπὶ τίνος θὰ ἐξασκήσῃ τὴν δικαιοδοσίαν τῆς ἡ ζητουμένη δευτέρα αὕτη Σύνοδος; ποία δὲ χριστιανικὴ—οὐχὶ πλέον Ὀρθόδοξος—Ἐκκλησία, ἔχει ἡ ἔσχε ποτὲ δύο Συνόδους, λειτουργούσας, ταυτοχρόνως, ἐπὶ μιᾶς καὶ τῆς αὐτῆς ἐκκλησιαστικῆς περιφερείας; δὲν ἀποτελοῦσι δὲ, ἀπλῶς καὶ καθαρῶς,

ἐμπαιγμὸν, τὰ ἐν τῷ τακριρίῳ γραφόμενα ὅτι ὁ Ἐξάρχος, ὡς ἐστερημένος τῆς ἀπαραιτήτου Ἱερᾶ Συνόδου, ἀδυνατεῖ νὰ διοικήσῃ κανονικῶς τὰ τῆς Ἐξαρχίας πράγματα καὶ κάμπτεται ὑπὸ τὸ βάρος τῆς εὐθύνης, ἢν, ὡς ἐκ τούτου, ὑπέχει ἀπέναντι Θεοῦ καὶ ἀνθρώπων;

Ἐν τῷ ἐξαρχικῷ τακριρίῳ λέγεται, πρὸς τούτοις, ὅτι, κατὰ τοὺς πρώτους χρόνους τῆς ἰδρύσεως τῆς Ἐξαρχίας, ἐλειτούργει Ἱερὰ Σύνοδος πρὸς εὐταξίαν καὶ πρόοδον τῆς Ἐκκλησίας, ἀλλ' ὅτι ἀκολούθως «ἐνεκεν ἀγνώστων λόγων»! ἔπαυσεν αὕτη λειτουργοῦσα. O sancta simplicitas! ἃς λύσωμεν λοιπὸν ἡμεῖς καὶ τὴν προσπεποιημένην ἀπορίαν ταύτην τῶν συντακτῶν τοῦ τακριρίου.

Κατὰ τὰ πρῶτα ἔτη τῆς (ἀντικανονικῶς καὶ τῇ βουλήσει τῆς ὅλως ἀναρμοδίως πολιτικῆς Ἀρχῆς), ἰδρυθείσης Ἐξαρχίας, ὁ ἀρχηγὸς ταύτης, λακπατῶν πάντα ἱερὸν κανόνα καὶ θεσμὸν τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας, ἐγκαθίδρυσεν ἐνταῦθα ἑαυτὸν καὶ τὴν βουλγαρικὴν Σύνοδον, ἐπὶ τῷ λόγῳ ὅτι ἔδει νὰ παραμένῃ αὕτη ἐν τῇ ἑδρᾷ τῆς Αὐτοκρατορίας, ἥς ἀπετέλει μέρος—ἀμέσως ἀπὸ ταύτης διοικουμένη,—πᾶσα ἡ ὑπὸ Βουλγάρων οἰκουμένη χώρα.

Μετὰ τὴν σύστασιν ὁμως τῆς βουλγαρικῆς Ἡγεμονίας καὶ τῆς αὐτονόμου ἐπαρχίας τῆς Ἀν. Ρωμυλίας, ἐν αἷς περιελήφθη κατὰ μέγιστον μέρος ὁ βουλγαρικὸς πληθυσμὸς (περὶ τὰ 2 1]2 ἑκατομύρια), ἡ βουλγαρικὴ Ἐξαρχία, **οἰκεία βουλῇ καὶ προαιρέσει**, μετήνεγκε τὴν ἑδραν τῆς Ἱερᾶς Συνόδου εἰς Σόφιαν. Ἄν δὲ ὁ Ἐξάρχος, ἐπανακάμψας, ἐγκατέστη μονίμως ἐν Κωνσταντινουπόλει, ἔπραξε τοῦτο οὐχὶ χάριν τῶν ἀληθῶν θρησκευτικῶν συμφερόντων καὶ ἀναγκῶν τῶν ὀλίγων ἑκατοστύων χιλιάδων Βουλγάρων τῶν ἐναπολειφθέντων, ἐκτὸς τῶν ὀρίων τῆς Ἡγεμονίας καὶ τῆς αὐτονόμου Ἐπαρχίας, ἐν Μακεδονίᾳ καὶ Θράκῃ (διότι διὰ τὰς ἀνάγκας αὐτῶν ταύτας ἐπήρκει καὶ ἐπαρκεῖ ἡ ἐν Σόφια Σύνοδος, καθὰ πιστοῦται ἐκ τοῦ Ὀργανικοῦ Νόμου ταύτης) ἀλλὰ χάριν ἄλλων ὀπισθοβούλων σκοπῶν, ἐφ' ὧν ἀπαίσιον ἐπέ-

χυσαν φῶς αἱ ἀπὸ τοῦ 1903 ἐνέργειαι καὶ τὰ ἔγγραφα τῶν γνωστῶν βουλγαρικῶν Κομιτάτων.

Ἐνδιετρίψαμεν εἰς τὰ ἀφορῶντα τὸν Ὀργανικὸν Νόμον τῆς βουλγαρικῆς Ἐξαρχίας, οὐχὶ ὡς ἀποδίδοντες κῦρός τι εἰς τὰς τοιάσδε ἢ τοιάσδε, διατάξεις αὐτοῦ, αἵτινες κτὰ τοὺς ἱεροὺς κανόνας τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας εἰσὶ γράμμα νεκρὸν—ὡς ἀντιστρατευόμεναι πρὸς θεμελιώδεις διατάξεις αὐτῶν—, ἀλλ' ἵνα συμπληρώσωμεν τὴν εἰκόνα τῶν παραλογισμῶν, ἀνακολουθιῶν καὶ ἀντιφάσεων, ἣν παρέχει ἡμῖν τὸ ὑπὸ ἔλεγχον τακρίριον τῆς Ἐξαρχίας, τὸ ἀντικατοπτρίζον πιστῶς τὸν βουλγαρικὸν χαρακτήρα, διὰ τὸν ὁποῖον, ἱεροὶ κανόνες, διεθνεῖς συνθήκαι, βουλγαρικὰ Συντάγματα, Ὀργανικοὶ Νόμοι καὶ νομοθετήματα εἰσὶν ἀπλᾶ ἔπεα πτερόεντα, διασαλπίζόμενα μὲν καὶ προβαλλόμενα «στρογγύλῳ τῷ στόματι» πρὸς διαβουκόλησιν καὶ φενακισμόν τῆς δημοσίας γνώμης, ἀλλὰ ποδοπατούμενα καὶ μετατραπόμενα, μετὰ τῆς ὑψίστης χαλκοπροσωπείας, εἰς ἄμορφα ράκη, ἅμα ὡς ὁ κορεσμὸς τῶν ἀρπακτικῶν καὶ σφετεριστικῶν ἐνστίκτων τῆς ἀδεδηφάγου βουλγάρου Ἀρπυίας ἠθέλεν ἀπαιτήσῃ τοῦτο.

ΣΤ'

Καταρραδιουργούμενος ὁ ἀπλοϊκὸς βουλγαρικὸς λαὸς ὑπὸ πολιτικῶν καὶ θρησκευτικῶν προπαγανδῶν—προσδοκουσῶν, ἐκάστης ἰδίᾳ, νὰ ἐκμεταλλευθῶσι τὴν ἀπὸ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου ἀπόσπασίν του καὶ ὡς ἐκ τούτου ὑποδαυλίζουσῶν τὴν ἔριν καὶ παριστῶσῶν τοῦτο, ὡς τὸν ἀσπονδότερον τῶν ἐχθρῶν καὶ ὀλετήρων τῆς βουλγαρικῆς φυλῆς—ἐνέτεινεν ὁσημέραι τὴν πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν Κωνσταντινουπόλεως ἀδιάλλακτον στάσιν του. Καθόσον δὲ αὕτη, χάριν τῆς συνδιαλλαγῆς καὶ τῆς εἰρήνης, ἠῦρνε τὰς πρὸς τὸν βουλγαρικὸν λαὸν παραχωρήσεις μέχρι τοῦ ἀκροτάτου δυνατοῦ ὁρίου (προκαλέσασα μάλιστα τὰς μεμφιμοιρίας τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ, ὡς θυσιαζούσης, παραλόγως, εἰς τοὺς

βουλγαρικοὺς πόθους ζωτικὰ αὐτοῦ δικαιώματα), κατὰ τοσοῦτον οἱ ὑποβολεῖς καὶ προστάται τῶν Βουλγάρων ἐξώθουν αὐτοὺς εἰς ἀνάλογον εὐρυνσιν τῶν ἀξιώσεών των, βαυκαλίζοντες διαρκῶς διὰ τῆς ἐλπίδος ὅτι τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον θὰ ἐξηναγκάζετο, ἐπὶ τέλους, νὰ ὑποκύψῃ εἰς τὰς ὑπερφιάλους αὐτῶν ἀξιώσεις, τὰς διατυπωμένας κατὰ τρόπον οὐδεμίαν καταλιμπάνοντα ἀμφιβολίαν ὅτι ὑπὸ τὸ πρόσχημα τοῦ θρησκευτικοῦ ζητήματος, ἐτεκταίνοντο σχέδια πολιτικὰ καὶ νοσφισμοὶ ξένων δικαιωμάτων.

Ἄλλ' ἐπῆλθεν ἐπὶ τέλους στιγμή, καθ' ἣν τὸ Πατριαρχεῖον προέβη μέχρι τοῦ ἀκροτάτου νομίμου ὁρίου τῶν δυνατῶν παραχωρήσεων, ὅπερ ἦτο ἡ πρότασις ἰδρύσεως βουλγαρικῆς Ἐκκλησίας, ἐπὶ εὐρυτάτης ἀκτῖνος, περιλαμβανοούσης καὶ χώρας ἐντεῦθεν τοῦ Αἴμου κειμένας, ἀνὰ τὴν βόρειον καὶ κεντρικὴν Μακεδονίαν καὶ ἐχούσης ἴδιον Ἐξάρχον, μετὰ Συνόδου ἀρχιερέων καὶ μητροπολιτῶν, μετὰ μετοχίου ἐν Κωνσταντινουπόλει καὶ ἰδιαιτέρου ναοῦ, σὺν τῷ δικαιώματι τοῦ νὰ δύναται ὁ Ἐξάρχος, ὅσάκις ἡ χρεία τὸ καλέσῃ, νὰ ἐνδημῇ εἰς Κωνσταντινούπολιν, τῇ κανονικῇ ἀδείᾳ τοῦ Πατριάρχου, χάριν τῶν ὑποθέσεων τῆς Ἐξαρχίας του, ἀκριβῶς ὅπως συμβαίνει διὰ τοὺς λοιποὺς Πατριάρχας, ἐφ' οὗ Ἐξάρχου ἡ Ἐκκλησία Κωνσταντινουπόλεως θὰ διетήρει αὐτόχρημα ψιλὴν ἐπικυριαρχίαν· ἀποδείξαν δ' οὕτω περιτράνως τὸ ἄκρως συνδιαλλακτικὸν πνεῦμα ὑφ' οὗ ἐνεφορεῖτο—χωρὶς ἐν τοσούτῳ νὰ κατορθώσῃ νὰ ἱκανοποιήσῃ τὰς βουλγαρικὰς ἀξιώσεις—ἰδὼν δὲ ἀποκρουσμένην καὶ τὴν πρότασίν του περὶ συγκλήσεως Οἰκουμενικῆς Συνόδου, (διότι ἦτο βέβαιον ὅτι αὕτη δὲν ἠδύνατο εἰμὴ νὰ καταδικάσῃ, ὡς ἀντικανονικὰς, τὰς ὑπερμέτρους βουλγαρικὰς ἀξιώσεις), ἠναγκάσθη νὰ δηλώσῃ ὅτι δὲν ἐπετρέπετο αὐτῷ, ἄνευ ἀνατροπῆς τῶν θεμελιωδῶν ἀρχῶν καὶ κανονικῶν διατάξεων τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας, νὰ ἐπεκτείνῃ ἐπὶ πλεόν τὰς παραχωρήσεις του, τὰς ὑπερπληρούσας, ἄλλως, πᾶσαν λογικὴν ἀπαίτησιν τοῦ βουλγαρικοῦ λαοῦ.

Τότε πλεόν, οἱ ὑποκινοῦντες τοῦτον, ψευσθέντες ἐν ταῖς ἐλ-

πίσιν αὐτῶν ὅτι τὸ Πατριαρχεῖον, ἀπὸ παραχωρήσεως εἰς παραχώρησιν, ἤθελε καταλήξει εἰς τὴν πλήρη ἀποδοχὴν τῶν βουλγαρικῶν αἰτήσεων, (ἐφ' ἣ ἐλπίδι εἶχον παρακωλύσει τοὺς Βουλγάρους νὰ ἀποδεχθῶσι τὸ μικρὸν ἀνωτέρω ἐκτεθὲν σχέδιον λύσεως τοῦ ζητήματος, τὸ τόσον εὐνοϊκὸν αὐτοῖς), ἐστράφησαν πρὸς τὴν Ὁθ. Κυβέρνησιν, ἐπιζητοῦντες παρ' αὐτῆς τὴν παροχὴν τῆς αἰτουμένης βουλγαρικῆς ἐκκλησιαστικῆς αὐτονομίας. Οὕτω δὲ, τῇ 17 Φεβρουαρίου 1870, αὐτοκρατορικὸν Φιρμάνιον ἐσχημάτιζε βουλγαρικὴν Ἐξάρχίαν ἐκ τῶν ἐπαρχιῶν τῆς κυρίως Βουλγαρίας καὶ ἐκ τινων τῆς βορείου Θράκης καὶ Μακεδονίας, πρὸς δὲ καὶ ἐξ ἐκείνων αἰτινες θὰ ἐσχηματίζοντο, ὅπου ἡ πλειοψηφία τῶν κατοίκων θὰ ἀπῆται τοῦτο. Ὁ Ἐξάρχος θὰ ἐξελέγετο ὑπὸ τῆς Συνόδου τῶν ιδίων μητροπολιτῶν, καὶ θὰ διωρίζετο ἀπ' εὐθείας ὑπὸ τῆς Α. Α. Μ. τοῦ Σουλτάνου, μνημονεύων ἀπλῶς τοῦ ὀνόματος τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου καὶ ἐνδημῶν, ἐν τῷ ἐν Κωνσταντινουπόλει βουλγαρικῷ μετοχίῳ, ὑφ' οὗς ὄρους καὶ ὁ Πατριάρχης τῶν Ἱεροσολύμων ἐν τῷ οἰκείῳ μετοχίῳ.

Τοιοῦτοτρόπως οἱ Βούλγαροι ἀπέσχισαν ἑαυτοὺς, αὐτοβούλως, ἀπὸ τοῦ σώματος τῆς Ἐκκλησίας Κωνσταντινουπόλεως, πῆξαντες ἰδίαν παρασυναγωγὴν. Τῇ δὲ 19 Αὐγούστου 1872, μεγάλη Τοπικὴ Σύνοδος ἐκ τῶν τριῶν Πατριαρχῶν τῆς Ἀνατολῆς, (πλὴν τοῦ Ἱεροσολύμων Κυρίλλου, γενομένου ὀργάνου τῶν βουλγαριστῶν καὶ ὡς ἐκ τούτου καταδικασθέντος ὑπὸ τῆς ἰδίας αὐτοῦ Συνόδου), τοῦ ἀρχιεπισκόπου Κύπρου, τριῶν πρώην Πατριαρχῶν, εἶκο τι καὶ πέντε Μητροπολιτῶν καὶ ἐπισκόπων καὶ ἱκανοῦ ἀριθμοῦ ἀρχιμανδριτῶν καὶ ἡγουμένων, συνελθοῦσα ἐν τῷ πατριαρχικῷ ναῷ, ἐξέδωκεν ἐπισήμως τὸν «Ὅρον» τοῦ βουλγαρικοῦ σχίσματος, δι' οὗ κατεκρίθη καὶ κατεδικάσθη ἡ ἀρχὴ τῶν φυλετικῶν διακρίσεων καὶ διχοστασιῶν, ὡς ἀντικειμένη τῷ Εὐαγγελίῳ καὶ τοῖς ἱεροῖς κανόσιν, ἐκηρύχθησαν δὲ σχισματικοὶ καὶ ἀλλότριοι τῆς τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας, οἱ ἀποσχίσαντες ἑαυτοὺς καὶ ἴδιον θυσιαστή-

ριον καὶ φυλετικὴν παρασυναγωγὴν πῆξαντες Βούλγαροι ἀρχιερεῖς, μεθ' ἀπάντων τῶν συμφρονούντων αὐτοῖς.

Τὴν συνοδικὴν ταύτην ἐτυμηγορίαν ἐξεφάυλισαν καὶ προεπηλάκισαν πολυειδῶς καὶ πολυτρόπως οἱ ἐνδιαφερόμενοι, προσάπτοντες εἰς τὴν Ἐκκλησίαν Κωνσταντινουπόλεως τὴν μομφὴν ὅτι, ἐκ μεροληπτικῶν φυλετικῶν λόγων ὑπὲρ τοῦ ἐλληνισμοῦ, προέβη εἰς τὸ μέτρον τοῦτο. Καὶ ὅμως, ἦτο ἡ ἀναπόφευκτος κανονικὴ συνέπεια τῆς πολιτείας τῶν Βουλγάρων, οἷτινες, διὰ τῆς Κυβερνήσεως, βιαίως ἀπέσχισαν ἑαυτοὺς τῆς Ἐκκλησίας Κωνσταντινουπόλεως. Ὅτι δι' οὕτως τὸ πρᾶγμα, βεβαιοῦται ἐκ τῆς ἐπισήμου ἀπαντήσεως Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας ἡκιστα ὑπόπτου αὐτοῖς, τῆς Ἐκκλησίας τῆς μεγάλης σλαβικῆς Αὐτοκρατορίας τοῦ Βορρᾶ, ἡ πρὸς τοὺς Βουλγάρους εὐμένεια καὶ προστασία τῆς ὁποίας, ἡ ἐκ τοῦ μὴ ὄντος εἰς τὸ εἶναι παραγαγοῦσα αὐτοὺς, κείται ὑπεράνω πάσης ἀμφιβολίας. Ἐν τῇ ἀπαντήσῃ αὐτῆς, τῆς 19 Ἀπριλίου 1869, εἰς τὴν ἐγκύκλιον ἐπιστολὴν τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου περὶ τοῦ βουλγαρικοῦ ζητήματος, καίπερ ἐκδηλοῦσα τὴν πρὸς τοὺς Βουλγάρους συμπάθειαν αὐτῆς καὶ συνιστῶσα τὴν ἀποδοχὴν «ἐνίων, ἐὰν μὴ πάντων», τῶν πόθων τῶν Βουλγάρων καὶ τὴν «κατὰ τὸ ἐνὸν» ἱκανοποίησιν αὐτῶν, ἐν τούτοις, ὅσον ἀφορᾷ τὴν στάσιν αὐτῶν καὶ τὰ χρησιμοποιούμενα ἐκβιαστικὰ ἀπέναντι τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου μέτρα, ἡ ἱερὰ Σύνοδος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ρωσσίας, δὲν ἠδυνήθη νὰ μὴ χαρακτηρίσῃ ταῦτα ὡς ἐξῆς:

«Πρὸ παντός, δεόν ἵνα ἐν τῇ λύσει τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ Ἑλληνοβουλγαρικοῦ ζητήματος χειραγωγώμεθα ὑπὸ τῆς ἀληθείας καὶ τῆς δικαιοσύνης. Κατὰ δὲ τὴν ἀλήθειαν καὶ τὴν δικαιοσύνην, ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης ἐστὶν ὁ νόμιμος ποιμενάρχης πάντων τῶν ἐν τῇ πνευματικῇ αὐτοῦ ποιμνῇ ὀρθοδόξων Βουλγάρων, κέκτηται δὲ ὡς πρὸς αὐτοὺς ἀδιαφύλωνεϊκτα ἱεραρχικὰ δικαιώματα. Ὅθεν, ἐὰν οἱ Βούλγαροι θέλωσιν ὅπως ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης ποιήσῃ αὐτοῖς, τοιάσδε ἢ τοιάσδε, παραχωρήσεις καὶ παραιτηθῇ ὡς πρὸς αὐτοὺς τινῶν οἰωνδῆποτε ἢ καὶ πάντων τῶν δικαιωμάτων αὐτοῦ, δύνανται οὗτοι καὶ ὀφείλουσι μόνην τὴν Αὐτοῦ Παναγιότητα περὶ τούτου ἵνα ἰκετεύωσιν, οὐδόλως δὲ διὰ τῆς βίας ἵνα ἀπαιτῶσι ταῦτα παρ' Αὐτοῦ.

Αὐτὸς δὲ ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης δικαιούται ἵνα ποιῇ τοῖς Βουλγάροις παραχωρήσεις, οἷας ἀναγνωρίζει δικαίας ἢ ἀναγκαίας· δικαιούται μάλιστα, ἐξ οἰκείας προαιρέσεως, ἵνα ἀναγνωρίσῃ καὶ τὴν πλήρη ἀνεξαρτησίαν τῆς βουλγαρικῆς Ἐκκλησίας, τῆς τέως ἀπ' αὐτοῦ ἐξαρτωμένης, ὡς ἀνεγνώρισε ποτὲ τὴν ἀπ' αὐτοῦ ἀνεξαρτησίαν τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ρωσσίας, εἴτα δὲ καὶ τῆς Ἑλλάδος· ἀλλ' ἄνευ τῆς οὐγκαταθέσεως τῆς Αὐτοῦ Παναγιότου καὶ παρὰ τὴν θέλησιν Αὐτῆς, οἱ Βούλγαροι οὐδόλως δικαιούνται ἵνα λάβωσιν ἢ ἀρπάσωσιν παρ' Αὐτῆς ὅτι ἐπιδιώκουσι, πολλῶ δὲ ἔλαττον δικαιούνται ἐντελῶς μὲν ἵνα παραιτηθῶσι τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἐξαρτήσεως ἀπὸ τοῦ ἀνωτάτου αὐτῶν Ποιμενάρχου, οἰκειοθελῶς δὲ ἀποδοθῶσιν ἀπ' αὐτοῦ, ὅπερ ἂν ἦν ἥδη σκίσμα, οἱ δὲ Βούλγαροι, κατὰ τοὺς ἐκκλησιαστικοὺς κανόνας, ἀναποφύετως ἐθεωροῦντο ἂν σχισματικοί»....

Τὸ ἔγγραφον τοῦτο φέρει τὰς ὑπογραφὰς «Ἰσίδωρος, Μητροπολίτης Νοβογοροδίας καὶ Πετροπόλεως, Ἀρσένιος, Μητροπολίτης Κιέβου καὶ Γαλλικίας· Βασίλειος, Ἀρχιεπίσκοπος μέλος τῆς ἱερᾶς Συνόδου· Μακάριος Ἀρχιεπίσκοπος Λυθουανίας καὶ Βίλνης· Νεκτάριος, Ἀρχιεπίσκοπος Χαρκόβου καὶ Ἀχτήρκας. Ὁ δὲ ἀναγνώστης, ἀφοῦ ἀναγνώσῃ ταῦτα, δὲν ἔχει παρὰ νὰ ἀναπολήσῃ τὴν ὅλην στάσιν τῶν Βουλγάρων, τὴν διὰ πράξεως μονομεροῦς τῆς Κυβερνήσεως δημιουργίαν τῆς βουλγαρικῆς Ἐξαρχίας, πρὸς δὲ νὰ παραλληλίσῃ πρὸς αὐτὰ τὸ τελευταῖον πρὸς τὴν Ὑ. Πύλιν, τακρίριον τοῦ Ἐξάρχου καὶ τὰ «ἀφαιρεθέντα ὑπὸ τοῦ Φαναρίου ἱστορικὰ δίκαια τῆς βουλγαρικῆς Ἐκκλησίας πρὸς ἰδιαιτέραν ἀνεξάρτητον ὑπαρξιν» καὶ νὰ συναγάγῃ τὰ ἀπορρέοντα συμπεράσματα.

Ἄν δὲ οἱ συντάκται τοῦ τακριρίου τῆς Ἐξαρχίας δὲν θεωροῦσιν ἐπαρκῆ τὴν καταδίκην ἐαυτῶν, καὶ ἰδιαζόντως, τὴν διὰ διατάγματος τῆς Πολιτείας δημιουργίαν τῆς βουλγαρικῆς Ἐξαρχίας ὑπὸ τῆς ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ρωσσίας, ἐσμὲν εἰς θέσιν νὰ πλουτίσωμεν αὐτοὺς καὶ δι' ἐτέρων ἀναλόγων ἀποδείξεων. Τῷ 1865, ὁ ἡγεμὼν τῆς Μολδοβλαχίας Ἀλέξανδρος Κούζας, ἐπεχείρησεν, αὐτοβούλως, τὴν ἀναδιοργάνωσιν τῆς Ὁρθοδό-

ξου Ἐκκλησίας τῶν χωρῶν του, ἄνευ τῆς γνώσεως καὶ ἐγκρίσεως τῆς κανονικῆς ἀνωτάτης Ἐκκλησιαστικῆς ἀρχῆς, τῆς Ἐκκλησίας Κωνσταντινουπόλεως, εἰσαγαγὼν ἐν τοῖς σχετικοῖς νομοσχεδίοις του διατάξεις ἀντιστρατευομένας πρὸς τοὺς ἱεροὺς κανόνας τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας. Ὁ Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως, μάτην ἀποπειραθεὶς νὰ ἀποτρέψῃ αὐτὸν, ἀνεκοίνωσε τὰ συμβαίνοντα πρὸς τὰς λοιπὰς Ὁρθοδόξους Ἐκκλησίας, ἡ δὲ ἀπάντησις τῆς διοικούσης Συνόδου πασῶν τῶν Ρωσσιῶν, ὑπὸ ἡμερ. 18 Φεβρουαρίου 1866, ἐπιδοκιμάζουσα τὴν στάσιν τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου καὶ καταδικάζουσα τὰς ἐνεργείας τοῦ Μολδοβλάχου Ἡγεμόνος, περιεῖχε, πρὸς τοῖς ἄλλοις, τάδε:

«Πρὸς δὲ τὴν Ὑμετέραν, ἀγιώτατε Δέσποτα, ἐπιστολὴν καὶ τὴν διαγνώμην τῆς περὶ ὑμᾶς Συνόδου, ὁ Ἡγεμὼν τῆς Μολδαβίας δὲν νύδόκησε νὰ ἀπαντήσῃ ἐν εἰρηνικῇ διαθέσει, ἀλλ' ἀπεφάσισε, κατὰ τὴν ἰδίαν αὐτοῦ ἐκφράσιν «ἵνα καταπολεμήσῃ αὐτὴν διὰ τῶν ἀκαταμαχίτων ὅπλων τῶν νόμων καὶ τῶν κανόνων».

» Ἐν ταῖς περιστάσεσι ταύταις, κατὰ τὸ καθῆκον τῆς κοινῆς καὶ ἀμοιβαίας διαφυλάξεως τῆς εἰρήνης καὶ τῆς ὁμονοίας τῶν Ἐκκλησιῶν, καθῆκον ἡμῶν θεωροῦμεν ἵνα μαρτυρήσωμεν, ὅτι ἡ ἐπιχειρηθεῖσα καταπολέμησις δὲν ἀνεφάνη νικηφόρος καὶ ὅτι, τὸ ὑπὸ τοῦ κοσμικοῦ ἀρχοντος σφετεριζόμενον δίκαιον πρὸς τὸ ἐπιχειρῆσαι τοὺς ἐν τῇ νομοθεσίᾳ καὶ διοικήσει τῆς Μολδοβλαχικῆς Ἐκκλησίας νεωτερισμοὺς, ἀποδείκνυται ἐδτερημένον νομικῆς βάσεως. Λεπτομερῆς δὲ Ἐκθεσις τούτου ἐπισυνάπτεται τῇ παρούσῃ ἐν ἰδιαίτερά περὶ τοῦ ἀντικειμένου ἐπικρίσει.

» Ἀναγνωρίζομεν ὅτι ἡ σύστασις νέας Συνόδου, ἐχούσης ἐξουσίαν νομοθετικὴν καὶ διοικητικὴν, ὑπερβαίνει τὸ μέτρον τῆς κοσμικῆς ἐξουσίας καὶ ἀπαιτεῖ τὴν διάγνωσιν καὶ τὴν ἐπικύρωσιν τῆς ἀνωτάτης ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ Συνόδου καὶ ἰδίως τοῦ Πατριάρχου, ἐν τῇ περιφερείᾳ τοῦ ὁποίου ἀνήκει ἡ οὐνιστέωσα τὴν νέαν Σύνοδον Ἐκκλησία· πρόχειρα δὲ παραδείγματα τούτου ὑπάρχουσιν ἡ τε Σύνοδος πασῶν τῶν Ρωσσιῶν καὶ ἡ τῶν Ἀθηνῶν» . . .

Ἐν δὲ τῇ μνημνευομένῃ Ἐκθέσει, ἡ ἱερὰ Σύνοδος πασῶν τῶν Ρωσσιῶν ἀνατρέπει ἄρδην τὰ ἐκ τῶν ἱερῶν Κανόνων καὶ τῆς

ἐκκλησιαστικῆς ἱστορίας προβαλλόμενα ἐπιχειρήματα ὑπὸ τοῦ Ἡγεμόνος Μολδοβλαχίας, πρὸς ἀπόδειξιν ὅτι ἡ Ἐκκλησία αὕτη ἦτο ἀνέκαθεν ἀνεξάρτητος καὶ ὅτι τὸ Πατριαρχεῖον ὑπαγαγὸν αὐτὴν εἰς τὴν δικαιοδοσίαν του ἐσφετερίσθη τὰ ἱστορικὰ αὐτῆς δίκαια, (ἀπαρράλλακτως, καθὰ λέγει καὶ τὸ τακρίριον τοῦ Ἐξάρχου περὶ τῶν ὑπὸ τοῦ Φαναρίου σφετερισθέντων, δῆθεν, δικαίων τῆς βουλγαρικῆς Ἐκκλησίας), σημειοῦσα, ὅσον ἀφορᾷ τὰ ἐπιχειρήματα τοῦ Κούζου ὅτι καὶ ἡ Σύνοδος τῆς Ρωσσίας καὶ τῆς Ἑλλάδος συνέστησαν διὰ πράξεων τῆς πολιτικῆς ἐξουσίας, τάδε:

« Ἀλλὰ, τὸ Πατριαρχεῖον ἐν Ρωσσίᾳ συνέστη οὐχὶ δι' ἀπλῆς αὐθαρισίας τοῦ Μεγάλου Δουκὸς, οὐδὲ διὰ πολιτικοῦ νόμου, ὡς φέρεται ἡ Μολδοβλαχικὴ Κυβέρνησις πρὸς τὴν ἱεραρχίαν, ἀλλὰ συνέστη κατὰ τὴν ἐκκλησιαστικὴν τάξιν, τῇ εὐλογίᾳ τῆς Ἀνατολικῆς ἱεραρχίας». . . .

Καὶ κατωτέρω:

« Ἡ δὲ Σύνοδος πασῶν τῶν Ρωσσιῶν συνέστη τῇ εὐλογίᾳ τῶν τῆς Ἀνατολῆς Πατριαρχῶν. Ἐὰν δὲ ἡ Μολδοβλαχικὴ Κυβέρνησις ἐπεθύμει ἵνα μνηθῇ τὸ παράδειγμα τοῦτο, ὥφειλε ἵνα ἀποταθῇ πρὸς τὸν Οἰκουμενικὸν Πατριάρχην, καὶ ἐξαίτησται τὰς ὁδηγίας καὶ εὐλογίας αὐτοῦ.....

Καὶ κατωτέρω:

« Οὐδὲ τὸ παράδειγμα τοῦτο (τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος) χρησιμεύει πρὸς δικαιολογίαν τῶν πράξεων τῆς σημερινῆς Μολδοβλαχικῆς Κυβερνήσεως. Τὸ ἑλληνικὸν βασίλειον, δι' ἰδίας αἰτίας, ἐθεώρησεν ἀναγκαῖον ἵνα ἡ Ἐκκλησία αὐτοῦ ᾖ ἀνεξάρτητος, ἡ, ὅσον οἶόν τε ἦτον ἐξηρητημένη ἐκ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου. Διὰ ταῦτα, εἰ καὶ μὴ παραυτίκα, πρὸς σύστασιν ἰδίας Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας ταύτης ἐζητήθη ἡ εὐλογία τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου καὶ ἡ συναίνεσις τῆς Συνόδου πασῶν τῶν Ρωσσιῶν καὶ οὕτως ἡ Σύνοδος τῆς Ἐκκλησίας τοῦ βασιλείου τῆς Ἑλλάδος ἐτυχε νομίμου ἐκκλησιαστικῆς ὑπάρξεως.

Καὶ κατωτέρω:

« Τὸ γράμμα τοῦ Ἡγεμόνος λέγει ὅτι ὁ Ἰουστινιανὸς καὶ ὁ Μ. Πέτρος ἐξέδωκαν ἐκκλησιαστικούς νόμους ἐγκριθέντας παρὰ τῆς Ἐκκλησίας.

« Ἀλλὰ κατὰ ταῦτα ὁπάρχει διαφορὰ μεταξὺ τῶν πράξεων ἐκείνων καὶ τῶν Μολδοβλαχικῶν πραγμάτων, καθόσον ἐκεῖναι ἐνεκρίθησαν ὑπὸ τῆς Ἐκ-

κλησίας. Ὁ Μέγας Πέτρος ἐξητήσατο τὴν εὐλογίαν τῶν Πατριαρχῶν, ἡ δὲ Μολδοβλαχικὴ Κυβέρνησις, οὐδ' ἀπετάθη ἐπὶ τούτῳ πρὸς τὸν Οἰκουμενικὸν Πατριάρχην. . . . »

Τέλος δὲ, εἰς τὸ ἐπιχείρημα τοῦ Ἡγεμόνος ὅτι τὸ 1783 διὰ Φερμανίου ἀνεγνωρίσθη ἡ ἀνεξαρτησία τῆς Μολδοβλαχικῆς Ἐκκλησίας, ἡ ἱερὰ Σύνοδος πασῶν τῶν Ρωσσιῶν ἀπαντᾷ,

« Λυπηρὸν τὸ βλέπειν ὅτι θέλουσι ἵνα ὑποστηρίξωσι τὴν ἱεραρχικὴν ἀνεξαρτησίαν διὰ Φερμανίου τοῦ Σουλτάνου».

Κατόπιν τούτων, τί ὁρонуοῦσιν ἄρα γε οἱ συντάκται τοῦ Τακριρίου τῆς βουλγαρικῆς Ἐξαρχίας, περὶ τῶν ἐπισήμων τούτων ἐτυμηγοριῶν τῆς διοικοῦσης Συνόδου πασῶν τῶν Ρωσσιῶν, ἐτυμηγοριῶν συμπληρουσῶν τὴν εἰς ῥάκος ἄμορφον καὶ ἐλλεινὸν μετατροπὴν τῶν ἀξιώσεων αὐτῶν; Μή τοι γε καὶ ἡ διοικοῦσα Σύνοδος πασῶν τῶν Ρωσσιῶν ἠγνόει τοὺς ἱεροὺς κανόνας καὶ τὴν ἱστορίαν τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας¹.

Θὰ ἠδυνάμεθα νὰ καταστρέψωμεν ἐνταῦθα τὸν λόγον. Ἀλλὰ θὰ ἐστεροῦμεν τοὺς ἀναγνώστας ἡμῶν οὐ σμικρὰς ἐκπλήξεως, ἂν ἀπεκρύπτομεν ἀπ' αὐτῶν ὅτι αἱ ἀξιώσεις τῆς Ἐξαρχίας, οὐ μόνον ἀντίκεινται ἐκ διαμέτρου πρὸς τοὺς ἱεροὺς κανόνας τῆς Ὁρθοδόξου

(1) « Τὴν ἀπ' φασιν ταύτην τῆς Μ. τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας περὶ τοῦ βουλγαρικοῦ Σχίσματος — ἐγράφομεν καὶ κατὰ Φεβρουάριον τοῦ 1908 — ἐσεβάσθησαν πᾶσαι αἱ Ὁρθόδοξοι Ἐκκλησίαι. » Ἀποταθῆτω ὁ Ἐξάρχος τῶν Βουλγάρων πρὸς οἰανδήποτε ὀρθόδοξον αὐτοκέφαλον Ἐκκλησίαν καὶ ἐρωτησάτω ἂν εἶναι δεκτὸς πρὸς ἱεροπραξίαν ἀπὸ κοινού μετὰ τῆς ἱεραρχίας ταύτης. Πρόσφατον χαρακτηριστικὸν ἐπεισόδιον, σχετικὸν πρὸς τὸ ζήτημα τοῦτο, καταχωρίζομεν μικρὸν κατωτέρω, παραλαμβάνοντες ἐκ πηγῆς ἠκιστα ὑπόπτου, ἐκ τῆς βουλγαρικῆς ἐφημερίδος « Δέβνικ » τῆς 11 Νοεμβρίου 1907. »

« Ἡ ρουμανικὴ ἐφημερίς « Adevurul » γράφει:

« Γνωρίζουσιν οἱ ἀναγνώσται ὅτι ἐν Σοφίᾳ ἀνηγέρθη ρουμανικὴ ἐκκλησία. Κατὰ τὰ ἐγκαίνια τῆς ἐκκλησίας ταύτης, μετὰ τοῦ ρουμίου Μητροπολίτου ἐπρεπε νὰ παρίσταται καὶ εἰς Βούλγαρος τοιοῦτος. Ὁ ρουμανικὸς κληρὸς ὅμως δὲν συγκατετέθη νὰ ἱεροπράξῃ μετὰ τοῦ βουλγαρικοῦ, ὁδὸς εἶναι ὁ σχισματικὸς. »

Ἐκκλησίας, οὐ μόνον διατελοῦσιν εἰς οἰκτρὰν διάστασιν πρὸς τε τὴν ἱστορίαν τῆς Ἐκκλησίας καὶ αὐτὴν τὴν λογικὴν, ἀλλὰ, ὡς ἐκ περισσοῦ, ἀντιβαίνουνσι καὶ πρὸς αὐτὰς τὰς διατάξεις τοῦ φερμανίου τοῦ ἰδρύσαντος τὴν Ἐξαρχίαν, ἐπὶ τοῦ ὁποίου αὕτη στηρίζει τὴν ὑπαρξιν καὶ τὰ δικαιώματά της, καὶ ὅπερ ἐπικαλεῖται, πλειστάκις, ἐν τῷ τελευταίῳ πρὸς τὴν Ὑψ. Πύλιν τακριτίῳ της.

Τὸ πρᾶγμα καταντᾷ ἀπίστευτον καὶ ὅμως εἶναι ἀνεπίδεκτον ἀμφισβητήσεως. Ἴδου τί διακελεύεται τὸ φερμάνιον.

«Ἄρθρ. 9. Καθὼς τὸ ἐν Φαναρίῳ μετόχιον τοῦ Παναγίου Τάφου ἐξαρτᾶται ἀπὸ τοῦ πατριάρχου τῶν Ἱεροσολύμων, κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον τὸ ἐν τῇ αὐτῇ συνοικίᾳ βουλγαρικὸν μετόχιον μετὰ τοῦ ναοῦ θέλουσιν ὑπάγεσθαι εἰς τὸν Ἐξάρχον τῶν Βουλγάρων. Ὅσακις δὲ θὰ γείνη χρεια ὅπως ὁ Ἐξάρχος ἐνδυναμῇ εἰς Κωνσταντινουπόλιν, θὰ ἐπιτρέπεται αὐτῷ ἵνα διαμένῃ ἐν τῷ μετοχίῳ του. Ὅσον δ' ἀφορᾷ τὴν ἐπιτέλειον παρ' αὐτοῦ ἱεροπραξιῶν, κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς ἐν τῇ Πρωτευούσῃ ἐνδυναμίας του, θὰ ὑπόκειται εἰς τὰς αὐτὰς διατυπώσεις πρὸς ἃς συνμορφοῦνται ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει καὶ οἱ Πατριάρχαι Ἀλεξανδρείας, Ἀντιοχείας καὶ Ἱεροσολύμων».

Ὡστε, καὶ κατ' αὐτὸ τὸ φερμάνιον τῆς Ἐξαρχίας, ὁ Ἐξάρχος δὲν δικαιούται νὰ διαμένῃ μονίμως ἐν Κωνσταντινουπόλει, ἀλλὰ μόνον νὰ ἔρχηται προσωρινῶς, ὅσακις ἡ χρεια τὸ καλέσῃ. Δὲν ἦτο δὲ δυνατόν νὰ ὀρίσῃ ἄλλως καὶ αὐτὸ τὸ φερμάνιον, ἀφοῦ ἡ πηριφέρεια τῆς Ἐξαρχίας, ἣν καθορίζουσι τὰ ἄρθρα 1 καὶ 10, δὲν περιλαμβάνει τὴν Κωνσταντινούπολιν· οὔτε δύναται πνευματικὸς ποιμὴν νὰ ἐδρεύῃ ἐκτὸς τῶν ὀρίων τῆς δικαιοδοσίας του, ἐν πόλει μὴ ὑποκειμένη αὐτῷ, καὶ ἐξ αὐτῆς νὰ διοικῇ τὴν ποίμνην του. Τοῦτ' αὐτὸ ἐξάγεται καὶ ἐκ τοῦ ἄρθρου 3 τοῦ φερμανίου τοῦ ὀρίζοντος ὅτι ὁ Κανονισμὸς τῆς Ἐξαρχίας «δέον νὰ ᾖ σύμφωνος πρὸς τοὺς θεμελιώδεις κανόνας τῆς ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας». Καὶ ὅμως ὁ Ἐξάρχος, ὁ ἐπικαλούμενος ὡς ἄγκυραν τῆς σωτηρίας του τὸ φερμάνιον, οὐ μόνον φρονεῖ ὅτι δύναται νὰ διαμένῃ, μονίμως, ἐν τῇ κανονικῇ ἑδρᾷ τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Κωνσταντινουπόλεως

νέας Ρώμης, ἀλλ' ἀξιοῖ καὶ συγκροτήσῃ περὶ ἑαυτὸν καὶ διαρκῇ Σύνοδον.

Ἐπίσης ἐν τῷ τετάρτῳ ἄρθρῳ τὸ φερμάνιον λέγει ὅτι ὁ Ἐξάρχος ὀφείλει, κατὰ τοὺς ἐκκλησιαστικοὺς κανόνας, νὰ μνημονεύῃ, ἐν πάσαις ταῖς ἱεροπραξίαις, τοῦ ὀνόματος τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου.

Τὸ ἕκτον ἄρθρον θεσπίζει ὅτι ὁ Ἐξάρχος ὀφείλει νὰ ἀναφέρεται τῷ Οἰκουμενικῷ Πατριάρχῃ δι' ἀπάσας τὰς θρησκευτικῆς φύσεως ὑποθέσεις.

Τὸ ἑβδομον ὀρίζει ὅτι ὁ Ἐξάρχος ὀφείλει νὰ ἐξαιτῇται τὸ ἅγιον Μῦρον παρὰ τῆς Ἐκκλησίας Κωνσταντινουπόλεως.

Τὸ ὄγδοον ὅτι ὁ Ἐξάρχος καὶ οἱ Βούλγαροι ἐπίσκοποι δύνανται μὲν διέρχωνται, χρειας τυχούσης, διὰ τῶν ἐπαρχιῶν τῶν ὑποκειμένων ἀπ' εὐθείας τῷ Οἰκουμενικῷ Πατριάρχῃ, ἀλλὰ, ἐντὸς τῶν ὀρίων τῶν ἐπαρχιῶν τούτων εὐρισκόμενοι, δὲν δύνανται νὰ συγκροτῶσι Σύνοδους, νὰ προβαίνωσιν εἰς διοικητικὰς ἐνεργείας ἢ νὰ ἱεροπράττωσι κἂν, ἄνευ ἀδείας τῶν κανονικῶν ἐπισκόπων τῶν ἐπαρχιῶν ἐκείνων.

Ἴδου αἱ κυριώτεραι διατάξεις τοῦ Φερμανίου.

Καὶ νῦν, ἐρωτῶμεν τοὺς ἐν Σόφίᾳ, ποία ἐκ τῶν διατάξεων τούτων τοῦ Φερμανίου τῆς Ἐξαρχίας παρέμεινε σεβαστὴ ἢ ἐξετελέσθη παρ' αὐτῶν; Ὅποιον δὲ θώρακα χαλκοπροσωπείας πρέπει νὰ φέρωσιν οἱ ἄνθρωποι οὗτοι, οἱ τολμῶντες νὰ ἰσχυρίζονται ὅτι πρέπει νὰ καταβληθῇ πᾶσα προσπάθεια πρὸς περιφρούρησιν τοῦ κύρους τοῦ Φερμανίου τούτου ἀπὸ τῶν ἐπιβουλῶν τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου; ἢ ὅτι, κατ' αὐτὸ, ὁ Ἐξάρχος δικαιούται νὰ ἐδρεύῃ μονίμως, ἐν Κωνσταντινουπόλει, ἐκτὸς δηλαδὴ τῶν ὀρίων τῆς Ἐξαρχίας του τῶν χαρασσομένων καὶ ὑπ' αὐτοῦ τοῦ Φερμανίου, καὶ νὰ ἐπιτελῇ πᾶσαν ἱεροπραξίαν καὶ ἐκκλησιαστ. διοικητικὴν ἐνέργειαν, προβαίνων μάλιστα μέχρι τοῦ ἀπιστεύτου σημείου τοῦ νὰ ἀξιοῖ νὰ καταρτίσῃ περὶ ἑαυτὸν διαρκῇ καὶ μόνιμον διοικοῦσαν Σύνοδον, ἄκοντος τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου;

Ἐχέτωσαν δὲ ἀτρέμας οἱ ἐν Σόφια. Τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον οὐδαμῶς ἐπιδιώκει τὴν κατάργησιν τοῦ Φιρμανίου (τοῦ μετατραπέντος ἤδη εἰς ἄγραφον χάρτην ὑπ' αὐτῶν τῶν Βουλγάρων) διὰ τὸν ἀπλούστατον λόγον ὅτι οὐδέποτε ἀνεγνώρισεν αὐτό. Τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον, ἀπὸ τῆς πρώτης στιγμῆς τῆς ἐκδόσεως τοῦ Φιρμανίου, ἐδήλωσεν, εὐλαβῶς μὲν ἀλλὰ καὶ μετὰ παρρησίας, πρὸς τὴν Πολιτείαν, ὅτι ἐπὶ ἐκκλησιαστικῶν ζητημάτων, οἷον ἦν τὸ βουλγαρικὸν, μόνη ἀρμοδία Ἀρχὴ ἦτο Ἐκκλησία. Ἄλλως τε δὲ, ἀφοῦ αὐτὸ τοῦτο τὸν Φιρμάνιον ὡς βάσιν αὐτοῦ ἔθηκεν ὅτι ὁ Ὄργανισμός τῆς νέας Βουλγαρικῆς Ἐξαρχίας [«δέον νὰ ᾖ ἐν πᾶσι δὴ μὲν πρὸς τοὺς κειμένους νόμους τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας καὶ πρὸς τὰς θρησκευτικὰς αὐτῆς διατάξεις», ἡ δὲ συνελθοῦσα Τοπικὴ Σύνοδος τῆς Ἐκκλησίας Κωνσταντινουπόλεως κατεδίκασε τὰς βουλγαρικὰς ἀξιώσεις ὡς ἀνατρεπούσας ἄρδην τοὺς κειμένους νόμους καὶ τὰς θρησκευτικὰς διατάξεις τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας, τὸ Φιρμάνιον, ὡς ἀστοχῆσαν θεμελιωδῶς τοῦ προορισμοῦ του, ἔπαυσεν ἔχον πάντα λόγον ὑπάρξεως.

Ἡ μήπως μετὰ τὰ λεχθέντα, δύναται νὰ παραμείνῃ καὶ ἡ ἐλαχίστη ἀμφιβολία ὅτι ἡ Βούλγαροι, καὶ ἡ Ἐξαρχία αὐτῶν δὲν ἐπέδειξαν πλείονα σεβασμὸν πρὸς τὸ δημιουργῆσαν αὐτὴν Φιρμάνιον, ἐκείνου ὄντινα διετράνωσαν πρὸς τοὺς ἱεροὺς Κανόνας καὶ τὰ θέσμια τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας, τῆς ὁποίας τολμῶσιν ἐν τούτοις νὰ ἰσχυρίζονται ὅτι ἀποτελοῦσι μέρος ἀναπόσπαστον; (1).

(1) Σχετικῶς πρὸς ταῦτα, καὶ κατὰ Μάϊον τοῦ 1908 (μετὰ τὰ ἐν Βουλγαρίᾳ καὶ Ἀνατολικῇ Ρωμυλίᾳ διαδραματισθέντα κατὰ τῶν Ἑλλήνων Ὀρθοδόξων ἀνοσιουργήματα) ἐγγράφον τὰδε:

«Βοῦτε καὶ κόπτεσθε οἱ περὶ τὴν βουλγαρικὴν Ἐξαρχίαν ὅτι ἐστε ὀρθόδοξοι, ἐποδυνάμει νοι ὅτι ἀδίκως ἀπεκόπητε τοῦ σώματος τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας, καὶ ὅτι, ὡς ὀρθόδοξοι, δὲν δύνασθε νὰ ἀνεχθῆτε ἐν Βουλγαρίᾳ καὶ Ἀνατολικῇ Ρωμυλίᾳ Ἕλληνας ὀρθοδόξους ἐπισκόπους, καὶ παρὰ τὸ πλευρὸν τῶν Βουλγάρων τοιούτων διότι οἱ ἱεροὶ Κανόνες δὲν ἐπιτρέπουσι τὴν συνό-

Ζ'

Ἐν τῇ σειρᾷ τῶν περὶ τῶν βουλγαρικῶν ἀξιώσεων ἄρθρων, πλειστάκις διετυπώθη ἡ ἰδέα ὅτι τὸ βουλγαρικὸν ζήτημα, τὸ καταλήξαν ἀτυχῶς, μετὰ μακρὰν κρίσιν, εἰς τὸ Σχίσμα καὶ εἰς τὰς ἐκ τούτου ἀπορρευσάσας λίαν λυπηρὰς συνεπείας, ὥφειλε τὴν γένεσιν καὶ ἐξέλιξιν του οὐχὶ εἰς τὴν ἐπίμονον ἄρνησιν τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου ὅπως ἱκανοποιήσῃ ἀποχρώντως τοὺς νομίμους πόθους καὶ εὐχὰς τοῦ βουλγαρικοῦ λαοῦ, ὃν ἐπεθύμει νὰ διατηρήσῃ ὑπὸ τὸν ζυγὸν του, δῆθεν—καθὰ δὲν ἔπαυσαν διασαλπίζοντες οἱ πολέμιοι αὐτοῦ—ἀλλ' εἰς ποικίλας ὀπισθολογιστικὰς διαθέσεις, οὐδὲν τὸ κοινὸν ἐχούσας πρὸς τὰ νόμιμα συμφέροντα τῶν Βουλγάρων, ἐπινοησάσας δὲ τὴν πολιτικὴν τῆς προασπίσεως καὶ περιφρουρήσεως τούτων ὡς τὸ προσφνέστατον καὶ δεξιότατον τῶν μέσων

» παρὶν δύο Ὀρθοδόξων Ἐπισκόπων ἐν τῇ αὐτῇ πόλει. Τοῦτο εἶναι, ἀπὸ θεωρητικῆς ἀπόψεως ἡ κεντρικὴ ἰδέα τῆς ὅλης τερθρείας σας. Ἐχει καλῶς. Ἀλλὰ τότε τί ζητεῖ, ὦ γεννάδαι, ὁ Ἐξάρχος σας ἐν Κωνσταντινουπόλει, παρὰ τὸ πλευρὸν τοῦ ὀρθοδόξου ἀρχιεπισκόπου τῆς πόλεως ταύτης καὶ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου, τοῦ διὰ τῆς ἀδιασπάστου ἀλύσσεως τῶν διακοσίων πενήκοντα καὶ ὀκτὼ προκατόχων του ἀνερχομένου μέχρι τοῦ Πρωτοκλήτου τῶν Ἀποστόλων Ἀνδρέου; Τί ζητοῦσιν οἱ ἐν Μακεδονίᾳ Βούλγαροι Ἐπίσκοποι παρὰ τὸ πλευρὸν τῶν αὐτόθι ὀρθοδόξων Ἐπισκόπων, τῶν ἐλκόντων τὴν καταγωγὴν ἀπὸ τοῦ Ἀποστόλου Παύλου καὶ τῶν πρώτων μαθητῶν αὐτοῦ; Μήπως οἱ χθὲς μόλις, ἀπὸ τοῦ 1872, δηλ. διὰ τῆς ἀνταρσίας καὶ διὰ τῆς καταπατήσεως παντὸς ἱεροῦ καὶ ὁσίου, καὶ διὰ τῶν χειρῶν καθηρημένων Ἐπισκόπων, δίκην μυκήτων, ἐκφυτρώσαντες βουλγαρεξαρχικοὺς ἐπίσκοποι, εἰσὶν οἱ νόμιμοι καὶ κανονικοὶ ἐπίσκοποι, οἱ δὲ ἀπὸ τῶν Ἀποστόλων ἔλκοντες τὴν καταγωγὴν, παράνομοι καὶ ἀντικανονικοὶ;

» Ἐὰν ὦ βουλγαρεξαρχικοὶ ἀξιοῖτε—σοβαρῶς ὅμως καὶ οὐχὶ πρὸς τὸ θεαθῆναι—ὅτι ἐστε ὀρθόδοξοι, ἀρχίσατε ἀποδεικνύοντες τῷ Ὀρθοδόξῳ κόσμῳ ἐμπράκτως τὴν Ὀρθοδοξίαν σας, διὰ τῆς ἀνακλήσεως τοῦ Ἐξάρχου καὶ τῶν Ἐπισκόπων αὐτοῦ ἐκ Κωνσταντινουπόλεως καὶ ἐκ τῶν περιφερειῶν τῶν κατὰ τόπους Ὀρθοδόξων Ἐπισκόπων. Ἐφόσον ὅμως θὰ ἐξακολουθεῖτε νὰ διατείνησθε, ὅτι ἐν Βουλγαρίᾳ μὲν δὲν ἀνέχεσθε τοὺς Ἕλληνας ὀρθοδόξους μητροπολίτας, ὡς ὑπαρχόντων ἤδη ἐτέρων Βουλγάρων τοιούτων, ἐν Κωνσταντινουπόλει ὅμως καὶ ἐν ταῖς μακεδονικαῖς ἐπαρχίαις ὅτι δύνασθε κάλλιστα νὰ ἐγκαθιδρύητε βουλγάρους ἐπισκόπους παρὰ τὸ πλευρὸν τῶν ἤδη ὑπαρχόντων ὀρθοδόξων τοιούτων, ἄνευ παραβάσεως τοῦ κανονικοῦ δικαίου τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας; ἐφόσον, λέγομεν, θὰ ἐξακολουθῆτε νὰ παίζηται ἐν οὐ παικτοῖς τὸ διπλοῦν ἀντιφατικὸν τοῦτο παιγνίδιον, ἐννοήσατε, ἅπαξ διὰ παντὸς, τὴν ἀλήθειαν ὅτι καθίστασθε ἀπλούστατα γελοῖοι, καὶ ὅτι δὲν ἀπαιτεῖται μεγάλη δόσις ἐκκλησιαστικῆς μαθήσεως ὅπως περιαιρεθῇ ἀφ' ἡμῶν ἡ δῆθεν λεοντὶ αὕτη καὶ ἀποκαλυφθῇ ἡ γυμνότης τοῦ χονδροειδοῦς προσχήματος, διὰ τοῦ ὁποίου ἐπιστεῦσατε ἐν τῇ ἀφελείᾳ σας ὅτι θὰ φενακῆσθε τὸν κόσμον»

πρὸς παραπλάνησιν τῆς δημοσίας γνώμης καὶ ἐπίτευξιν, ἐπὶ καταπατήσῃ ἀλλοτρίων δικαίων, τῶν μυχίων ἐγωϊστικῶν τάσεων καὶ σχεδίων των, ὧν ἡ ἀποκάλυψις οὐδαμῶς συνέφερεν.

Ἄλλ' αἱ περὶ τούτων νύξεις, αἱ ἀκροθιγῶς καὶ παρεμπιπτόντως γενόμεναι, οὐδόλως ἐξαρκοῦσι βεβαίως πρὸς διαφώτισιν τοῦ ἀναγνώστου, τόσον ὥς πρὸς τὰ ἀληθῆ ἐλατήρια τὰ δημιουργήσαντα τὸ βουλγαρικὸν ζήτημα, ὅσον καὶ ὥς πρὸς τὸν πραγματικὸν σκοπὸν εἰς ὃν ἀπέβλεπον οἱ δημιουργοὶ καὶ πρόμαχοι καὶ συνδαυλισταὶ τούτου· ἐφ' ᾧ καὶ φρονοῦμεν ὅτι δὲν θὰ ἦτο ὅλως ἄσκοπον, ὅπως, ἐν εἵδει ἐπισφραγίσεως τῶν μέχρι τοῦδε λεχθέντων, ἀναπτύξωμεν σαφέστερόν πως, εἰ καὶ συντόμως, ὅσα περὶ τοῦ καιρίου τούτου σημείου ἐν τοῖς προηγηθείσιν ἄρθροις ὑπὴν ξάμεθα.

Περὶ τὰ μέσα τῆς παρελθούσης ἐκατονταετηρίδος, ἐν τῇ μεγάλῃ ὀρθοδόξῳ Αὐτοκρατορίᾳ τοῦ Βορρᾶ, φιλοπάτριδες ἄνδρες, ἀνύψωσαν εἰς περιωπὴν δόγματος τὴν ἰδέαν τῆς ἐν τῷ κόσμῳ ἐπικρατήσεως τῆς μεγάλης καὶ πολυκλάδου σλαβικῆς φυλῆς. Ἐνισχυθείσης δὲ, μετὰ τὸν Κριμαϊκὸν πόλεμον παρ' αὐτοῖς τῆς πεποιθήσεως ὅτι ἡ ἠθικὴ ἐπικράτησις ἔδει νὰ προηγηθῇ πάσης ἄλλης, προέβησαν, τῷ 1857, ἐν Μόσχᾳ, εἰς τὴν ἰδρυσιν πανσλαβικοῦ Σωματείου ἔχοντος τὸν προορισμὸν τοῦτον, ἐπὶ κεφαλῇ τοῦ ὁποίου ἐτάχθη ὁ περιώνυμος δημοσιογράφος τῆς ἐποχῆς ἐκείνης Κατκόφ. Τὸ Σωματεῖον τοῦτο ταχέως ἀνδρωθὲν, ἠθικῶς τε καὶ ὑλικῶς, διηρέθη εἰς πέντε τμήματα, ἐξ ὧν τὸ τῆς Ὁδησσοῦ ἀνέλαβε τὴν παρὰ τῷ βουλγαρικῷ λαῷ δράσιν, τοῦ τῆς Πετροπόλεως ἐπιφυλάξαντος ἐν τῇ σφαίρᾳ τῆς ἰδίας ἐνεργείας, τὰς ἐν τῇ Ὁθωμανικῇ Αὐτοκρατορίᾳ ὀρθοδόξους Ἐκκλησίας καὶ μονὰς. Ἀποτέλεσμα τῆς δράσεως τοῦ Σωματείου τούτου ὑπῆρξεν ἡ ἰδρυσις «ἀναγνωστηρίων» μὲν ἐν Ρουχτσουκίῳ, Βιδδύνῃ, Τούλτσῃ, Βάρνῃ, Τυρνόβῳ, καθὼς καὶ ἐν τισὶ μοναῖς τοῦ Ἄθω, «λεσχῶν» δὲ

ἐν Κωνσταντινουπόλει, Ἀδριανουπόλει, Φιλιππουπόλει, Θεσσαλονίκη Βιτωλίοις, κτλ.

Καὶ ἐφ' ὅσον μὲν αἱ τοιαῦται ἐνέργειαι περιωρίζοντο εἰς τὴν ἐγκέντρισιν καὶ ἀφύπνισιν τοῦ ἐθνικοῦ αἰσθήματος παρὰ τοῖς νοτίοις Σλαύοις, ἐντὸς τοῦ κύκλου τῶν χωρῶν ἐφ' ὧν οὗτοι ἔδρασαν καὶ ἐπεκράτησαν ἄλλοτε καὶ ἐνθα ἀπετέλουν τὴν πλειοψηφίαν τῶν κατοίκων, οὐδὲν θὰ ἐδικαιούτο τις νὰ ἀντείπῃ· ἀλλ', ἀτυχῶς, αἱ βλέψεις καὶ αἱ ἀξιώσεις προέβησαν πολὺ περαιτέρω, περιλαβοῦσαι τὸ μέγιστον μέρος τῶν ἐντεῦθεν τοῦ Αἴμου χωρῶν, ἐφ' ὧν ἡ σλαβικὴ ἐπικράτησις θὰ ἀπετέλει ἀδίκημα καὶ ὑφαρπαγὴν ἀλλοτρίων δικαίων. Καταλληλότεροι δὲ πρὸς πραγματοποίησιν τῆς ἐπικρατήσεως ἐπὶ τῶν χωρῶν τούτων, ἐκρίθησαν οἱ Βούλγαροι.

Πρὸς ἐπίτευξιν τοῦ ἀποτελέσματος τούτου, κατεβλήθη προηγουμένως ἡ δέουσα μέριμνα πρὸς ἀφύπνισιν τοῦ βαθέος ὑπνώτοντος ἐθνικοῦ αἰσθήματος τούτων, ἀφέθησαν δὲ νὰ ἀποπλανηθῶσι καὶ νὰ ὑπεκκαυθῇ τὸ κατὰ τῶν Ἑλλήνων καὶ τοῦ Οἰκουμένου Πατριαρχείου μῖσος των διὰ τῶν μύθων τοῦ Βενελίνου, τοῦ Ράκοβσκη κτλ. ὧν ἐμνήσθημεν ἐν προηγουμένῳ ἄρθρῳ· ὅτι δηλ. οἱ Βούλγαροι ἦσαν ὁ ἀρχαιότατος τῶν λαῶν τῆς χερσονήσου τοῦ Αἴμου, ἐλθὼν ἐν αὐτῇ ἀπὸ τῆς προϊστορικῆς ἐποχῆς ὑπὸ τὸ ὄνομα Πελασγῶν καὶ εἶτα Ἰλλυριῶν, καὶ ὅτι ὁ μικρὸς ὀρεινὸς λαὸς τῶν Γραικῶν, διὰ κατοχθονίων μέσων ἀπεγύμνωσεν αὐτοὺς τῶν τε πολιτικῶν καὶ ἐκκλησιαστικῶν ἱστορικῶν αὐτῶν δικαίων. Τούτων γενομένων, ὑπεκινήθησαν οἱ Βούλγαροι κατὰ τοῦ Οἰκουμ. Πατριαρχείου διατυπώσαντες τὴν ἀξίωσιν, ἐπὶ μυρίαίς, ἀβασίμοις ὥς τὸ πολὺ, προφάσεσι, τῆς ἐκκλησιαστικῆς αὐτῶν χειραφετήσεως. Ἐπέζητήθη δὲ ἡ ἐκκλησιαστικὴ αὐτῶν χειραφέτησις ἀπλῶς πρὸς προπαρασκευὴν τοῦ πολιτικοῦ ἐδάφους, καὶ ὅπως, ὅτε κατόπιν θὰ ἐτίθετο ἐπὶ τοῦ τάπητος τὸ ζήτημα τῆς πολιτικῆς αὐτῶν χειραφετήσεως, ὥς βάσις τοῦ καθορισμοῦ τῶν ὀρίων τῆς φυλῆς των τεθῶσι τὰ ὅρια τῆς ἀναγνωρισμένης ἐκκλησιαστικῆς αὐτῶν δικαιοδοσίας. Ὡς ἐκ τούτου, ἤρξαντο τῆς διατυπώσεως τῶν ἀξιώσεων αὐτῶν τὸ κατ'

ἀρχὰς ὑπούλως· ἐφ' ὅσον δὲ ἔβλεπον τὴν Ἐκκλησίαν Κωνσταντινουπόλεως ἐνδίδουσιν, χάριν τῆς συνδιαλλαγῆς καὶ τῆς εἰρήνης, κατὰ τοσοῦτον βαθμὴδὸν οἱ Βούλγαροι, ἐπὶ μᾶλλον ἀδιάλλακτοι καὶ ἀποκαλύπτοντες τὸν πραγματικὸν τοῦ κινήματος σκοπὸν, ἐπέξετεινον τὰς ἀξιώσεις των καὶ, τέλος, ἀπήτησαν τὴν ὑπὸ τὴν αὐτόνομον ἐκκλησιαστικὴν των δικαιοδοσίαν ὑπαγωγὴν τοῦ μεγίστου μέρους τῆς Θράκης καὶ Μακεδονίας.

Προλείανσις λοιπὸν τοῦ ζητήματος τοῦ καθορισμοῦ τῶν μελλοντικῶν βουλγαρικῶν ὁρίων, ἐξασφαλιζομένης τῆς ἐπεκτάσεως αὐτῶν ἐπὶ τοῦ μεγίστου μέρους τῆς χερσονήσου τοῦ Αἴμου, μέχρι σχεδὸν τῆς Πίνδου καὶ τοῦ Ὀλύμπου, διὰ τῆς ἐκχωρήσεως αὐτοῖς τῆς ἐκκλησιαστικῆς δικαιοδοσίας ἐπὶ τῶν χωρῶν τούτων· ἰδοὺ τὸ καθαρῶς πολιτικὸν σγῆδιον τὸ ἐπιδιωχθὲν ὑπὸ τὸ πρόσχημα τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ βουλγαρικοῦ ζητήματος, καὶ ὁ λόγος διὰ τὸν ὁποῖον οὗτοι, χειραγωγούμενοι ὑπὸ τῶν μεντόρων των, ἀπέκρουσαν πᾶσαν λογικὴν τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ ζητήματος λύσιν, ἐξωθήσαντες σκληροτραχήλως τὰ πράγματα μέχρι τοῦ Σχίσματος, δι' οὗ ἤλπισαν ὅτι θὰ ἐπετύγχανον ὅτι δὲν συγκατετέθη νὰ χορηγήσῃ αὐτοῖς, ἐπὶ προφανεῖ ἀδικίᾳ ἄλλων, τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον. Τὰ δὲ ράγδην ἐπελθόντα, ἐξ μόλις ἔτη μετὰ τὴν ἀνακήρυξιν τοῦ Σχίσματος, πολιτικὰ γεγονότα καὶ ἡ συνθήκη τοῦ ἀγίου Στεφάνου, πρόκεινται περιφανεῖς ἀκαταγώνιστοι ἀποδείξεις τῆς ἀκριβείας τῶν λεγομένων μας.

Φύσει λοιπὸν τὸ βουλγαρικὸν ζήτημα ἦτο ἀκανθωδέστατον καὶ ἄγαν δυσχεροῦς λύσεως. Ἄλλ' ὥς εἰ μὴ ἤρκουν αἱ ἐκ τῆς οὐσίας αὐτοῦ ἐκπηγάζουσιν μέγισται δυσκολίαι, προστετέθησαν καὶ ἕτεραι, προερχόμεναι ἐξ αὐτοκλήτων ἐπικούρων, συνδαυλιζόντων τὰ μίσση καὶ χυνόντων ἔλαιον ἐπὶ τῆς πυρᾶς, φαινομενικῶς μὲν ὑπὲρ τῶν Βουλγάρων, πράγματι δὲ ὅπως ἀγρεύσωσιν ἐν τοῖς τε-

θολωμένοις ὕδασι, πρὸς κορεσμόν τῆς ἰδίας ἐμπαθείας, ἢ πληρῶσιν τῶν πόθων των. Τίνες δὲ οὗτοι;

Γεγονὸς ἱστορικὸν πανθομολογούμενον τυγχάνει ὅτι ἡ ἐπὶ τῶν νεωστὶ εἰς τὸν χριστιανισμόν προσελθόντων Βουλγάρων ἐκκλησιαστικὴ δικαιοδοσία, ἐγένετο ὁ λανθάνων πραγματικὸς λόγος τῆς κατὰ τὴν Θ' ἑκατονταετηρίδα συρράξεως μεταξὺ τῶν Ἐκκλησιῶν τῆς Παλαιᾶς καὶ Νέας Ρώμης, ἐπὶ τοῦ πάπα Νικολάου καὶ τοῦ Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως Φωτίου, συρράξεως ἐξ ἧς προέκυψε τὸ ρήγμα, τὸ καταλήξαν βραδύτερον εἰς τὸν πλήρη χωρισμὸν τῶν Ἐκκλησιῶν Ἀνατολῆς καὶ Δύσεως· πασίγνωστα δ' ἐπίσης τυγχάνουσι τὰ αἰσθήματα καὶ αἱ διαθέσεις, τὰς ὁποίας ἡ Ἐκκλησία τοῦ παρὰ τῶν Τίβεριν Πρωθιεράρχου, δὲν ἔπαυσε τρέφουσα καὶ ἐκδηλοῦσα ἐμπράκτως, ἐν πάσῃ προσφόρῳ περιστάσει, πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν τοῦ παρὰ τὸν Βόσπορον ἐν Χριστῷ ἀδελφοῦ του. Διὸ, τὸ ἄκουσμα τῆς πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν Κωνσταντινουπόλεως διενέξεως τῶν Βουλγάρων, ἀντήχησεν εἰς τὰ ὦτα τοῦ καθολικοῦ κλήρου ὡς πανευφρόσυνον ἄγγελμα, ἀμέσως δὲ ἐτέθησαν εἰς ἐνέργειαν πάντα τὰ μέσα πρὸς ἐπιδείνωσιν τῆς διενέξεως καὶ τελείαν ἀποξένωσιν τῶν Βουλγάρων ἀπὸ τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας, ἐπ' ἐλπίδι ὅτι θὰ ἐπιπτον οὗτοι εἰς τὰς ἀγκάλας τοῦ παπισμοῦ καὶ οὕτω θὰ ἐπετυγχάνετο τὸ πρὸ χιλιετίας ναυαγῆσαν σγῆδιον. Ὁ ἐν τῇ βασιλευούσῃ λοιπὸν ὑπὸ καθολικῶν ἐμπνεόμενος τύπος, προσελθὼν, αὐτόκλητος ἐπίκουρος τοῦ βουλγαρικοῦ, ἤρξατο τοῦ δηλητηριασμοῦ τῶν πνευμάτων.

«Ὅποιαδήποτε καὶ ἂν ᾖναι ἡ λύσις ἡ μέλλουσα νὰ ἐξέλθῃ ἀπὸ τοῦ Φαναρίου — ἀνέπτυξεν, ἐν σειρᾷ ἄρθρων, ἡ ἐφημερὶς *Turquie* — εἴτε τώρα εἴτε μετὰ ταῦτα, ἐπειδὴ δὲν θὰ βασιζῆται ἐπὶ τοῦ δικαίου, δὲν θέλει εὐχαριστῆσαι τοὺς Βουλγάρους· περὶ τούτου δὲ εἶνε πεπεισμένοι πάντες οἱ προκοιτώτεροι καὶ συνετώτεροι τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει Βουλγάρων. Ἐὰν οἱ Βούλγαροι ἐγνώριζον τὴν ἐκκλησιαστικὴν των ἱστορίαν, ἠθελον κατανοῆσαι ὅτι ἡ συνδιαλλαγὴ καὶ ἐνωσις μετὰ τοῦ κλήρου τοῦ Φαναρίου οὐδὲν ἄλλο εἶναι ἢ μία οὐτοπία· καὶ ὅμως ὀλίγιστοι ὑπάρχουσι μεταξὺ αὐτῶν

σπουδάσαντες τὴν ἐθνικὴν τῶν ἱστορίαν καὶ τὴν τῶν ἄλλων ἐθνῶν διὰ τοῦτο καὶ τὰ μαθήματα τῶν προγόνων τῶν περὶ τῆς γραικικῆς ἐκπαιδεύσεως καὶ ἀνατροφῆς, τῆς γραικικῆς ἠθικῆς, τῆς γραικικῆς ματαιότητος, τῆς γραικικῆς μισανθρωπίας, μένουσιν ἀνωφελῆ καὶ ἄκαρπα. Ἐν τοιαύτῃ θέσει εὐρισκόμενος ὁ δημοσιογράφος, ἀπαντᾷ δυσχερείας ὅπως εἰσαγάγῃ τὸν λαὸν τοῦτον εἰς τὴν ὁδὸν τῶν ἀληθινῶν αὐτοῦ συμφερόντων. Ἐὰν τῷ εἴπωσι τὴν ἀλήθειαν, δὲν πιστεύει καὶ μάλιστα καταδιώκει καὶ τὸν συμβουλευόντα· μένει λοιπὸν νὰ διδάξῃ αὐτοὺς τὴν ἀλήθειαν αὐτὴ ἢ ἰσχύς τῶν πραγμάτων».

Οὕτως συννοήζουσα τὰς ζιζανιακὰς εἰσηγήσεις τοῦ καθολικοῦ τύπου, ἡ βουλγαρικὴ ἐφημερὶς «Χρόνος» ἐπεῖγε: «Γνωστῆς οὔσης τῆς πηγῆς ἐξ ἧς ἡ ἐφημερὶς αὕτη ἀρύεται τὰς ἐμπνεύσεις της, ὡς ἐκδιδομένη ἐκ τοῦ Δυτικοῦ μναστηρίου τοῦ ἁγίου Βενεδίκτου, δὲν ἀπαιτεῖται πολλὴ σκέψις διὰ νὰ ἐννοήσῃ τις ὅτι ἡ «Turquie», λέγουσα τὰ ἀνωτέρω, ὑπονοεῖ καὶ συνιστᾷ διὰ πλάγιου τρόπου εἰς τοὺς Βουλγάρους τὸν Οὐνιτισμόν».

ὑπὸ τὸ αὐτὸ καταχθόνιον πνεῦμα ἐξηρέθιζον τοὺς Βουλγάρους, ἡ ὑπὸ δυτικοῦ ἱερέως ἐκδιδομένη ἐλληνογαλλικὴ ἐφημερὶς «L'Esprit», ἡ Presse d'Orient, ἡ Courrier d'Orient καὶ ἐν γένει ἅπασαι αἱ παρὰ δυτικῶν κληρικῶν ἐμπνεόμεναι ἐφημερίδες.

Παραλλήλως πρὸς τὴν τοιαύτην δι' ἄρθρων ἐνέργειαν ἔβαινε καὶ ἡ δι' ἔργων. Κατὰ τὸ 1860, ἐξαφθέντων εἰς ἄκρον τῶν πνευμάτων μεταξὺ Ἑλλήνων καὶ Βουλγάρων ἐν τῇ κωμοπόλει Κιλκισίῳ τῆς ὑπὸ τὴν Μητρόπολιν Θεσσαλονίκης ἐπισκοπῆς Πολυανῆς, καὶ τινων ἐκ τῶν Βουλγάρων κατοίκων ἀπειλησάντων, ἐν στιγμῇ ἄκρου ψυχικοῦ ἀναβρασμοῦ, ὅτι θὰ προσήρχοντο εἰς τὸν πάπαν, ὁ προϊστάμενος τῶν Λαζαριστῶν τῆς προμνησθείσης μονῆς τοῦ ἁγίου Βενεδίκτου Μπουρέ, ἔσπευσε νὰ μεταβῇ αὐτόσε ὅπως ἐκμεταλευθῇ τὴν περίστασιν καὶ, ὑποσχόμενος τοῖς Βουλγαροῖς τὴν, **ἐν παντί**, γαλλικὴν προστασίαν, κατώρθωσε νὰ προσηλυτήσῃ εἰς τὸν Οὐνιτισμόν 100 περίπου οἰκογενείας μετὰ ἐξ ἱερέων.

Ἡ ἐπιτυχία τοῦ κινήματος τούτου, τοῦ φέροντος **ἀπολιτικόν**

μᾶλλον ἢ θρησκευτικόν χαρακτῆρα», καθὰ ἔγραψε πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν ὁ μεταβὰς ὡς ὁ Ἐξάρχος ἐπίσκοπος Μακαριουπόλεως Ἰλαρίων (ὁ μετὰ μικρὸν ἀποσκιρτήσας ἀπὸ τῆς Ἐκκλησίας καὶ γενόμενος πρῶτος ἀρχηγὸς τῆς Ἐθνικῆς Βουλγαρικῆς Ἐκκλησίας), προῦκάλεσεν ἕτερα παροιμίας φύσεως. Τῇ 18 Δεκεμβρίου 1860, πέντε ἱερεῖς Βούλγαροι μετὰ ἑκατοντάδος λαϊκῶν, προσῆλθον εἰς καθολικὸν ναὸν τοῦ Γαλατᾶ, ἔνθα ἐπισήμως ἀνεγνώσθη παρ' αὐτῶν ἔγγραφος ὁμολογία (ἐλληνιστὶ, βουλγαριστὶ καὶ γαλλιστὶ συντεταγμένη) τῆς προσελεύσεώς των εἰς τὴν παπικὴν Ἐκκλησίαν. Ἡ ὁμολογία αὕτη ἀπεστάλη εἰς τὸν πάπαν ὅστις ἀπήντησε **«μετ' ἀπείρου ἀγαλλιάσεως, καὶ εὐχόμενος ἵνα ἀποδοθῶσιν αὐτῷ, ὁδὸν τάχιον, τὰ μέλη τοῦ εὐγενοῦς βουλγαρικοῦ ἔθνους»**. ἀμέσως δὲ ἤρχισεν ἡ διοργάνωσις τῆς Οὐνιτικῆς βουλγαρικῆς κοινότητος ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ ἀρχιμανδρίτου Ἰωσήφ Σοκόλσκη. Μετ' ὀλίγον, ὁ Σοκόλσκης, μεταβὰς εἰς Ρώμην, τῇ συνοδείᾳ τοῦ μνημονευθέντος προϊσταμένου τῶν Λαζαριστῶν, ἐχειροτονήθη ὑπὸ τοῦ πάπα Οὐνίτης Ἀρχιεπίσκοπος πάντων τῶν Βουλγάρων καὶ, ἐπανακάμψας εἰς Κωνσταντινούπολιν, ἔλαβε καὶ Βεράτιον ἀναγνωρίζον αὐτῷ τὴν ιδιότητά του ταύτην· ἐπλουτίσθη δὲ καὶ διὰ δημοσιογραφικοῦ ὀργάνου τῆς «Βουλγαρίας».

Συγχρόνως, ἀπόστολοι Οὐνίται διέτρεχον τὰς ἐπαρχίας, φέροντες ἐγκυκλίους ἐπιστολὰς τῆς **Οὐνιτικῆς βουλγαρικῆς** μητρὸς Ἐκκλησίας πρὸς τοὺς ἀπανταχοῦ Βουλγάρους, προσκαλοῦσας αὐτοὺς εἰς τὴν **Οὐνίαν**. ἱερεὺς δὲ Βούλγαρος Οὐνίτης ἔπηξεν ἐν Ἀδριανουπόλει Οὐνιτικὴν παρασυναγωγὴν μετὰ 148 ὁπαδῶν. Καὶ ναὶ μὲν, οἱ ἐχεφρονέστεροι τῶν Βουλγάρων, ἀνανήψαντες ἐνώπιον τοῦ Οὐνιτικοῦ κινδύνου, ἔσπευσαν νὰ παρεμποδίσωσι τὴν περαιτέρω ἐξάπλωσιν τοῦ κινήματος, ἀποκηρύξαντες τοὺς προσηλυτισθέντας· αὐτὸς μάλιστα ὁ νέος Οὐνίτης Ἀρχιεπίσκοπος Σοκόλσκης, ἀποτείνας ἔγγραφον τοῖς ὁμοφύλοις αὐτοῦ ὅπως μὴ δίδωσι πίστιν ταῖς ὑποσχέσεσι τοῦ παπισμοῦ, ἀπῆλθεν εἰς Ρωσσίαν, καὶ τὸ παράδειγμα αὐτοῦ ἠκολούθησαν οἱ πλείστοι τῶν Βουλγάρων κλη-

ρικοί τε καὶ λαϊκοί, αποπτύσαντες τὴν Οὐνίαν καὶ δι' ἐγγράφου παραινέσεως συστήσαντες τοῖς ὁμογενέσιν αὐτῶν ὅπως προφυλάτ-
 τονται ἀπὸ τῶν ἰδεῶν τῆς ἐφημερίδος «Βουλγαρίας», διότι «συντά-
 κται αὐτῆς εἰσὶν οἱ Ἰησουῖται τοῦ ἁγίου Βενεδίκτου» μετὰ
 μικρὸν δὲ ἔπαυσεν ἐκδιδομένη καὶ ἡ ἐφημερίς αὕτη. Ἀλλὰ λεί-
 ψανά τινα τοῦ Οὐνιτισμοῦ παρέμειναν καὶ παραμένουσιν ἄχρι τῆς
 σήμερον ἐν τε Ἀδριανουπόλει καὶ ἐν Κιλκισίῳ, ἐν τῇ πρώτῃ μὲν
 ὑπὸ τὴν ἐποπτείαν Πολωνῶν καθολικῶν κληρικῶν, ἐν Κιλκισίῳ δὲ
 ὑπὸ τὴν αἰγίδα τῶν ἐν Βιτωλίοις ἀπὸ τοῦ 1858 ἐγκαταστάντων
 Λαζαριστῶν, οἵτινες δὲν ἔπαυσαν τὰς κατὰ τοῦ Οἴκ. Πατριαρ-
 χείου μηχανορραφίας, ἐπὶ τῇ μωρᾷ ἰδέᾳ ὅτι διὰ τῆς ἐξοντώσεως
 αὐτοῦ θὰ κατεπολεμεῖτο ἡ σλαβικὴ Αὐτοκρατορία τοῦ Βορρά. Μὴ
 θεωροῦντες μάλιστα ἐπαρκῆ καὶ ἀποτελεσματικὸν τὸν προσηλυτι-
 σμὸν τῶν Βουλγάρων, ἐγένοντο οἱ κύριοι ὑποκινηταὶ καὶ τοῦ Κου-
 τσουβλαχικοῦ κινήματος, τοῦ προϋσταμένοι αὐτῶν Faverial συν-
 εταιρισθέντος μετὰ τοῦ περιβοήτου Μαργαρίτου καὶ ὑποβοηθήσαν-
 τος ἰσχυρῶς τὴν ἰδρυσιν ρουμανικῶν σχολῶν, ἐγκαταστήσαντος
 δὲ, ἐν αὐτῇ τῇ μονῇ τῶν Λαζαριστῶν, ἐν Βιτωλίοις, τετράτακτον
 ρουμανικὸν γυμνάσιον, ἐν τῷ ὁποίῳ, αὐτὸς ὁ δυτικὸς ἱερεὺς
 Faverial ἐπεφύλαξεν ἑαυτῷ **τὴν παροχὴν τῆς θρησκευτικῆς
 διδασκαλίας εἰς τοὺς ὀρθοδόξους Κουτσοβλάχους ! !**

Ὡς νὰ μὴ ἤρκουν δὲ καὶ ἡ τοσαύτη σύγχυσις καὶ ταραχὴ,
 ἀνεφάνη ἐν τῷ μέσῳ, πρὸς συμπλήρωσιν τοῦ χαώδους κυκεῶνος,
 καὶ νέα θρησκευτικὴ προπαγάνδα, ἐπιζητοῦσα νὰ προσελκύσῃ
 πρὸς ἑαυτήν, ὡς ἀδέσποτα πρόβατα, τὸν τλήμονα βουλγαρικὸν
 λαόν· αὕτη δὲ ἦτο ὁ Προτεστάντικὸς Προσηλυτισμὸς, συντελέσας
 καὶ αὐτὸς, τὸ κατὰ δύναμιν, πρὸς δηλητηρίασιν τῶν πνευμάτων.
 Οὕτως, ἡ ἐν Κωνσταντινουπόλει «**Εταιρία τῆς Εὐαγγελικῆς
 συμμαχίας**» διεκήρυττεν ἐπισήμως, τῇ 10 Φεβρουαρίου τοῦ 1861
 διὰ τοῦ «Courrier d'Orient» ὅτι ἐξέφρασε πρὸς τοὺς Βουλγάρους
 τὰς «διακαεῖς συμπαθείας αὐτῆς διὰ τοὺς ἀγῶνας οὓς κατα-
 » **βάλλουσι πρὸς ἐπίτευξιν τῆς ἐκκλησιαστικῆς αὐτῶν χει-**

» **ραφετήσεως, διαβεβαιούσα αὐτοὺς ὅτι θέλει παντὶ σθένει
 » τοὺς συνδράμει, ὅπως τύχῳσι τοῦ ποθουμένου.** Ἀμα δὲ
 προτεστάντικαὶ σχολαὶ ἀνέθορον, ὡς μήκυτες, ἐνταῦθά τε καὶ ἐν
 ταῖς ἐπαρχίαις, οἷον Τυρνόβω, Σούμλα, κτλ. . .

Εἶναι λοιπὸν ἀπορίας ἄξιον, ἂν ἐν τῷ μέσῳ τοῦ δεινοῦ τούτου
 σάλου καὶ τῆς πλεκτάνης τῶν μηχανορραφιῶν, ἀπὸ τε τῆς σκηνῆς
 καὶ ἀπὸ τῶν παρασκηνίων, ἡ νηφαλιότης καὶ ἡ σύνεσις ἐξέλιπον,
 τὰ δὲ βουλγαρικὰ πράγματα, ἀπὸ βιαιότητος εἰς βιαιότητα, κατέ-
 ληξαν εἰς τὸ οἰκτρὸν κατάντημα τοῦ **Σχίσματος** :

Τσάρεγραδ-ε-νάσδ. (Ἡ Κωνσταντινούπολις εἶναι ἰδική μας).
 Ἡ ἐπωδὸς αὕτη τοῦ γνωστοτάτου δημοφιλοῦς βουλγαρικοῦ ἄσμα-
 τος, ἀποτελεῖ τὴν δάδα τὴν διαφωτίζουσαν ἀπάσας τὰς σκοτει-
 νὰς πτυχὰς τοῦ ὅλου βουλγαρικοῦ ζητήματος.

Οὐχί, λοιπὸν, ἀπλὴ ἐκκλησιαστικὴ αὐτονομία διὰ τῆς ἀπαλ-
 λαγῆς ἀπὸ τοῦ «ἐπαχθοῦς ζυγοῦ τοῦ Φαναριωτικοῦ κλήρου», οὐ-
 τινος διεξετραγωδοῦντο, urbi et orbi αἱ παντοειδεῖς, δῆθεν, κα-
 ταχρήσεις· οὐχὶ ἡ ἐξασφάλισις τῆς χρήσεως τῆς ἰδίας γλώσσης
 ἐν τε τῷ ναῷ καὶ ἐν τῇ σχολῇ, ἣν χρῆσιν, ἐν ἰσχυρί οὔσαν, οὐ-
 δεῖς παρεκώλυεν ἢ ἡρνεῖτο αὐτοῖς· ἀλλ' ἑτερόν τι, ριζικῶς διά-
 φορον τούτου καὶ ὅλως πολιτικῆς φύσεως, ἡ διὰ τῶν Βουλγάρων
 σλαυικὴ ἐπικράτησις ἐφ' ἀπάσης τῆς χερσοννήσου τοῦ Αἴμου,
 ἰδοὺ τὸ Ἄλφα καὶ τὸ Ὠμέγα, ἡ ἀρχὴ καὶ τὸ τέλος τοῦ ὅλου
 βουλγαρικοῦ ζητήματος. Ἐπομένως, παρὰ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πα-
 τριαρχείου ἐπεζητεῖτο, διὰ πάντων τῶν ἐκβιαστικῶν μέσων, οὐχὶ
 ἡ πλήρωσις νομίμου τινὸς ἢ κανονικοῦ πόθου, ἀλλ' ὅπως τοῦτο,
ἐξερχόμενον τοῦ κύκλου τῆς ἰδίας ἀποστολῆς καὶ ἁρμο-
διότητος, χρησιμεύσῃ, ἀσυναισθήτως ἢ μὴ, ὡς ἑτεροκίνητον
 ὄργανον τῆς πραγματοποιήσεως ὑπερφιάλων φυλετικῶν ὀνειροπω-
 λήσεων, ἐξασφαλίζον εἰς μίαν φυλὴν, τὴν βουλγαρικὴν, τὴν ὀρι-
 στικὴν ἐπικράτησιν ἐπὶ χωρῶν, ἐφ' ὧν αὕτη οὐδὲν ὑπέροχον ἀπο-

δεδειγμένον δικαίωμα ἐκέκτητο. Ἀκριβῶς, καθ' ὃν τρόπον ἐπιζητεῖται ἐκβιαστικῶς, τανῦν, παρ' αὐτοῦ, ὅπως, ὑπεῖκον εἰς τὰ κελεύσματα τῶν μεγαλοπραγμόνων ἐκείθεν τοῦ Ἰστρου πολιτευτῶν, κοπτομένων δι' ὀλίγους ἀργυρωνήτους ρουμανίζοντας «διὰ μίαν δράκα Κουτσοβλάχων», καθὰ ἐξεφράσθη ἐσχάτως περὶ αὐτῶν ἐν τῇ Σοβράνιε ὁ βούλγαρος πρωθυπουργὸς, συνετελέσθη εἰς τὴν ἐκ τοῦ μὴ ὄντος δημιουργίαν ρουμανικῆς ἐν Μακεδονίᾳ φυλῆς.

Ἄλλ' ἦτο ποτὲ δυνατόν ἡ Ἐκκλησία Κωνσταντινουπόλεως, ἡ πρώτη αὕτη Καθέδρα τῆς Ὁρθοδοξίας, νὰ συμπράξῃ εἰς τὸν ἐκβουλγαρισμὸν τῆς χερσονήσου τοῦ Αἴμου, ἐπὶ θυσίᾳ τῶν ἀναφαιρέτων καὶ ἀπαραγράπτων δικαίων ἄλλων φυλῶν, τὰς ὁποίας οἱ Βούλγαροι ἐξάπαντος, θάττον ἢ βράδιον, θὰ ἀπεπειρῶντο νὰ ἀφομοιώσωσι πρὸς ἑαυτοὺς διὰ τῆς μεθόδου τὴν ὁποίαν ἐφαρμόζουσιν, ἀπὸ τοῦ 1903 μὲν τὰ κομιτάτα ἐν Θράκῃ καὶ Μακεδονίᾳ, ἐφήρμοσαν δὲ ἐφέτος, (1906) τῇ συνενοχῇ αὐτῆς ταύτης τῆς βουλγαρικῆς κυβερνήσεως, ἐν Βουλγαρίᾳ καὶ Ἀνατολικῇ Ρωμυλίᾳ; Τοῦτο δὲ πράττουσα δὲν θὰ ἐφωρᾶτο μεροληπτικῶς πολυτενομένη καὶ φυλετιζομένη;

Καὶ ἤδη εἰς τὸν ἀμερόληπτον ἀναγνώστην, εἰς ὃν παρέσχομεν, φρονούμεν, πάντα τὰ ἀπαιτούμενα στοιχεῖα, ἀπόκειται νὰ κρίνῃ ἂν τὸ βουλγαρικὸν ζήτημα ἐδημιούργησαν θρησκευτικοὶ λόγοι καὶ παράλογος ἐπιμονὴ τῆς Ἐκκλησίας Κωνσταντινουπόλεως, ἡ ὑπερφίαλοι πολιτικαὶ βλέψεις πρὸς βουλγαρικὴν ἐπικράτησιν ἐφ' ἀπάσης τῆς χερσονήσου τοῦ Αἴμου, ἐπὶ καταπατήσῃ τῶν δικαίων ἄλλων· συνεπῶς δὲ καὶ ὁποίας ἐκτιμῆσεως δικαιούνται νὰ τύχωσιν αἱ ἀξιώσεις τῆς βουλγαρικῆς Ἐξαρχίας, αἱ ἐν τοῖς πρὸς τὴν Ὑ. Πύλῃν ἐγγράφοις αὐτῆς διατυπούμεναι, δι' ὧν, ὑπὸ φαινομενικῶς μόνον διάφορον μορφήν, ἐξακολουθεῖ ἐπιδιωκομένη ἡ εἰς αἰσίον τέρμα διεκπεραίωσις τοῦ αὐτοῦ πολιτικοῦ σχεδίου.

ΣΥΜΠΛΗΡΩΜΑ

Ἐν τῷ «Ἐγκυκλίῳ Ὑπομνήματι» αὐτῆς τῆς 2 Μαρτίου 1854, ἡ Ρωσσία προσῆπτεν εἰς τὴν Ὁθωμανικὴν Κυβέρνησιν τὴν κατηγορίαν ὅτι «ἀπὸ μακροῦ χρόνου ἡ στάσις αὐτῆς, πρὸς (τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον) ἦτο προδήλως ἐχθρική» ὡς ἐκ τῶν συμπαθειῶν τῶν Ὁρθοδόξων πρὸς τοὺς ὁμοθρήσκους αὐτοῖς Ρώσσοις· «ἐντεῦθεν — λέγει — ἡ δυσπιστία τῆς Ὁθωμανικῆς Κυβερνήσεως, ἐντεῦθεν ὁ πόθος αὐτῆς πρὸς ἐξασθένισιν τῆς Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας, ἐκ φόβου τῶν δεσμῶν τῶν συνδεόντων αὐτὴν πρὸς τὴν Ρωσσίαν». Μεταξὺ δὲ τῶν προσαγομένων ἀποδείξεων τῶν ἀνωτέρω, προστίθεται καὶ τὸ ὅτι γίνεται «ἄμεσος ἐπέμβασις εἰς τὰ ἐσωτερικὰ πράγματα τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας καὶ παραβίασις τῶν θεσμίων αὐτῆς ἐπὶ προφάσει εἰσαγωγῆς μεταρρυθμίσεων ἐν τῇ διοικήσει τῶν ἐκκλησιαστικῶν ὑποθέσεων».

«Δυσπιστία τῆς Ὁθωμανικῆς Κυβερνήσεως πρὸς τὴν Ἀνατολικὴν Ἐκκλησίαν καὶ πόθος πρὸς ἐξασθένισιν αὐτῆς ἐκ φόβου τῶν δεσμῶν τῶν συνδεόντων αὐτὴν πρὸς τὴν Ρωσσίαν». Ἴδου ἡ κλεῖς τῆς ἐν τῷ βουλγαρικῷ ζητήματι πολιτείας τῆς Ὁθωμ. Κυβερνήσεως, ὅτε μάλιστα κατείδεν αὕτη, ὅτι ἔνδεκα ἔτη μετὰ τὴν Συνθήκην τῶν Παρισίων, (διὰ τῆς ὁποίας εἶχεν ἀποσοβηθῇ ἡ ἐκ Ρωσσίας ἐπέμβασις), κατὰ τὸ 1867, ὁ ἀρχικαγκελάριος τῆς Ρωσσίας Γορτσακὼφ δι' ἐγκυκλίου αὐτοῦ κατήγγειλε πρὸς τὰς Μ. Δυνάμεις τὴν Τουρκίαν ὡς μὴ τηρήσασαν τὰς διὰ τῆς Συνθήκης τῶν Παρισίων καὶ τοῦ συναφοῦς αὐτῇ Χάττι Χουμαγιὸν ἀναληφθείσας περὶ ἰσότητος καὶ ἰσοπολιτείας ἀπάντων τῶν ὑπηκόων αὐτῆς ὑποχρεώσεις· Ὡς ἐκ τούτου, οἱ πολιτικοὶ ἄνδρες τῆς Τουρκίας, προεξάρχοντος τοῦ Ἀαλή πασᾶ, ἐσχημάτισαν τὴν ἰδέαν ὅτι ὑψιστα συμφέροντα τοῦ Κράτους ἀπήτουν τὴν ἐξασθένισιν τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου καὶ, πρωτίστως, διάσπασιν τῶν θρησκευτικῶν δεσμῶν τοῦτου πρὸς τὴν Ρωσσίαν.

Ἀπόρροια τῶν τοιούτων σκέψεων τῶν Τούρκων πολιτικῶν ἀνδρῶν ὑπῆρξεν ἡ μετὰ τὸ 1867 μετατροπὴ τῆς πρὸς τοὺς Βουλγάρους πολιτείας τῆς Κυβερνήσεως — ἡγίς ἕως τότε διεκήρυττεν ἐπισήμως εἰς τὴν Εὐρώπην ὅτι ὁ διορισμὸς τῶν πνευματικῶν ἀρχηγῶν τῶν Βουλγάρων ἦτο δικαίωμα τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου — καὶ ἡ αὐτόβουλος ὑπὸ τῆς Κυβερνήσεως διὰ τοῦ Φερμανίου τοῦ 1870 ἱδρυσις τῆς βουλγαρικῆς Ἐξαρχίας· δι' οὗ μέτρου ὁ Ἀαλῆ πασᾶς ἠλπίζεν ὅτι, ἀφ' ἐνὸς μὲν ὁ μεταξὺ Βουλγάρων καὶ Ἑλλήνων ἀνταγωνισμὸς θὰ ἀπέβαινεν ἐπιζήμιος ἀμφοτέροις, ἀφ' ἑτέρου δὲ ρῆξις μέχρι σχίσματος πιθανώτατα θὰ ἐπηκολούθει μεταξὺ τοῦ Οἴκου μενικοῦ Πατριάρχου καὶ τῶν ὀρθοδόξων σλαβικῶν Ἐκκλησιῶν, καὶ τοιουτοτρόπως, θὰ ἀπηλλάσσετο ἡ Αὐτοκρατορία τῶν ἐκ Βορρᾶ κινδύνων.

Αἱ ἐλπίδες αὗται ὅμως δὲν ἐπραγματοποιήθησαν· καθόσον, ἐπῆλθε μὲν ἡ ἐκπολέμωσις τῶν Βουλγάρων πρὸς τὴν Μεγάλην τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίαν, ἀλλ' αἱ ὀρθόδοξοι σλαβικαὶ Ἐκκλησίαι παρέμειναν ἐν τῇ πρὸς ταύτην ἐνότητι. Ἀφ' ἑτέρου, ἡ παραγνώρισις τῶν πολιτικῶν σκοπῶν καὶ σχεδίων τῶν ἐπιδιωκομένων ὑπὸ τὸ πρόσχημα τοῦ βουλγαρικοῦ ἐκκλησιαστικοῦ ζητήματος, καὶ ἡ ὑποβοήθησις τῆς ἐπιτεύξεως τῶν σκοπῶν καὶ σχεδίων τούτων διὰ τῆς ἰδρυθείσης βουλγαρικῆς Ἐξαρχίας, ἀπέβησαν ὀλέθρια εἰς τὸ Κράτος· διότι διὰ τούτων προελειάνθη τὸ ἔδαφος διὰ τὴν Βουλγαρίαν τῆς Συνθήκης τοῦ ἁγίου Στεφάνου, διὰ τῆς ὁποίας ἡ βουλγαρικὴ φυλὴ, καταλαμβάνουσα τὰς κυριωτέρας εὐρωπαϊκὰς κτήσεις τῆς Τουρκίας, θὰ κατέλυνεν ἀναμφιβόλως, ἐντὸς βραχείου χρονικοῦ διαστήματος, τὴν ἐπὶ τῆς Ἡπείρου ταύτης τουρκικὴν κυριαρχίαν.

Καὶ ὁ μὲν κίνδυνος οὗτος ἀπεσοβήθη ὑπὸ τῆς Εὐρώπης, πρωτοστατούσης τῆς Ἀγγλίας, διαμαρτυρηθείσης ἐν ὀνόματι τῶν ἑλληνικῶν πληθυσμῶν οἵτινες ὑπεβάλλοντο τῇ ἀπεχθεστάτῃ δι' αὐτοὺς βουλγαρικῇ κυριαρχίᾳ διὰ τῆς Συνθήκης τοῦ ἁγίου Στεφάνου. Ἀλλ' οἱ Τούρκοι πολιτικοὶ ἄνδρες, καὶ μετὰ τὴν Συνθήκην τοῦ

Βερολίνου, ἀντὶ νὰ ἔχωσιν ἐν νῶ τὴν ἀρχαίαν ρήτραν, «δὺς ἑξαμαρτεῖν οὐκ ἀνδρὸς σοφοῦ», τὸν μὲν Ἐξάρχον τῶν Βουλγάρων, ἀντὶ νὰ ἀποπέμψωσιν εἰς τὴν φυσικὴν καὶ νομικὴν αὐτοῦ ἔδραν τὴν Σόφιαν οὐ μόνον ἀφῆκαν νὰ ἐγκατασταθῇ ἐν μέσῃ Κωνσταντινουπόλει καὶ νὰ συνεχίσῃ τὰς πολιτικὰς αὐτοῦ πλεκτάνας ἐν Μακεδονίᾳ καὶ Θράκῃ, ἀλλὰ καὶ ἐξηκολούθησαν ὑποβοηθοῦντες τὸ ἔργον αὐτοῦ διττῶς· ἀφ' ἐνὸς μὲν χορηγοῦντες, ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν, νέα βεράτια εἰς Βουλγάρους ἐπισκόπους ἐν Μακεδονίᾳ παρὰ τὸ πλευρὸν τῶν ἤδη ὑπαρχόντων ὀρθοδόξων ἐπισκόπων, χωρὶς καὶ νὰ ἐπιβάλλωσιν εἰς τοὺς Βουλγάρους τὴν ἀλλαγὴν τοῦ σχήματος τῶν ὀρθοδόξων κληρικῶν, (καίπερ ἀναγνωρίζοντες τὸ δίκαιον τῆς αἰτήσεως ταύτης τῶν Πατριαρχείων καὶ ὑποσχεθέντες ἐπισήμως καὶ ἐπανειλημμένως ὅτι θὰ ἔπραττον τοῦτο), ἀφ' ἑτέρου δὲ συνεχίζοντες τὸν κατὰ τῶν δικαίων καὶ προνομίων τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου στρεψόδικον καὶ σοφιστικὸν ἀγῶνα, χωρὶς ν' ἀναλογίζονται ὅτι ἡ ἐξασθένησις τοῦ Πατριαρχείου ἀπετέλει ἐξασθένησιν αὐτοῦ τοῦ Κράτους καὶ ἐνίσχυσιν τῶν ἀδιαλλάκτων πολεμίων ἀμφοτέρων. Ἡ δὲ βουλγαρικὴ ψευδεπανάστασις τοῦ 1903 ἐν Μακεδονίᾳ καὶ αἱ ἐπακολουθήσασαι βουλγαρικαὶ ἀναρχικαὶ βιαιοπραγίαι, αἱ προκαλέσασαι τὴν εὐρωπαϊκὴν ἐπέμβασιν ἐν ταῖς ἐσωτερικαῖς ὑποθέσεσι τοῦ Κράτους καὶ δημιουργήσασαι τὸν διεθνῆ διοικητικὸν, ἀστυνομικὸν καὶ οικονομικὸν ἔλεγχον, μικροῦ δεῖν δὲ καὶ τὸν δικαστικὸν καὶ τὴν ἱδρυσιν αὐτονόμου Μακεδονίας (τῆς ὁποίας ἡ τύχη θὰ ἦτο κατὰ πᾶσαν πιθανότητα παρεμφερὴς πρὸς τὴν τῆς Ἀνατολικῆς Ρωμυλίας), ἃν δὲν ἐπῆρχετο τὴν ὑστάτην στιγμὴν ἢ τῇ 11 Ἰουλίου παλινόρθωσις τοῦ συνταγματικοῦ πολιτεύματος, πρόκειται τρανὸν καὶ εὐγλωττον μαρτύριον τῶν ὀλεθρίων, διὰ τὸ Κράτος πρωτίστως, συνεπειῶν τῆς πρὸς τὴν βουλγαρικὴν Ἐξαρχίαν στάσεως τῆς Ὀθωμ. Κυβερνήσεως.

Ὅτι δὲ ἡ βουλγαρικὴ Ἐξαρχία διεδραμάτισε κύριον πρόσωπον ἐν τῇ αἵματοκυλίσει τῆς Μακεδονίας ἀπὸ τοῦ 1903, εἶναι γεγονός ἀνεπίδεκτον συζητήσεως, ἀφοῦ τὸ ἀνωμολόγησαν μετὰ κυνικῆς

ἀναιδεΐας αὐτοὶ οἱ Βούλγαροι: Ἴδου τὶ ἔγραφεν ἡ βουλγαρικὴ ἡμερησίς «Γραστανίν» ἐν τῷ φύλλῳ αὐτῆς τῆς 31 Ὀκτωβρ. 1907.

« ΑΠΑΝΤΕΣ ΟΙ ΒΟΥΛΓΑΡΟΙ ΕΜΠΟΡΙΚΟΙ ΠΡΑΚΤΟΡΕΣ,
» ΑΠΑΝΤΑ ΤΑ ΜΕΛΗ ΤΗΣ ΒΟΥΛΓΑΡΙΚΗΣ ΕΞΑΡΧΙΚΗΣ ΕΚ-
» ΚΛΗΣΙΑΣ, ΟΙΟΝ ΕΠΙΣΚΟΠΟΙ, ΑΡΧΙΕΡΑΤΙΚΟΙ ΕΠΙΤΡΟΠΟΙ
» ΚΑΙ ΛΟΙΠΟΙ, ΚΑΘΩΣ ΚΑΙ ΑΠΑΝΤΕΣ ΟΙ ΑΡΧΗΓΟΙ ΤΩΝ
» ΒΟΥΛΓΑΡΙΚΩΝ ΚΟΙΝΟΤΗΤΩΝ, ΕΓΙΝΩΣΚΟΝ ΕΠΑΚΡΙΒΩΣ
» ΜΕΧΡΙ ΚΑΙ ΑΤΤΩΝ ΤΩΝ ΕΛΑΧΙΣΤΩΝ ΛΕΠΤΟΜΕΡΕΙΩΝ
» ΠΑΝΤΑ ΤΑ ΑΦΟΡΩΝΤΑ ΕΙΣ ΤΗΝ ΔΡΑΣΙΝ ΤΩΝ ΚΟΜΙΤΑ-
» ΤΩΝ ΕΝ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ ». Οὔτε ἡγνόμενόν τὸ γεγονός τοῦτο ἡ
Ὀθωμ. Κυβέρνησις· διότι χθὲς μόλις (17 Ἰανουαρίου 1909), ὁ
ὑπουργὸς τῶν Ἑσωτερικῶν Χιλμή πασᾶς, [αὐτὸς οὗτος ὁ μέχρι
τῆς II Ἰουλίου γενικὸς ἐπιθεωρητὴς τῶν μακεδονικῶν νο-
μῶν, ἐπισήμως ἀπὸ τοῦ βήματος τῆς Ὀθωμ. Βουλῆς ἐδήλωσε πρὸς
αὐτὴν ὅτι «ΤΑ ΚΟΜΙΤΑΤΑ ΚΑΙ ΤΗΝ ΠΡΟΠΑΓΑΝΔΑΝ ΕΝ
ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ ΠΡΩΤΟΙ ΟΙ ΒΟΥΛΓΑΡΟΙ ΙΔΡΤΣΑΝ, ΜΗ ΕΠΙ-
ΤΥΧΟΝΤΕΣ ΔΕ ΤΟΥ ΣΚΟΠΟΥ ΑΤΤΩΝ ΕΙΡΗΝΙΚΩΣ, ΚΑΤΕ-
ΦΤΥΓΟΝ ΕΠΙ ΤΕΛΟΥΣ ΕΙΣ ΤΗΝ ΒΙΑΝ ΟΠΩΣ ΚΑΤΑΛΑΒΩΣΙΝ
ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ».

Ἄλλ' ἀτυχῶς, οὔτε ὁ ἐπελθὼν δεινὸς ἀκρωτηριασμὸς τοῦ Κρά-
τους κατὰ τὸ 1877—8, οὔτε ἡ ληστρικὴ ὑπὸ τῆς βουλγαρικῆς
Ἡγεμονίας ἀρπαγὴ τῆς Ἀνατολικῆς Ρωμυλίας κατὰ τὸ 1886, οὔτε
ἡ βουλγαρικὴ ψευδεπανάστασις τῆς Μακεδονίας τοῦ 1903 καὶ ἡ
ἐπακολουθήσασα ἄχρι τῆς ὥρας ἐκεῖ πολυετὴς ἀναρχία, ἡ διακυ-
βεύουσα αὐτὴν τὴν κυριαρχίαν τοῦ Κράτους, ἀλλ' οὔτε ἡ μετὰ τὴν
ἀναστήλωσιν τοῦ Συντάγματος ἀνακήρυξις τῆς ἀνεξαρτησίας τῆς
Βουλγαρίας καὶ τῆς Ἀνατολικῆς Ρωμυλίας, δι' ἧς μετατρέπετα
εἰς ράκος ἡ Βερολίνιος Σύνθήκη, οὔτε ἅπαντες οὗτοι, λέγομεν, οἱ
πικροὶ καρποὶ τῆς πρὸς τοὺς Βουλγάρους πολιτείας τῆς Ὀθωμ.
Κυβερνήσεως ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τῆς ἰδρύσεως τῆς βουλγαρικῆς
Ἐξαρχίας, κρίνονται φαίνεται ἀρκούντως διδακτικαὶ ὑπὸ τῶν
πολιτικῶν ἀνδρῶν τῆς Τουρκίας. Συνεπῶς, ὅχι μόνον ἀφίεται

νὰ παραμένῃ ὁ Ἐξάρχος τῶν Βουλγάρων ἐν Κωνσταντινουπόλει,
ἀλλὰ καὶ ἐπιτρέπεται σιωπηρῶς εἰς αὐτὸν, τὸν αὐτοκαλούμενον ὀρ-
θόδοξον, νὰ καταρτίζῃ ἐν μέσῃ Κωνσταντινουπόλει Σύνοδον καὶ
Συμβούλιον, ἐκτὸς τῆς Συνόδου τῆς ὑπαρχούσης ἤδη ἐν Σόφια·
τῷ παρέχονται δηλαδὴ ὑπὸ τῆς Ὀθωμ. Κυβερνήσεως ἅπασαι αἱ
εὐκολίαι καὶ τὰ μέσα, πρὸς βυρσοδόμησιν καὶ παρασκευὴν νέας
βουλγαρικῆς ἐπιθέσεως, ἐπιτυχεστέρας τῶν ἄχρι τοῦδε, καὶ τῆς
ὁποίας τὸ κατάντημα θὰ εἶναι οὐχὶ ἀπλῶς ἡ κατάκτησις μόνῃς τῆς
Μακεδονίας, ἀλλ' αὐτὴ ἡ ἐξ Εὐρώπης πλέον ὀριστικὴ ἐκτόπισις
τῆς τουρκικῆς κυριαρχίας ἵνα οὕτω πραγματοποιηθῇ τὸ βουλγα-
ρικὸν ὄνειρον.

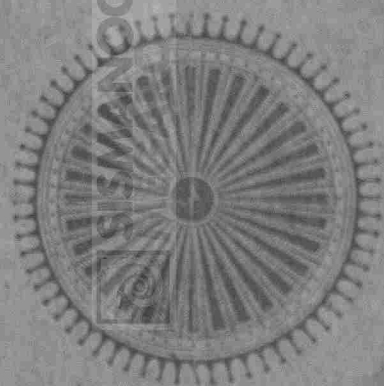
«Τὸ ἀρεγράδ ἐ νὰς»

(Ἡ Κωνσταντινούπολις εἶναι ἰδιότης μας).

Ἴσως τὴν περίπτωσιν ταύτην ἀναμένουσιν οἱ πολιτικοὶ τοῦ
Κράτους ἄνδρες λησμονοῦντες ὅτι ὁ κατὰ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πα-
τριαρχείου ἀγὼν τῆς βουλγαρικῆς Ἐξαρχίας (ὃν τινα ἀγῶνα ἀμέ-
σως τε καὶ ἐμμέσως ὑποβοηθοῦσιν) διευθύνεται κυρίως κατ' αὐτῆς
τῆς ἐν Εὐρώπῃ τουρκικῆς κυριαρχίας, καὶ οὐτινος ἀγῶνος ἐγκαι-
νίζεται τὸ τελευταῖον κρίσιμον στάδιον. Ἀναμένοντες νὰ θεωρήσω-
σιν, ἴσως, συντελεσθείσης τῆς καταστροφῆς, ὥς ἐπαρκὴ ἱκανοποίη-
σιν, ἂν νέα τις Ὀθωμανικὴ Βουλὴ ἐπαναλάβῃ, περὶ τῆς πολιτικῆς
αὐτῶν, τὴν περὶ τοῦ τέως ἀπολυταρχικοῦ καθεστῶτος ἐτυμηγορίαν
τῆς παρούσης, ἐν τῇ ἀπαντήσῃ αὐτῆς εἰς τὸν λόγον τοῦ θρόνου: «ἡ
ἐπελθοῦσα ἀκαταστασία ἤγεν εἰς μεγάλην καταστροφὴν...
τὸ δὲ μέγεθος τοῦ κινδύνου μόνον οἱ ἀρχηγοὶ καὶ μεγί-
στανες τοῦ Κράτους δὲν ἔβλεπον».

20 Ἰανουαρίου 1909.

Ἀρχιμ. ΚΑΛΛ. ΔΕΛΙΚΑΝΗΣ

OGGIO